

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

PRILEGA. VZPONA. NA. TRICINA.
1778.1978
200. LETNICA.

10

LETNIK XXVIII
1978

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	Dokumenti s proslave ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav	601
Fran Stele	Prvič v Triglavski Severni steni	611
Dr. Željko Poljak, Zagreb	Hrvati in Triglav	614
Andrej in Marko Štremfelj	Trikot	620
Dr. Jože Andlovic	Krnčica	626
Edo Torkar	Kako sva z Ano lezla na Kališče	632
Ing. Pavle Šegula	V navezi s smrtjo	635
Janez Dolenc	Simon Rutar kot planinec in planinski pisec	636
Franc Langerholc	Prijateljema v slovo	639
Ing. Božo Jordan	Krofička (Grofička) in Škaf	641
Erna Meško	Ksaver Meško	644
Nada Kostanjevic	Kako smo šli v izvoz v drugo republiko	645
Lojze Petelinšek	20 let alpinističnega odseka PD »Kozjak« Maribor	649
	Društvene novice	652
	Alpinistične novice	661
	Varstvo narave	661
	Iz planinske literature	662
	Razgled po svetu	664

Naslova stran:

Poliški Spik (Montaž) iz Dunje (Dogne) — Foto dr. ing. Dušan Lasič

Notranja priloga:

- 1 Na vrhu Grintovca — Foto Fran Stele
- 2 Mrzla gora s Turske gore — Foto Fran Stele
- 3 Mini Cerro Torre (ob poti na Škrlatico) 6. 12. 1970 — Foto C. Praček
- 4 Nad Apnenico in Apnenica z Vernarjem — Foto Ciril Praček

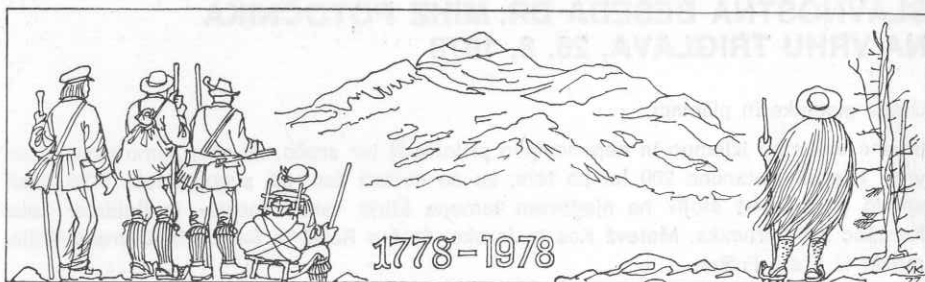
Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

LETO LXXVIII | ŠT. 10 | LJUBLJANA | OKTOBER 1978

Glasilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

Kolektiv tovarne
 oblačil in perila
 »MURA«
 iz Murske Sobote
 čestita slovenskim
 planincem
 k jubilejem,
 in se priporoča
 s kvalitetnimi izdelki
 oblačil

DOKUMENTI S PROSLAVE OB 200-LETNICI PRVEGA VZPONA NA TRIGLAV

PISMO EDVARDA KARDELJA PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

Tovarišice in tovariši,

žal mi je, da se ne morem udeležiti svečane proslave ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav. Pristrčno čestitam vsem planincem in ljubiteljem planin ter želim, da bi današnja proslava uspela kot manifestacija slovenskega planinstva in tako dala priznanje tistim hrabrim možem, ki so se prvi povzpeli na Triglav. Takrat je že bil na pragu boj za naše planine med nemškim nacionalizmom in slovenskim ljudstvom, zato je bilo za čas slovenskega narodnega prebujanja toliko bolj pomembno, da je na vrh naše najvišje gore prvi stopil slovenski človek.

Začetki organiziranega delovanja slovenskih planincev — ki so leta 1893 ustanovili svoje društvo — pa sodijo v obdobje, ko se je tuji osvajalec trudil, da bi potujčil slovenski narod in ga izrinil z njegove lastne zemlje. Delovanje slovenskega planinskega društva je v tem hudem raznarodovalnem obdobju nosilo pečat boja za narodno samostojnost in še posebej za ohranitev slovenske podobe naših gora.

Na srečo, danes lahko rečemo, da je napravljen od tedaj pomemben korak dalje v oblikovanju zavesti narodov o nujnosti demokratizacije odnosov in miroljubnega sožitja med narodi, čeprav se temu procesu še zoperstavljajo posamezni reakcionarni krogi v svetu in tudi v našem sosodstvu. Toda kljub temu lahko rečemo, da danes naše gore predstavljajo neprecenljivo vrednost prirodne lepote za vse narode, katerih meje se stekajo na tem delu alpskega pogorja in s tem tudi poglobljajo prijateljstvo med temi narodi. Prepričani smo, da tega procesa nihče več ne more trajno zaustaviti.

Ta proslava pa nam mora biti še ena spodbuda. Opozarja nas, da nosimo pred sedanjostjo in pred bodočimi pokolenji tudi odgovornost za ohranitev lepote in čistosti našega gorskega sveta. Ne bom našteval posameznih primerov, toda nenačrtni, nepremišljeni in neodgovorni posegi v narodo, ki so jim v oporo komercializem, potrošniška mentaliteta, kratkovidnost in egoizem posameznikov ter nekaterih skupin, mnogokrat povzročajo nepopravljivo škodo. Čas je, da naša družba odločneje postavi ta vprašanja na dnevni red.

Tovariši in tovarišice! Pristrčno vas pozdravljam in prosim dr. Miho Potočnika, da namesto mene odkrije spomenik.

SLAVNOSTNA BESEDA DR. MIHE POTOČNIKA NA VRHU TRIGLAVA, 26. 8. 1978

Drage planinke in planinci,

imamo enkratno izjemno in neponovljivo priložnost ter srečo, da zborujemo prav tu na vrhu Triglava natančno 200 let po tem, ko so na isti dan, 26. avgusta leta 1778, stali »prvič odkar svet stoji« na njegovem temenu štirje »srčni možje« iz Bohinja: Luka Korošec iz Koprivnika, Matevž Kos iz Jereke, Štefan Rožič iz Savice in Lovrenc Willomitzer iz Stare Fužine.

Ta prvi vzpon naših domačih ljudi na mogočni in do takrat nedostopni, pravljlični in skrivnostni sivoglavi vrh je bil za tiste čase edinstveno, nad vse pogumno in podjetno dejanje, ki je zanj dal pobudo prosvetljeni Žiga Zois, ustanovitelj našega prvega prerodnega prosvetljskega krožka oz. znanega »omizja«. To je bil prvi visoki, mogočni in do takrat nedostopni zahtevnejši vrh v Alpah, ki je nanj lahko stopila človeška noga ob obvladanju in uporabi znanja in vseh vrlin, ki jih še dandanes mora imeti dober, previden in neustrašen skalni plezalec. Vzpon na Triglav je bil opravljen 8 let pred prvim vzponom na Mt. Blanc, 22 let pred prvim vzponom na Grossglockner, pri katerem je dan za prvopristopniki kot samohodec sodeloval tudi naš Valentin Stanič, celih 87 let pred prvim vzponom švicarskih vodnikov iz Zermatta in Angleža Whymperja oz. dan za njimi z italijanske strani laških vodnikov pod vodstvom znamenitega nesrečneža Carrela na Matterhorn ter 99 let pred prvim vzponom na drugi najvišji vrh Julijskih Alp — Poliški Špik, Montaž.

Ne smemo pozabiti, da je bil tisti čas Triglav še obdan z vražjevernimi bajkami, strahovi in tabuji, da je seganje po njem v mnogih — ne samo preprostih ljudskih krogih — predstavljalo še pregrešno poseganje po prepovedanih sadovih. Če upoštevamo ne samo težave in ovire, ki jih je v čisto gorniškem in plezalskem pomenu predstavljal tedanji še povsem neznan prepadni Mali in Veliki Triglav, temveč tudi razmere, pojmovanja in predsodke tistega še v inkvizicijo zavitega časa, šele lahko ocenimo prvi vzpon na téme Velikega Triglava kot nadvse pogumno in naravnost revolucionarno osvobodilno dejanje. Od 14. do srede 18. stoletja so po podatkih Priročnega leksikona iz leta 1955 v Evropi na grmadah sežgali 3 milijone žensk pod obtožbo, da so čarovnice. Zadnjo čarovnico, Dakskoblerico, so na Slovenskem v Ribnici sežgali na grmadi leta 1728, torej le 50 let pred tem vzponom. Francoska revolucija je šele 11 let (1789) po tem vzponu podrla Bastillo in proglasila svoja znamenita — še dandanes v mnogih deželah neuresničena — gesla o svobodi, bratstvu in enakosti.

Kmečka odveza iz tlačanskih in fevdalnih spon se je začela šele z »rabortnim patentom« Marije Terezije in Jožefa II. prav v letu prvega triglavskega vzpona, 1778, in končala šele v revolucionarnem letu 1848, torej takrat, ko je tudi slovensko narodno prebujenje postavilo programsko zahtevo po Združenji Sloveniji.

Triglav je bil naš svobodoljubni simbol med NOB. Med vojno je bil obkrožen vsepovski s partizanskimi borci in aktivisti OF. Na njegovem začasno okupiranem in za večno nemškega proglašanjem vrhu je kljub domišljavemu mejniku dveh zločinskih imperijev stalo več borcev-partizanov kot pa obojnih okupatorskih vojakov!

Triglav prevladuje, obvladuje in zbira vse okrog sebe, si vse podreja, se vpleta v zgodovino, v čustvo in zavest vsega našega ljudstva, ki biva pod njim in daleč okrog njega. Zdi se mi kot mogočno nepremakljivo sidro, na katerem se je naš narod po velikem preselitvenem potovanju iz daljnih vzhodnih ravnin v morju obdajajočih ga tujih narodov za vse čase pritril na deželo, v kateri zdaj živi že blizu tisočtisolet. En krak tega sidra kaže in sega na sever in severozahod tja v Korotansko, Ziljsko in Kanalsko dolino, en razcepljen krak na zahod in jug proti Soči in Jadranskemu morju, najdaljši pa prek Malega Triglava k bratom in sestram na vzhodu. Nikakor ni samo modna muha, da ga že kar romarsko obiskujemo, častimo in razumemo kot naš vse-

splošni simbol in skupni imenovallec. Morda nam je v podzavesti še iz starih poganskih časov tako pri srcu njegov kult?

Pošiljamo naše misli in čustva ob tem slovesnem trenutku za 200 let nazaj in prisostvujemo doživetju in ganjenosti pionirjev, ki so tistega znamenitega dne prvi stali na tem vrhu. Opravili so eno prvih osvobodilnih dejanj iz srednjeveškega in fevdalnega mračnjaštva ter pomagali odpirati vrata novi dobi osvobojanja in splošnega naprednega poka, ki smo mu mi sodobniki priča.

Prosim delegacijo PD Ljubljana-matica, da položi venec na ploščo z imeni prvopristopnikov, ki naj jim bo večna slava in zahvala!

SLAVNOSTNI GOVOR DR. MIHE POTOČNIKA OB ODKRITJU SPOMENIKA ŠTIRIM SRČNIM MOŽEM, 27. 8. 1978

Spoštovani zbor,

včeraj smo ob čudovitem in enkratnem razpoloženju in sorazmerno ugodnem vremenu natančno na dan dvestoletnice počastili na vrhu Triglava prvi vzpon »štirih srčnih mož« iz Bohinja: Luka Korošca, Matevža Kosa, Štefana Rožiča in Lovrenca Willomitzerja. Bilo je nepopisno in za vse, ki so bili zraven, nepozabno. Od tam vam prinašamo najlepše in najbolj iskrene planinske pozdrave.

Danes se na tem našem tako množičnem zborovanju tu na Ribčevem lazju v Bohinju praznično spominjamo tega prvega vzpona na Triglav s tem, da odkrivamo lep umetniški spomenik slavnim prvopristopnikom. Njihovo dejanje je podrobno proučeno, popisano in znano. Zato ga tukaj ni potrebno podrobneje ponavljati. Zgodba je tudi popisana v brošurici, ki je bila pripravljena prav za današnji dan in je tu tudi na voljo. Že včeraj pa smo na vrhu Triglava ponovno opozorili na to, da so se naši podjetni možje iz Bohinja med prvimi v zgodovini »odkrivanja Alp« povzpeli na tako velik in tako skrivnostno nedostopen alpski vrh. To je bilo 8 let pred prvim vzponom na Mt. Blanc, 22 let pred prvim vzponom na Grossglockner, pri katerem je sodeloval tudi naš Valentin Stanič, celih 87 let pred prvim vzponom švicarskih vodnikov in Angleža Whymperja na Matterhorn, 99 let pred prvim vzponom na najvišji vrh Zahodnih Julijskih Alp Poliški Špič (Montaž) in celo 135 let pred prvim vzponom na slavni a lažje dostopni grški Olimp! Potemtakem to ni bilo nobeno posnemanje ali tekanje za drugimi, temveč izvorno, samostojno in pionirsko raziskovalno dejanje.

Zborujemo ob spomeniku, ki stoji na najlepšem kraju že samega po sebi nepopisno lepega Bohinja — tu, kjer se stekajo in križajo vsa bohinjska in občudovalska pa tudi južna Triglavsko pota. Ta spomenik bo trajna priča nekega davnega velikega in pogumnega dejanja pa tudi velika tujskoprometna privlačnost. Na tisoče in desetisoče posnetkov fotoamaterjev jo bo poneslo in še dolga zanamska desetletja in morda celo stoletja nosilo po vsem svetu! Želimo, da bi se Bohinj skladno in smotrno razvijal ter še bolj odpiral za vsestranski napredek in da bi našem spomeniku sledile še druge ustrezne in močnejše naložbe, kot pa je ta naš skromni planinski prispevek k polepšanju in umetniškemu plemenitenju kraja! Želimo pa tudi, da bi — seveda novim razmeram in razvoju primerno — ob tem obdržal svojo prvobitno, neizmaljeno in domačo podobo, ob kateri se duša veseli, prepeva in odpočije.

Po naših gorah in gorskih krajih ni veliko spomenikov te vrste. Več je spominskih obeležij, znamenj in spominskih plošč o nesrečah v gorah. Po naših alpskih dolinah in v vseh vaseh pod Triglavom in širom po naši domovini so na gosto nanizani spomeniki talcem, žrtvam nacističnega in fašističnega divjanja med NOB. Imamo tudi pretresljivo preprost in skladen spomenik padlim borcem-partizanom, ki so nekoč miroljubno hodili in plezali po teh gorah, pa so v letih strahote razumeli klic časa in šli v boj za svobodo in za novo družbo.

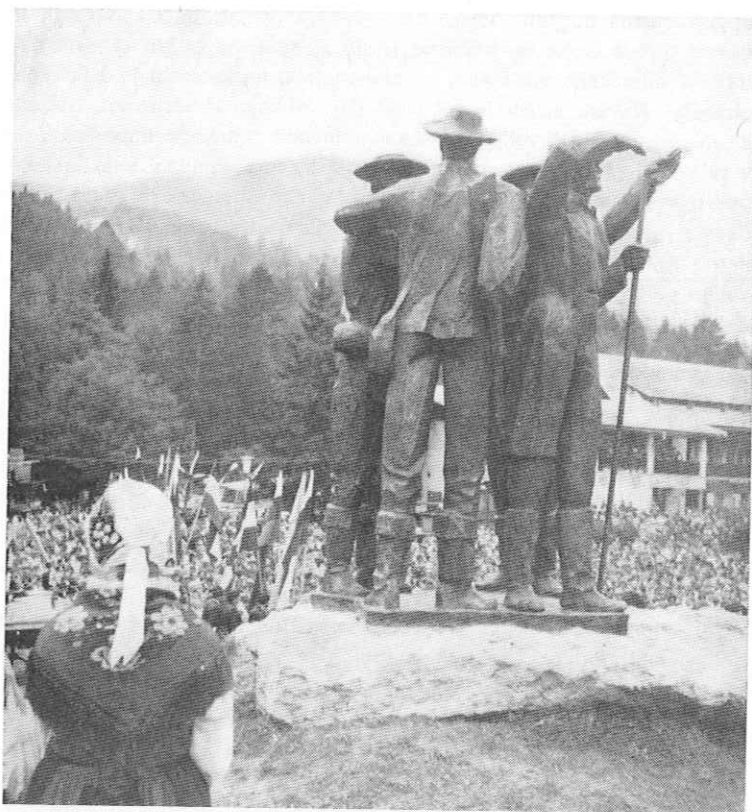
Pred 25 leti — 2. avgusta 1953 — smo odkrili v Trenti spomenik »pesniku Julijskih Alp« dr. Julijusu Kugyju. Potem je še nekaj spominskih plošč na primer trentarskim vodnikom; pa plošča, ki smo jo štirim možem na čast odkrili in prikovali pred 20 leti tu na Aljaževem stolpu na vrhu Triglava. Danes pa poravnavamo star dolg, ki je prav ob Kugyjevem spomeniku že dolgo terjal z zgodovino usklajeno ravnotežje: dostojen in ugleden umetniški spomenik našim domačim gornikom, preprostim ljudem izpod Triglava, ki so imeli srce in pogum, da so opravili to za vse čase nad vse podjetno poslanstvo. Kajti, končno je ob tem treba glasno in jasno povedati, da je bilo vse, kar je bilo v teh gorah kdaj neznanega in nedostopnega in kar je mikalo k dejanjem ljudi iz mest in iz takratnih premožnejših slojev in iz tujine, razjasnjeno, zgrajeno in opravljeno predvsem na znanju, spretnosti, pogumu in dobesedno na ramah naših domačih ljudi. Samo prek njih in z njimi so si tudi drugi ljudje in tujci od daleč lahko nabirali znanje in slavo v teh gorah in njihovih dolinah. To navsezadnje ni spomenik samo tem štirim možem. To je obenem tudi spomenik neznanim gornikom. V likih naših štirih mož so združeni in upodobljeni tudi vsi tisti nešteti — mnogi že na žalost neznan in pozabljeni — naši gorski vodniki, pastirji, lovci, kmetje, rudarji, gozdarji, nosači in izobraženci ter drugi popotniki, ki so na svojih gospodarskih pa tudi čisto ljubiteljskih poteh dolga stoletja obkrožali in korak za korakom raziskovali »snežnikov« kranjskih siv'ga poglavarja« ter trgali z njegovih nedrij skrivnostne koprene mističnih vraž in tabujev tako, da so končno tega nekdanjega boga počlovečili in učlovečili. Tako je dandanes iz nekdanjega strahu in božanske nedostopnosti postal prijetna in še vseh prvobitnih doživetij polna romarska želja in cilj desetstisočev delovnih ljudi, zlasti pa še naše mladine.

**Spomenik
v Ribčevem lazu
z obrazom
proti vrhu
Triglava**

Kip je delo
akademskega
kiparja
Stojana Batiča

Spomenik
s hrbtne strani

Tak bo Triglav tudi v bodoče in prepričan sem, da vse večne čase. Kajti Triglav ni samo gora, ni samo gorska tura. Triglav je tudi trajni in vedno navzoči simbol našega nenehnega boja za obstanek in za našo samobitnost, za naše svobodno življenje. Je mogočni povezovalac vseh slovenskih ljudi po vsem svetu, kamorkoli jih je življenje razpršilo. Sam po sebi je najmočnejši spomenik, ki nam ga je ustvarila in podarila naša tako čudovita in nepopisno lepa narava. Nič ni čudnega, da ga je v svoj simbolični znak privzela že medvojna Osvobodilna fronta slovenskega naroda in ga imamo nad našim spet svobodnim morjem in pod rdečo zvezdo zmagovite revolucije tudi v grbu SR Slovenije.

Današnji dan, ko se spominjamo te dvestoletnice, ni samo praznik slovenskih in jugoslovanskih planincev, ki so k nam prihiteli tudi iz vseh bratskih socialističnih republik in pokrajin. Triglav je seveda tudi njihova gora in njihov simbol. Ob njem se nenehno sklepajo in poglobljajo naše bratske in sestrške vezi, utrjuje se enotnost in sloga vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Kakor nas je Triglav povezoval v narodnoobrambni časih proti potujčevanju in nato med neizprosnim protifašističnim bojem za našo svobodo in novo pravičnejšo družbo, tako nas danes na naših poteh v bodočnost potrjuje v odločnosti, da vztrajno razvijamo in nepopustljivo branimo pridobitve našega osvobodilnega boja in poveljne pridobitve naše demokratične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije. Zato je današnji praznik ne le planinski, temveč tudi vseljanski praznik, ki nas zbira ob vsem tistem, kar je obenem najbolj naše pa tudi najbolj obče človeško, skratka ob vsem tistem, kar naš Triglav kot večni simbol pomeni tudi ljudem, ki se nikoli niso ali se ne bodo povzpeli nanj.

605 V preteklosti je bil Triglav in svet okrog njega vse do časov narodnega prebujenja

in osveščanja pogosto obdan samo z žulji in solzami izkoriščanih in poniževanih, ne enkrat tudi s krvjo. Še nedavno je na njem in na bližjih vrhovih okrog njega — tudi tisti, ki obkrožajo naš Bohinj — stal mejnik, na katerem je bila zapisana naša smrtna obsodba. Na eni strani je bil znak (D) velikega Hitlerjevega tretjega rajha, na drugi strani pa napis (I) velikega Mussolinijevega rimskega imperija. Vendar je zgodovina v tej veliki pravdi spet enkrat razsodila za nas. Ponosni smo lahko, da je mali narod pod njim v svojem tisočtiristoletnem boju za obstanek in svojo svobodno samobitnost častno preстал vse bitke in preizkušnje te ne tako lahke in kaj malo prijazne in radodarne zgodovine. Kot simbol boja in žrtev pa tudi naše svobode in veličine nam bo vedno ostal v našem razumu in v naših srcih.

Želimo pa, da bi bil v bodoče Triglav tudi simbol dobrososedskega in občečloveškega sodelovanja, prijateljstva in spoštovanja v miru in pravičnosti. Takega smo vedno želeli, takega vedno radi odpiramo in ponujamo tudi vsem dobrim ljudem, ki k nam prihajajo od drugod, še posebej pa našim sosedom. Končno Triglav in njegova pokrajina nista in nočeta biti samo naš nacionalni ponos, naš boj, naša svoboda, naše veselje in naša domotožna bolečina. Kajti Triglav je in naj bo predvsem tudi gora prijateljstva!

V tem smislu odkrivamo naš spomenik. Planinska zveza Slovenije je na pobudo bohinjskih rojakov sprožila akcijo za izdelavo in postavitve, pobudo pa so poleg RK SZDL, ki v tem vodi, gmotno podprle nekatere zavedne organizacije združenega dela in predvsem gorenjske občine Radovljica, Jesenice, Kranj, Škofja Loka in Tržič. Vsem, ki so k temu karkoli prispevali, posebej pa še domačinom — planinskim in turističnim delavcem iz Bohinja, pa seveda tudi akademskemu kiparju Stojanu Batiču, ki je spomenik zasnoval in umetniško izdelal v rekordnem času, arhitektu inž. Vlastu Kopaču,

Spomenik s tretje strani, na podstavku plošča z napisom o namenu spomenika

Vse posnel Fr. Vogeltnik, Maribor

ki je in bo skrbel za ureditev prostora in spomenikove okolice, ter livarju Vladimirju Šebu iz Zagreba pa tudi prireditvenemu odboru pod vodstvom Toneta Strojina in Ivana Korošca ter vsem sodelavcem in izvajalcem se iskreno zahvaljujem.

Odkrivam ta spomenik po naročilu in pooblastilu predsednika častnega odbora tov. Edvarda Kardelja z željo, da bi nam bilo pogumno pionirsko dejanje »štirih srčnih mož« stalen in trajen navdih in zgled za vsa naša stremjenja k napredku, pa tudi vzpodbuda za premagovanje vseh naših življenjskih vsakdanjih strmin.

Prosim predsednik PD Srednja vas tovariša Filipa Šublja in predsednika PD Bohinjska Bistrica tovariša Janka Lapajneto, da ta spomenik prevzameta v imenu bohinjских planincev in vseh domačinov v varstvo, o čemer jima izročam v imenu Planinske zveze Slovenije tudi posebno spominsko listino.

Bohinj, 27. 8. 1978

PISMO TITU

Dragi naš tovariš Tito! Z osrednje proslave ob 200-letnici prvega vzpona štirih srčnih Bohinjcev na Triglav ti pošiljamo v imenu tisočev ljubiteljev čudovitega »Zlatorogovega kraljestva«, zbranih iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin, ob pravkar odkritem spomeniku bohinjским junakom ob Bohinjškem jezeru, radostne pozdrave in izraze naše iskrene hvaležnosti za osvoboditev in izgradnjo socialistične samoupravne Jugoslavije, katere znameniti simbol je tudi naš Triglav.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da vedno več delovnih ljudi in mladine preživlja svoj prosti čas z aktivnostmi v svobodni prvobitni naravi, še posebej v planinah, in si s tem krepi zdravje ter delovno in obrambno sposobnost. Planince pri tem še posebej vodi tvoje naročilo, naj našo lepo domovino napravimo še lepšo.

Ponosni smo in veseli ti kličemo: Živel, dragi Tito!

Zborovalci na Ribčevem lazju v Bohinju

PISMO EDVARDU KARDELJU

Tisoči planincev in ljubiteljev gorske narave, zbrani včeraj na vrhu Triglava, danes pa ob Bohinjškem jezeru, smo radostno in pazljivo poslušali tvoje spodbudne in pozdravne besede ob praznovanju 200-letnice prvega vzpona štirih srčnih Bohinjcev na vrh Triglava. Triglav ni samo naša slovenska in jugoslovanska najvišja gora in sen številnih planincev, temveč je tudi trajen simbol naših prizadevanj za svobodo in pravično življenje. Triglav je navdihoval že v davnih časih narodno obrambni boj naših prednikov, med NOB pa je bilo znamenje mogočnega Triglava skupni partizanski borbeni znak. Bil je simbol nezlomljivega upora in vere v zmago osvobodilnega boja in socialistične revolucije, h kateremu si prav ti prispeval veliki ustvarjalni delež. Je pa tudi simbol naše nove svobodne domovine in njenih prizadevanj za napredek in sožitje med narodi in za mir na svetu.

Zahvaljujemo se ti za tvoje pozdravne besede, ki nam bodo vodilo pri našem bodočem delu in prizadevanjih, za tvoj osebni delež pri razvoju planinstva in za tvojo skrb, da bi naša gorska narava in vsa dežela ostala čim lepša.

Zborovalci na Ribčevem lazju v Bohinju

TRIGLAV — SIMBOL NAŠE MOČI, TRDNOSTI, ZRAŠČENOSTI LJUDSTVA Z ZEMLJO

MITJA RIBIČIČ

Po besedah pesnika in kritika Matuša so za dober spomenik potrebne tri odlike: Veličina mrtvih, veličina živega naroda in veličina umetnosti. Veličina in pomen prvega pristopa štirih je danes, po dvesto letih, jasna vsakemu slovenskemu, jugoslovenskemu človeku. Ob odkritju spomenika smo podali vse razsežnosti tega hrabrega dejanja, ne le za razvoj našega planinstva, bodisi množičnega bodisi vrhunskega, pač pa tudi za našo nacionalno zgodovino. Ljudje, hrabri ljudje so s svojim pristopom na teme Triglava odkrili in ustvarili Triglav, simbol naše moči, trdnosti, zraščенosti ljudstva z zemljo.

Veličino živega naroda spoznamo v vseh tistih narodno prebujajočih in narodno obrambnih ter naprednih silnicah, ki so pripravljale veliki čas velikega boja s partizansko triglavko in silhueto Triglava v emblemu Osvobodilne fronte. Zvesti izročilu in pridobitvam tega velikega boja smo zapisali v osmi člen slovenske ustave, da so v spodnjem delu polja na dnu tri valovite črte, ki predstavljajo morje. Nad njimi se dvigajo trije stožci, ki predstavljajo Triglav. Med vrhovoma klasja je peterokraka zvezda. Veličino našega ljudstva danes izpričuje silni gospodarski in kulturni napredek, samoupravno vseljudo gibanje, politična osveščenost in zrelost naših ljudi, širjenje ljudske svobode in poglobljanje trdnosti in varnosti naše republike dela.

Še najtežje je morda presoditi veličino umetniškega dometa spomenika pod Triglavom, kajti čas bo možem v bronu dal potrebno patino. Vendar že danes lahko rečemo, da sta umetnika Batič in Kopač opravila svoje delo izredno temeljito in zavzeto, da je to lep spomenik, da je ta spomenik ljudem v Bohinju in drugim všeč, da sta ustvarjalca imela tenak posluh za skladnost spomenika s krajino. Ob vseh teh ugotovitvah bi lahko rekli, če se seveda strinjate, da smo danes odkrili dober, lep, pomemben spomenik, ob katerem se bomo še večkrat zbrali, še posebej tisti iz našega ljudstva, ki danes tako radi krožijo po sedem tisoč kilometrov dolgih naših planinskih stezah. V imenu socialistične zveze danes čestitamo predvsem pobudnici današnje slavnosti naši Planinski zvezi Slovenije. Zanje je to še poseben praznik, Planinska zveza je nadaljevala izročila prve četvorke, to je bil začetek našega planinstva pod Julijskimi, Kamniškimi, Savinjskimi Alpami in Karavankami in v dvesto letih se je razvila v veliko, množično, vseljudo, čudovito organizacijo z gorniškim vodništvom, z gorsko reševalno službo in z vsem tistim, kar je potrebno, da bi naše gore postale lahko dostopne vsakomur, tudi otrokom in starim ljudem. Tu v Triglavski steni se je tudi rodil naš alpinizem s svojimi velikimi dosežki doma in po svetu. Mislim, da lahko danes ob 85-letnici naše planinske organizacije, ob 30-letnici njenega delovanja po partizanski zmagi in v svobodi, tukaj skupaj sklenemo, da bomo tej organizaciji in organizacijam s sličnimi humanimi in plemenitimi smotri moralno in v sistemu omogočili razvoj. Zavedati se moramo tega, kako važna je organizacija, ki dela pretežno prostovoljno in amatersko, kar ji v sistemu naše samoupravne družbe daje še posebno vrednost in težo. Posebej se lahko Planinski zvezi Slovenije danes zahvalimo za dobro organizirano proslavo ob odkritju tega današnjega spomenika. To tudi dokazuje, kako dobro pripravljena proslava, z jasnim smotrom, usklajena z vsemi faktorji, še posebej z domačim krajem uspeva, če nam uspe razgibati teren, če za njo zainteresiramo ljudi. To je primer dobre organiziranosti, ki bi mu morali slediti tudi na drugih področjih. Raje manj proslav, pa te dobro pripravljene, da bodo res imele pomembno odmevnost v našem ljudstvu. Posebej se zahvaljujem v imenu socialistične zveze domačinom, Bohinjcem, krajevni samoupravi in družbenim organizacijam tu v Bohinju, ki so omogočili, da je prišlo danes do lepe otvoritve velikega spomenika.

Mislim, da se je potrebno še posebej zahvaliti radiu in televiziji, centralnemu in področnemu tisku, ki je tudi dal močan prispevek današnji proslavi. Še posebej bi bilo

mogoče poudariti pomen neposrednega prenosa v barvah s samega Triglava, ki je imel v Sloveniji pa tudi širše zelo veliko odmevnosti med našimi ljudmi.

Čeprav je ta naša proslava sklepna, pa vendarle čutim, ko se bomo razšli sedaj jeseni na svoja delovna mesta, da je bilo nakazanih v njej tudi precej pomembnih in odprtih družbenih problemov, ki jim bomo morali v socialistični zvezi pa tudi v naših delegatskih skupščinah na vseh ravneh posvetiti večjo pozornost.

Morda so v prvi vrsti odprti ekološki problemi. Danes je vsa Jugoslavija, vsa naša domovina in socialistične republike v njej eno samo odprto delovišče, 30 000 je velikih gradbenih gospodarskih delovišč, stotisočere druge gradnje. To je na tisoče in tisoče novih posegov v našo naravo, stanovanjskih, komunalnih in drugih. Zunanja podoba krajine neverjetno hitro menja svojo podobo. Mislim, da je to prav in da tega razvoja nobeden ustaviti ne more. Vse to pa postavlja pred nas, predvsem pred organizirane socialistične sile, nove naloge. Nismo več tako revna dežela, da ne bi mogli tudi ob vsakem takim posegu pomisliti, kakšen bo videz, kakšne bodo posledice, kaj je treba napraviti za to, da preprečimo vse tisto, kar nosi s seboj siloviti tempo razvoja. Čaka nas poleg tega tudi zakon o Triglavskem parku, čaka nas sploh zakon o narodnih parkih, pregledati bomo morali, kako se izpolnjuje skupščinska resolucija o varstvu okolja.

Predvsem pa smo v socialistični zvezi, v fronti, odločni in danes nas je pismo tovariša Kardelja še posebej prepričalo, da bi morali resnično z današnjim dnevom napraviti prelom, da bi namreč morali z ugledom naše fronte in z močjo obeh delavskih organizacij v njej, zveze komunistov in sindikatov, zaostriti družbeno in moralno odgovornost slehernega posameznika pa tudi slehernega družbenega in samoupravnega dejavnika do sredine, v kateri živi in dela. Triglavska proslava obvezuje tudi v pogledu turistične, investicijske in druge politike na področju planinstva, cest, izgradnje gorskih objektov, žičnic in slično.

Na koncu čestitam vsem našim planinskim organizatorjem, našim gorskim vodnikom, reševalcem, plezalcem za njihov praznik, želim jim novih uspehov in zdravja in da bi se srečevali na naši najlepši, najbolj obiskani, najvišji jugoslovanski trimski stezi.

Naj na koncu našega slavlja dvignemo čašo v čast dvema imenom, ki ju pozna sleherni Jugoslovan, dvema vrhovoma: Triglavu, simbolu neuklonljivosti in odprti gori za vse ljudi dobre volje, in tovarišu Titu, simbolu naših narodov in svobodoljubnega človeštva.

(Zdravica tovariša Mitje Ribičiča, predsednika RK SZDL Slovenije, na zaključni slovesnosti ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav in ob odkritju spomenika v Bohinju, v nedeljo, 27. avgusta 1978.)

ČESTITKA IN ZAHVALA

Ob 200-letnici prvega vzpona na vrh Triglava z radostnim srcem izrekam iskrene čestitke vsem tovarišem in tovarišicam, ki so priredili letošnjo veličastno proslavo v ponos vsem slovenskim in jugoslovanskim ljubiteljem gora in planin.

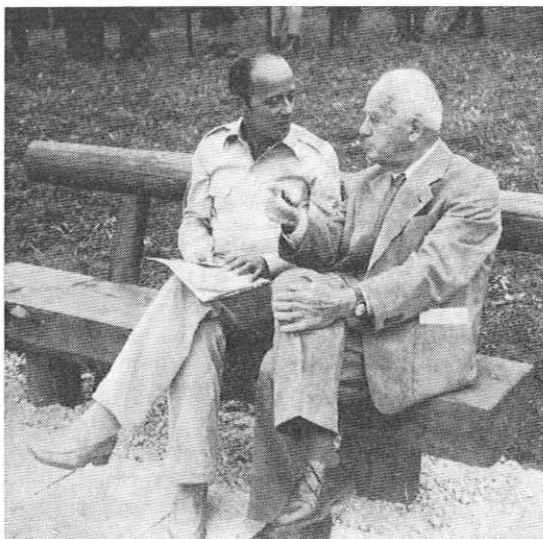
Posebno pa čestitam delavcem RTV Ljubljana, ki so z velikim trudom omogočili spremljati slavnost tudi tistim, ki se je zaradi bolezni ne morejo osebno udeležiti. Sam že nekaj let ne morem več v hribe, bil pa sem čez tridesetkrat na vrhu našega »jubilanta«. Zato sem se še toliko bolj veselil in res težko čakal na vsak posamezni televizijski prenos s Triglava.

Ob proslavi tako velikega pomena me je razveselilo tudi spoznanje, da so naši vršaci mogočni združevalci vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki vztrajno nadaljujejo naša predvojna, medvojna in povojna prizadevanja. Vsi postajamo ena družina in pogumno stopamo po poti naše socialistične samoupravne družbe.

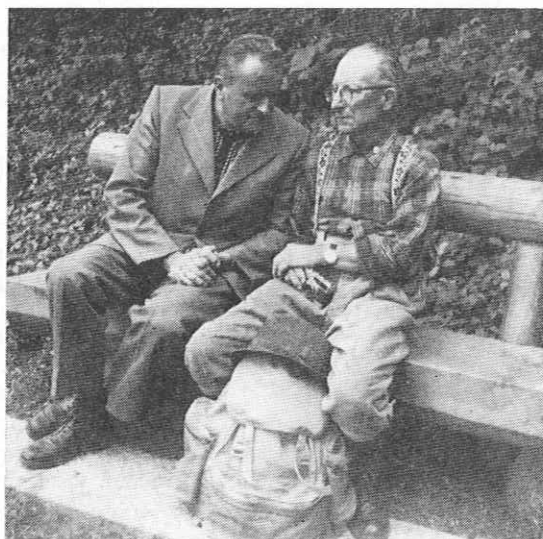
S planinskim pozdravom

Andrej Stegnar

(dolgoletni predsednik PD Šoštanj — op. ured.)

Prof. Janko Ravnik v razgovoru s tova-
rišem Terčkom, RTV Ljubljana, v Ribče-
vem lazcu

Dr. Slavko Tuta v razgovoru z urednikom
PV (Ribčev laz 27. 8. 1978)
Foto Franc Vogelink

PET ZAPOVEDI ZA SMUČARJE

V Avstriji deluje poseben kuratorij za varstvo pred nesrečami v gorah.

Vsa propaganda za smučarjijo, piše v NF 1977/5 sociolog G. A. Pilz, vsi javni »mediji« slikajo smučanje kot mladostni, skrajno zahtevni, agresivni, atraktivni, tvegani in uspešni šport. Pri vsem tem skoraj ne moremo pričakovati, da bi se smučarski šport razvijal brez rizika, da bi se vsak hip smučar zavedal, kako je nesreča vselej na oprezu. K temu pripomorejo še socialno-psihološke izkušnje z nagoni in stremljenje po uveljavljanju, dalje obnašanje v skupini, struktura osebnosti, tendenca po preziranju ali vsaj omalovaževanju nesreč, skratka cela vrsta okoliščin, ki ovirajo uspešno preprečevanje smučarskih nezgod in nesreč. Kaj torej? Pilz pravi: Pouk, šolanje — enako kakor pri prometni vzgoji na cesti — kajti »ritomigništvu« na smučarskih progah je danes masovni šport, množična oblika zimske rekreacije. Če je šport agresiven, tvegani, je treba poseči po defenzivi, ki zavestno uravnava prometno situacijo in preprečuje nesreče. Z drugo besedo: množični šport se mora odpovedati agresivnosti in riziku, treba je »tempo dozirati«, ne dovoliti »razantnih smukov«, ne dovoliti spontane tekme na pisti, pač pa priritirati ljudi do razumevanja situacije in sočloveka. Torej uvesti prometno vzgojo na smučarskih progah, podrediti se vodilni ideji o »defenzivnem smučanju«. Pouk, vzgoja, obravnava smučarskih nesreč, nujnost dobre opreme, upoštevanje prometnih znakov — vse to in še marsikaj bomo morali spraviti v učne načrte.

T. O.

SMRTNA CONA ZA ŠE NEROJENE V GORAH?

Dr. Kurt Schnabel iz Mainza, beremo v »Der Bergst« 1977/11, je na žičnici Diavolezza (blizu 3000 m) opazil gručo mladih nosečih mamic. To ga je spodbudilo, da je začel misliti na vpliv kisika in vse, kar zraven spada, pri materi in nerojenem otroku. Začel je stvar raziskovati, nabirale so se tabele in meritve — vse z matematično akribijo. Potem je v strokovnem listu izšel članek o pomenu primanjkljaja kisika pri materah, ki niso prilagojene višinam. »Readers Digest« je po tem članku pohitel s senzacijo: »Visokogorje ogroža otroka v materinem telesu«, za njim je posegel še list »Die Mitteilungen des ÖAV« (1976/4). Po dr. Schnablu so značne razmere v višinah do 500 m normalne. Če gre noseča ženska više, mora upoštevati metode za prilagajanje na višino. »Če fetusu pri 3 mesecih primanjkuje kisika, so njegovi možgani ogroženi,« pravi dr. Schnabel. No, za marsikakšno družino je s tem mnenjem skuhal vročo juho.

T. O.

PRVIČ V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI

FRAN STELE

Ne poznam nič veličastnejšega v
Julijskih Alpah (Kugy)

V tej strogi, mrki in resni steni
ni zelenih trat in ne sončnega sijaja ...

Če nimaš občutka, da si ji kos,
pusti raje, pusti pri miru to srdito,
strašno steno ...

Če pa si dovolj močan in poklican,
potem poromaj k njej, blagoslovila te
bo z zakladi spominov ta lepa
dobrotljiva stena ... (Kaltenegger)

Spoznala sva se nekega vedrega julijskega večera, ko sem v družbi vrstnikov prvokrat prihajal v triglavsko domovanje. Pet ali šest fantičev nas je bilo, polnih pričakovanj. Dolgo smo kolovratili po dolini Vrat, strmeli v lepoto Peričnika; najbolj pa smo vseskozi pazili, kdaj se bo pokazal Triglav. Kar tekmovali smo, kdo ga bo prvi zagledal. Vsak vrh, ki se nam je nanovo odkril, smo zamenjavali z njim. Triglav pa se je umikal prav do konca doline ... Drevesa so postajala vse redkejša, stene vse bližje in začeli smo prepoznavati mogočne poteze »junaka« s številnih slik. Na jasi pred Aljaževim domom smo obstali odreveneli od vzvišenih občutkov, od zastrašujoče prikazni in izpolnjenih vročih želja. Prvikrat v življenju smo videli Triglav od blizu. Pravzaprav je bilo to, kar smo gledali, njegova veličastna severna stena. To je bilo tisto, kar nam je nagnalo strah v kosti in hkrati ponos v srce, da bomo že naslednji dan, če bo vse po sreči, stali nad to steno, na vrhu Triglava, pa čeprav nam je ne bo treba preplezati. Tominškova pot naslednje jutro. Tako je bilo moje prvo doživetje Triglava.

Pozneje sem se še večkrat vrnil k Steni in vselej mi je zastajal dih, kadar so moje oči drsele po nebotičnih stebrih, po črnih premočenih zidovih, mračnih grapah brez zelenih polic s cvetjem in nedostopnih kotanjah večnega snega.

Danes, 8. julija, je deževen dan. Dež nas ne more ustaviti. Hrepenenje po tej lepi steni je močnejše.

»Se bo že kako popravilo, še zmeraj se je,« se z menoj vred tolažita Bojan in Danilo, medtem ko nas pere že v Mojstrani. Tudi vremenska napoved ni nič kaj razveseljiva. Ohladitve in z njimi dež. Gore so se skrile v megle, mene pa se pollašča strah, da bomo tri dni čepeli in zmrzovali po kočah, stena pa bo še naprej ostala le neizpolnjen sen.

Malo nad Peričnikom nas ujame prava ploha. K sreči so takoj nad potjo strehaste pečine. V bukovem gozdu pa kmalu postane svetleje. Pod Galerijami smo že prijetno presenečeni, ko se v vrhah razmaknejo megle in se pokažejo osončene stene Nad Kuhinjo špice.

V Vratih popravljajo Aljažev dom, zato v tem času vse breme nosi Šlajmerjev dom. Planincev ni veliko, pa še ti so v glavnem sami tujci: Čehi in Nemci. Čakamo še četrtega člana naših dveh navez, Tineta. Moral bi biti že tu. Ko prebrskamo vpisno knjigo, izvemo, da je že zjutraj odšel sam na Kriške pode.

Zgornji del Triglavske severne stene je v megli, bolj slabo jo vidimo. Sivo in mračno je razpeto njeno obličje v rahlem trikilometerskem loku. V primerjavi z njo je vse majhno, najbolj pa mi ... Kar tisoč dvesto metrov je visoka in samo dve steni sta v Vzhodnih Alpah še višji.

Zvečer se še malo poizkusimo na »Malem Triglavu« nad domom in že je noč, dež. Pa že kar lepo se je obetalo. Tine se je tudi že vrnil. Pripravljamo nahrbtnike za jutri. Z Bojanom bova čez steno vlekla kompletno opremo in hrano, ker imava na muhi še nekaj vrhov onstran Triglava. Tine in Danilo pa se bosta iz Stene takoj spet vrnila v Vrata in od tu naslednji dan naskočila še Stenar. Zato lahko vzameta le naj-nujnejše stvari in oba skupaj en nahrbtnik. Danilo je že izkušen plezalec in dobro ve, kakšno olajšanje je v steni biti brez nahrbtnika.

Med večerjo nas zabava polh, ki pleza ekstremno težke smeri po zidu in ostrejšu doma. To je tisti polh ...

Nekoč je naju s Tonetom sredi noči, ko sva spala pod zvezdami, pregnala nevihta v Šlajmerjev dom. Za silo sva razgrnila spalne vreče in v miru zaspala kar vrh stopnišča. Iz rahlega spanja me je prebudilo nekaj shrhljivega. Po moji spalni vreči je dirkalo nekaj, kar je bilo še najbolj podobno podgani. Stresel sem se in naslednji hip je isto doživel še Tone. Potem sva imela nekaj časa mir. Potem pa spet: cp, cp, cp, cp, cp ... gor in cp, cp, cp, cp ... dol, zraven mojega ušesa. Skočil sem pokonci in

Severna stena
Triglava

Foto Fr. Stele

z vso silo zamahnil po temnih tleh. In potem se je zasiljal pok in z »živalco« vred je zletela na dno stopnišča še najina sveča, ki sva jo pustila na ograji. Oborožena sva odšla dol po stopnicah. Najprej jaz s prižgano svečo v roki, zadaj Tone s cepinom ... Toda najti je nisva mogla ... Zjutraj sva zvedela, da je bila tista »podgana« polh. Naš prvi pogled je zjutraj namenjen Steni. Megle se preganjajo ob njej, deževati pa je že ponoči nehalo. Danes menda ne bo padalo, saj je Luknja, ta stari vremenski prerok, čista. Medtem ko pijemo čaj in uničujemo konzerve, se nad Cmirom toliko razgrnejo megle, da pogledamo naravnost v nebo.

Plezali bomo Nemško smer s Zimmer-Jahnovim izstopom. Danes bo šlo končno zares. V zgodnjih poletnih dneh po snegu, ki še zmeraj ni skopnel v gorah, in po deževni noči, ki je skale oprala in namočila.

Preden vstopimo, moramo mimo ogromne, kakih deset metrov visoke krajne počī trdo zbitega snega in skale. Dohitimo tri nemške naveze. Uspe nam izvedeti, da oni nameravajo v Slovensko smer čez Macesne, ki je nekoliko manj zahtevna od »naše«. Torej Nemci v Slovensko, Slovenci pa v Nemško — prava mednarodna izmenjava.

Midva z Danilom na eni vrvi, Tine in Bojan na drugi. Najprej prepleza Danilo samo pol raztežaja, ker višje ne najde primernege mesta za varovanje. Takoj na začetku se moramo spopasti z mokro in spolzko skalo. Treba je prečiti krajno poč, v katero curlja voda. Oprimki so slabi, z vsem telesom se moramo tretji s steno. Pod srajco mi priteče ledeno mrzla voda. Pa zdaj so vsa čutila usmerjena drugam, takole osvežitev komaj zaznam. Srečno pridem iz počī. Dobro sem pobrisal skalo, drugače ni šlo.

Prečimo snežišče proti stebri, po katerem poteka večidel naše smeri. Na drugi strani v Slovenskem stebri imajo Nemci težave. Nekaj vpijejo, bogvedi, kaj hočejo. Predaleč narazen smo že, da bi se lahko kaj pogovorili.

Prepadi rastejo pod našimi nogami, po navpičnih črnih ploščah zraven stebra teče voda, na drugi strani steno nad Luknjo poboža svetloba; zelena dolina Vrat od tu šele kaže svojo pravo podobo; med bujno rastočim grmovjem se vije Bistrica. Celo sem gor se sliši pesem, ki jo izvabljaajo skale iz njenih valov. Za trenutek bi bil rajši tam spodaj. Že me zdrami vrh, da je treba navzgor. Prijatelj že varuje ... Spet težje mesto!

Gladka, nekoliko trebušasta, nekaj metrov visoka stena me čaka. Dober meter visoko najdem dve skromni stojišči, malo višje še en slab oprimek. Naprej ne vem več kam, vse je gladko. V noge me prijemlje krč, moram sestopiti nazaj na ozko poličko. Za trenutek mi pogled poleti na snežišče pod Steno, kjer tri drobne »pike« smučajo. Derem se nad Danilom, kod je šel, toda kaj, ko pa je kakšnih petdeset metrov nad menoj. Še videti ga ni. Poskusim znova ob močno napeti vrvi, ki mi stiska prsni koš, da komaj prihajam do sape. Vse mi pride prav. Tudi Bojan in Tine sta nekoliko prese-nečena nad tem »čudnim« mestom.

Občudujem Danila, kako lepo pleza. Spreten je kot tisti polh v Vratih... Z navpičnim kaminom hitro opravi. Malo mu sicer zavidam, ker je brez nahrbtnika, moj pa gotovo tehta najmanj dvajset kil. Spravil se je vrh kamina in že se dere:

»Lahko greš!«

Od vsega danes najbolj sovražim kamine zaradi tega velikanskega nahrbtnika s pipe-tim cepinom. Večkrat se kje zataknem, da ne morem ne naprej in ne nazaj. Sploh mi pokvari vse užitke pri plezanju. Kamin je ozek. Danilo mi vpije, naj ne zlezem preveč globoko, ker se mi pod vrhom zaradi nahrbtnika ne bo »izšlo«. Tako plezam kar po zunanjem robu, se plazim, se sklanjam pod strehami, ki silijo nad kamin. Po kolenih sem že ves opraskan. Moje motoviljenje nima nič skupnega z estetskim ple-zanjem. Prav vseeno mi je. Sleherna stvar mi je v pomoč.

Nekoliko višje je spet ena mojih. Na nekih težjih mestih smo našli dva zarjavela klina v razpokah. Zakaj bi ju ne uporabili? Vponki tleskneta in najina vrv je pritrjena v steni. Ko priplezam do prve, jo na primernem stojišču izpnem, pri drugi pa pozabim in šele poteg ujete vrvi me spomni, da ne morem naprej. Da je neumnost še večja, se mi to pripeti v precej težkem položaju. Le s težavo spustim eno roko in vrv hlastno iztaknem s klina.

Luknja je imela prav, nič dežju podobnega nas še ni doletelo. Pogled nam uhaja v desni del stene, v steber, ki premore najlepše »poti« po tej zares veličastni steni. Čopov steber: Ladja, Gorenjska, Skalaška — priljubljene smeri starih mojstrov. Nekaj raztežajev pod Nemškim turncem imamo težave z orientacijo. Tovariš nad menoj išče pravo smer. Dvakrat se zapleza, da se mora po vrvi spustiti nazaj. Iste težave doletijo še naslednjo navezo, Tineta in Bojana. Dolgo ju čakava zvita v neki luknji, onadva pa se dereta, kje sva. Zaradi prostorske stiske morava midva takoj spet naprej, čeprav bi bilo že dobro kaj pojesti, saj je poldne že mimo. Danilo za take stvari predlaga Nemški turnc.

Končno ga dosežemo. Tu je res veliko prostora. Ne bi verjel, če bi gledal od spodaj od Aljaževega doma. Nikamor se nam ne mudi. Tako je tudi prav, le tako bo srečanje ostalo še bolj nepozabno.

Listamo po vpisni knjigi, ki je gotovo ena redkih v stenah. Tudi naš vzpon bo ostal zapisan v knjigi. Oni trije poleg imena pripisejo še AO Črnuče, jaz, ki nisem član nobenega alpinističnega odseka, zapišem: AO Privatnik.

Zdaj nas najbolj zanima, kje poteka Zimmer—Jahnov izstop iz stene. V opisu beremo: izstop nekoliko na levi pod Malo črno steno. Toda, kaj nam to pomaga, ko pa je ves zgornji del v taki megli, da nič ne vidimo. Bolj bi nam pomagalo, če bi na primer pisalo: plezaj trideset metrov navzgor po megli in potem skozi njo zlezi na ledenik. Takoj nad turncem nas čaka strmo snežišče, ostanek bogate zime. Razvežemo se, ker se ne mislimo varovati — preveč dela bi nam dalo. Cepin mi presneto prav pride, drugi trije si pomagajo s plezalskim kladivom po zelo neprijetnem snegu. Kar na lepem je začelo še deževati in tla postajajo spolzka. Vsaka vožnja dol po tej strmini bi zagotovo imela svoj epilog v »večnih loviščih«.

Gosta megla in dež nam še povečata občutek samote.

Kar veseli smo, ko smo spet na skali. Še kakšna dva raztežaja navzgor in že nas čaka na levi strani polica, ki drži pod izstopno steno.

Polička pa je zasnežena, pravzaprav je sploh ni. Tega je kriv sneg. Skoraj navpična klada snega je pripeta na skalnat zid. Le majhna krajna poč ju loči. Ker imam cepin, me Danilo pošlje naprej. Kar strah me je, če bi se tista bela gmota odlepila od stene. In vendar že zabijam cepin v ne pretrdi sneg in potem z nogama kopljem velike globoke luknje, da bi se še medved počutil varen. Polica pa je kmalu kopna in še razširi se. Po dolgem času se lahko brezskrbno sprehajamo.

Majhne bele cvetice se sklanjajo nad črnim prepadom. Tudi v tej mračni steni...? Nad Škrlatico se za trenutek razmaknejo megle. Gledamo Stenar, Dolkovo špico, Rokave... Ker je že pozno, moramo naprej, čimprej iz stene. Še kakšni štirje raztežaji nas ločijo od ledenika. Toda zadnji bo najtežji v vsej smeri.

In že se je treba spoprijeti z njim. Navpična stena, previsek in... konec stene, le še snežišče in ledenik, kar pa je prava ravnina proti temule tukaj.

Nekaj rutinskih prijemov in zadnji poteg čez previs. Zdaj sem jaz na vrsti. Vstop v navpično ploščo mi zaradi mokre skale dela preglavice. Tudi teža nahrbtnika me vleče iz vertikale. Po drugem poskusu mi uspe in že prečim v desno, kjer je zabiti klin in visi Danilova vponka. Tu pa pride do velike zmešnjave. Izpeti moram svojo vrv.

Ker skozi vponko teče tudi vrh druge naveze, sem se znašel v pravem labirintu, ko komaj stojim na konicah čevljev. Le z eno roko lahko izpenjam lastno vrh in mečem drugo prek glave in cepina... zapleta se mi ob cepin, odpenjam in zapenjam vponko... Končno mi le uspe... Sledi malo lažje plezanje po nekakšnem žlebu in potem spet prečenje, tokrat v levo po zelo skromni polički, ki pa pod previsom na hitro izgine. Teško mesto! Oprimkov nikjer. K sreči je malo naprej v špranji zabit klin, v katerega je Danilo obesil vrvno zanko in ta zelo dobro nadomešča oprimke. Še previs! Ne diši mi preveč, da bi s takim tovorom telovadil čezenj. Tudi roke niso več take, kot so bile zjutraj. Z očmi stikam, če bi se dalo drugje in na levi mi takoj pade v glavo boljši prehod. Malo krušljivo, vendar ob vrvi si upam...

Iz stene sem, iz stene moje mladosti. V njej sem preživel osem ur. Pred desetimi urami smo odšli iz Vrat... Iz stene, v kateri je bilo več mraka kot pa sonca, pa vendar mi je zdaj pri duši tako lepo, kot bi sijalo sonce. Ko zvijam vrv, Danilo varuje in z nasveti pomaga še Bojanu in Tinetu. Kmalu smo vsi vrh stene na prostranem in ne prestrmem snežišču. Ura je štiri.

Spet je začelo deževati. Prav malo nam je mar. Na robu ledenika se poslovimo. Danilo in Tine morata še nocoj v Vrata, kjer ju čaka oprema. Midva z Bojanom pa jo ubereva proti Kredarici. Ledenik ni tako kratak in preden bova v koči, naju bo namočilo.

Počasi se temni, tudi zaradi oblakov. V daljavi grmi... Nevihta z bohinjske strani? Okrog Razorja se čudežno svetli, košček modrine sredi nemirnega neba... Nad dolino Sedmerih je črno kot ponoči. Še pravi čas prideva v Triglavski dom. Istočasno z Velega polja prihiti reševalci. Iščejo nekega planinca, o katerem že teden dni ni sledu. Tu je v vpisni knjigi pustil zadnje sledi...

Dom je skoraj prazen. Deževje zadnjih dni je krivo. Ponoči divja nevihta, ki čudovito umije nebo od vzhoda do zahoda...

Že pred vzhodom se z Bojanom spravlja proti vrhu Triglava. Bleščeče nedeljsko jutro se je napravilo. Ko se prikaže sonce izza Karavank, sva midva že na Malem Triglavu. Veliko snega še leži po triglavskem kraljestvu. Po Kanjavcu in Hribaricah bi se dalo še smučati. Sredi poletja...

Aljažev stolp na vrhu je samoten kot le malokdaj v sezoni. Doživetje Triglava. Daleč na obzorje je mogoč razgled. Krn, Montaž in Viš, Jalovec in Mangart... Kmalu za nama prilezejo na vrh še reševalci, da še tukaj pregledajo vpisno knjigo. Toda tukaj sledov za pogrešanim ni. Skupaj sestopamo, na Malem Triglavu pa oni zavijejo proti Planiki, midva pa spet proti Kredarici. Niti najmanj ne slutijo, da gredo skrivnostnemu odkritju nasproti. Medtem ko iščejo enega, najdejo drugega. V pečevju nad Planiko so dolga leta ležali ostanki nekega Zagrebčana, vse poizvedovanje je bilo zaman, vse reševalne akcije neuspešne. Zdaj pa je prišlo na dan... V naslednjih dneh bodo našli tudi fanta, ki ga danes iščejo. Tudi zanj je bil usoden svet med Kredarico in Planiko...

Spet se pripravlja k ploham. Temu primerna je tudi najina odločitev: odpade Cmir, odpade Rjavina in še kaj. Mimo Staničeve koč zavijeva v Kot, v najbolj tiho od vseh triglavskih dolin. Občudujeva orjaške stene Avčinove Rjavine, cvetje, živo zeleno macesje, pa spet stene in smrekove gozdove v dolini...

HRVATI IN TRIGLAV

Prispevek k triglavski kroniki

Dr. ŽELJKO POLJAK, ZAGREB

Triglav ni pri srcu samo Slovencem, kot simbol višine, moči in odpora, ampak je skupna svetinja Južnih Slovanov. Hrvatom je posebno blizu, saj jim ni bil samo personifikacija abstraktnih vrednot, temveč jim je postal tudi priljubljeni cilj planinskega delovanja. K temu sta pripomogli dve dejstvi: eno, ker jim je geografsko razmeroma blizu, druga pa, ker je planinstvo zelo zgodaj postalo hrvatska kulturna lastnina (Hrvatsko planinsko društvo — HPD — je bilo ustanovljeno leta 1874).

Stoletni razvoj hrvatskega planinstva lahko razdelimo na tri dobe. Vsaka ima svoje značilnosti in kvalitete. Glavna časovna mejnika sta obe svetovni vojni (o periodizaciji hrvatskega planinstva je PV objavil moj članek »Hrvatsko planinstvo« leta 1964, str. 389). Skladno z razvojnimi spremembami se je spreminjal tudi odnos hrvatskih planincev do Triglava. Do prve svetovne vojne je bil Triglav Hrvatom kakor tudi Slovencem skupni simbol odpora zoper agresivne apetite vladajočih slojev sosednih narodov,

s katerimi so morali živeti v skupni državi. Hrvati so skupno s Čehi Slovence v tem pogledu podpirali. V medvojnem razdobju je Triglav hrvatskim planincem postal cilj številnih izletov in vzponov. Konec tega razdobja je triglavska stena postala vedno pogostejši cilj alpinistov, ki so se v tej dobi v Zagrebu organizacijsko toliko okrepili, da so ustanovili prvo alpinistično sekcijo na Hrvatskem (1935). V stiku s slovenskimi plezalci in z njihovo pomočjo so se zagrebški alpinisti učili tehnike, kako se premagujejo alpske stene, pozneje pa so te izkušnje uporabili in začeli obdelovati stene v visokih gorah Balkanskega polotoka in obiskovati visoke vrhove v Centralnih Alpah. V povojnem razdobju je Triglav s svojo skupino glavno alpsko področje hrvatskih planincev in plezalcev. Tema tega članka bo samo prvo razdobje, v katerem je bil Triglav v prvi vrsti duhovna zveza med dvema narodoma.

Triglav se kot simbol skupnega odpora na Hrvatskem pojavi v času ilirskega (hrvatskega) preroda. Leta 1848 je objavil slavni hrvatski preroditelj Ivan Kukuljević Sakcinski (1816—1889) pod šifro »X« (= IKS, inicijalke njegovega imena) zbirko rodoljubnih pesmi »Slavjanke«. V prvem delu te zbirke je pod številko VIII tudi pesem o Triglavu:

Triglave! Triglave!
 Čuvaru jezera,
 Krst otkuda slavske
 Bogove protjera.

Ti si vidio bunu
 Epula, Batona,
 Vidio pasti Metul,
 Slavio si Samona.

Gledao si seljana,
 Kom na stolcu svomu
 Klanjahu se knezi
 U kuruškom domu.

Sada tužan gledaš
 Ponjemčena polja.
 Vрати, starče, djeci
 Vremena tva bolja.

k 1. kitici:
 odkoder je krščanstvo pregnalo slovanske bogove

k 2. kitici:
 Samona: Kralj Samo

k 3. kitici:
 seljan: kmet
 Knežji kamen na Gosposvetskem polju

k 4. kitici:
 tva — tvoja

Pesmi je dodal tudi obsežne historično-geografske pripombe, med drugim tudi tole: »Na tej gori in v njeni okolici so nekoč Slovenci molili k svojemu Triglavu, bogu neba, zraka in zemlje ali, kot pravijo nekateri, pekla. Temu bogu so Slovani na najvišjih gorah darovali žrtve. Starodavni življenjepisec sv. Ottona piše o tem naslednje: Stetin tres montes ambitu suos conclusos habet, quorum medius, qui est altior, summo paganorum Deo: Trigelaus dicatus, tricapitum habebat si mulacrum, asserentibus idolorum sacerdotibus, ideo summum Deum tria habere capita, quoniam tria procurat regna, id est: coeli, terrae et inferi*. Isti onaj brijeg kod Stetina, na kom stajaše slika Triglava, zvalo se je takodjer Triglav, kao što i jedno selo kod Greifenburga u Pomorskoj (= Pomeranija, op. avtorja) zemlji: »Prope Gryphenbergam est adhuc pagus Triglav dictus ab hoc idolo.«** (Frenzel dissert. de Idol. Slav.)

Osem let po Kukuljeviću se pri Hrvatih pojavi Triglav prvič ne samo kot simbol, marveč tudi kot stvarnost. V zagrebškem časopisu »Nevenu« je bilo leta 1856 objavljena zemljepisna črtica »Vidik s Triglava« (str. 187—8, skupno 80 vrstic). Avtor ni znan. Čeprav mu etnografski pojmi niso docela jasni, po opisu lahko trdimo, da je bil na vrhu Triglava:

»Triglav, gora nebotična, dijeli jezik njemački, slavjanski, italijanski te ujedno razstavlja Crno more od Jadranskoga, Savu od Soče. U Kranjskoj spada medju najznamenitija mjesta već stoga, što je s njega vidik kakvoga više nema u svoj carevini Austriji... Mletci se bjehu sakrili od pogleda našega, premda će se inače lako vidjeti, jer se i sa zvonika sv. Marka vidi Triglav... Čovjek slaba duha lahko bi zagledavši v te metežne vrleti, mogao zdvojiti. Glavni uzrok toga utiska jest, što cijelu tu sliku, koliko je dugačka i široka, gledaš duboko pod sobom...«

Anonimni avtor dalje pripominja, da se z vrha vidi Gorica, Snežnik in morje, in nadaljuje: »Na jugoistoku i na samom istoku vidiš prostrani sklad gorskih vrhova

* Območje Stetina zajema tri gore, katerih srednja, ki je višja, je posvečena najvišjemu Bogu paganov, Triglavu, in je imela triglavo podobo. Svečeniki malikov zatrjujejo, da ima najvišji bog zato tri glave, ker skrbi za tri kraljestva, in sicer neba, zemlje in podzemlja.

** »Zraven Gryphenberga je poleg tega vas Triglav, imenovana po tem maliku.«

August Šenoa

August Šenoa, prvi hrvatski romanopisec; prvo pesniško inspiracijo je dobil v alpski naravi pod Triglavom I. 1856 ali 1857.

Ivan Kukuljević Sakcinski

Ivan Kukuljević Sakcinski je 1848. leta pesnil o Triglavu kot o simbolu slovanskega odpora zoper potujčevanje

I ravnica južne Štajerske i Kranjske. Preko Ljubljane uočit ćeš veliko rječičšte savsko i okolicu zagrebačku, na lijevo Riječke gore i dalje prema jugu Hrvatsku, Karlovac i medju gorama jasno češ razabrati Klek. Na samom obzorju modre se gore tursko-hrvatske, dalmatinske i bosanske ...»

Škoda, da ne poznamo avtorja tega opisa, ker se prvi prihodnji, ki je nedvomno bil na vrhu Triglava, pojavi v hrvatski literaturi šele nad štiri desetletja kasneje (1906). Podatek o reviji »Neven« sem našel v bibliografski kartoteki Jugoslovanskega leksikografskega zavoda v Zagrebu, tisti letnik »Nevena« pa v zagrebški univerzitetni knjižnici. Ko sem v čitalnici knjižnice listal po »Nevenu«, da bi našel ta članek, sem po naključju opazil potopis z naslovom »Bohinjska dolina in Blejsko jezero« in v njem naslednje stavke:

»Zavzet sem gledal proti zahodu, zaželenemu cilju svojega kratkega potovanja. Kakor nekak čudež mi je zaprl razgled in pot kralj te pokrajine, stari Triglav, ki je s svojim vrhom segal nad vse te gore ... (str. 331). Ko smo se primaknili k tihemu jezeru, je sivi prvak kranjskih gora pravkar vzdignil svoje tri glave, za trenutek razvedril nebo in odstrl svoje belo jesensko ogrinjalo iz sivega meglovja. Če bi bil vsaj eden od mojih tovarišev iste volje kot jaz, bi se bili gotovo poskušali približati, kolikor bi bilo možno, samemu Triglavu. No, komur niso dane perutnice, naj se plazi po zemlji ...« (str. 333).

Jasno je, da sem se takoj vprašal, kdo bi mogel biti ta potencialni planinec 1856. leta, v času, ko še ni bil ustanovljen niti Alpine club v Londonu, a kaj šele Hrvatsko planinsko društvo. Žal, ta obširni potopis na osmih dvostolpnih straneh je bil podpisan samo z inicijalko M. Prebral sem ga v eni sapi, saj je bil napisan mikavno in živo. Ko sem ga bral, se mi je vsebina zdela vse bolj znana. Avtor opisuje, kako je obiskal Slovenijo, bil v Kranju v hiši svojega prijatelja, obiskal Prešernov grob, nato pa obiskal Bohinj in slap Savice. Znana mu je bila Prešernova pesnitev »Krsti pri Savici«, prevzele so ga lepote slovenske dežele in slovenski boj zoper ponemčevanje. Tedaj sem se spomnil: Skoraj isto se godi tudi v avtobiografski povesti »Karanfil s pjesnikova groba« prvega hrvatskega romanopisca Augusta Šenoa, ki je izšla 1878. leta. V njej Šenoa opisuje, kako je potoval s svojim šolskim tovarišem, Slovencem Albertom, in se iztrgal iz šolskega germanskega vpliva, ko je bral Prešernove pesmi, posebno pesnitev »Krst pri Savici«. Pripoved konča z naslednjimi besedami:

»Teklo je leto za letom ... Midva pa se nisva spremenila — jaz Hrvat, Albert Slovenec, oba sva ostala zvesta slovanstvu.« No, kar je tu pomembno, je Šenoina trditev, da je na to potovanje krenil pred dvajsetimi leti v svojih dijaških letih, prav to pa z nekaterimi nadrobnostmi spopolnjuje tudi Šenoin sin Milan v knjigi »Moj oče«. Torej bi anonimni avtor potopisa iz 1856 mogel biti August Šenoa (1838—1881). Zanimivo je, da noben Šenoin biograf ne omenja tega Šenoinega potopisa v »Nevenu«. V kronologiji njegovih del vsi soglasno trdijo, da jih je začel objavljati šele 1860. leta, torej štiri leta pozneje kot študent v Pragi (A. Barac, S. Ježić, M. Šenoa, F. Marković, D. Jelčić). In tako torej — po povabilu urednika PV, da napišem za triglavsko proslavo prispevek iz Hrvatske, tu prvič objavljamo dvojno odkritje: prvo, da je Šenoa kot gimnazijec imel planinsko ambicijo, da se povzpne na Triglav, in drugo, da je bilo prvo njegovo književno delo najbrž tiskano že 1856, ne pa 1860. leta, kot je to na splošno sprejela zgodovina hrvatske književnosti. Šenoinemu opusu bi bilo treba dodati še eno mladeniško delo, ki je že tedaj obetalo dobrega pisca. Dodajmo temu še, dejstvo, da je Šenoa, inspiriran s tem potovanjem, napisal tudi prelep sonet »Bohinjsko jezero« (tiskan 1863). V tem obsežnem pesniškem delu s 470 verzi je bil prav tako Triglav močna inspiracija:

A pred svima gorska slava
Vrh ponosni od Triglava,
Jugoslavška gorda kula
Diže do tri silna prsta,
Zakletva joj nijema čvrsta:
»Oj, nebesa, da ste čula!
Dost tuđjину, dost je večje,
Glave moje, dalje ne čje
Jer sam kraju ja klisura ...«

Da končamo o Šenoji. Troje njegovih del: potopis »Bohinjska dolina in Blejsko jezero«, »Bohinjsko jezero« in povest »Karanfil s pjesnikova groba« (Nagelj s pesnikovega groba) tvorijo eno celoto, ker so jih navdihnili isti motivi: Šenoino potovanje v Slovenijo, boj slovenskega naroda proti potujčevanju in lepota slovenskih planin. Tudi Josip Torbar (1824—1900), predsednik Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti in dolgoletni predsednik HPD, je gledal v Triglavu simbol bratstva. V svojem zanosnem govoru ob odkritju železne piramide na Sljemenu nad Zagrebom 7. 7. 1889 je rekel med drugim: »Glejte, na daljnem zahodu s sivega Triglava in belih Kamniških Alp nam slovenski narod ponuja bratsko roko ...« Za pospeševanje triglavskega kulta med Hrvati je v preteklem stoletju največ dosegel dr. Franjo Marković (1848—1914), profesor Filozofske fakultete v Zagrebu, znan pesnik, književnik in esteta. Kot član uprave HPD je bil posebno zaslužen za ustanovitev glasila Hrvatski planinar 1898. leta in za širjenje planinstva med dijaki in študenti. Pisal je planinske članke in pesmi. Že v prvi številki »Hrvatskega planinara« je izšla njegova pesem »Pozdrav Triglavu sa zagrebačkog Sljemena«:

Pod Triglav dođi! Znaš: za zimskog dana
Kroz snieg kad mi se uzpesmo na Sljeme,¹
i Triglavu kad silno uzriesmo² tjeme,
znaš klicaje³ nam srca razigrana!

Pred nama pukla⁴ jedna domovina,
sva srca bliza, oku nedohitna;⁵
u nevid Sutla⁶ nestanula sitna,
izčezele uze⁷ i priečke,⁸ tvor tuđina.

Pod Triglav dođ', na sedmera jezercu —
sedmero braće je slavske⁹ — i u hram, na svijetu
najviši Gospin, koj nosi Krederca,
da zvonjavu mu prisluhnemo svetu,
i razblaženih naslutimo duša,
da sav ju, a jedan dom naš mili sluša!

¹ (Sljeme = vrh Medvednice)

² (uzriesmo = smo uzrli)

³ (klicaj = vzklik)

⁴ (pukla = zagledali smo)

⁵ (nedohitna = nedosežna)

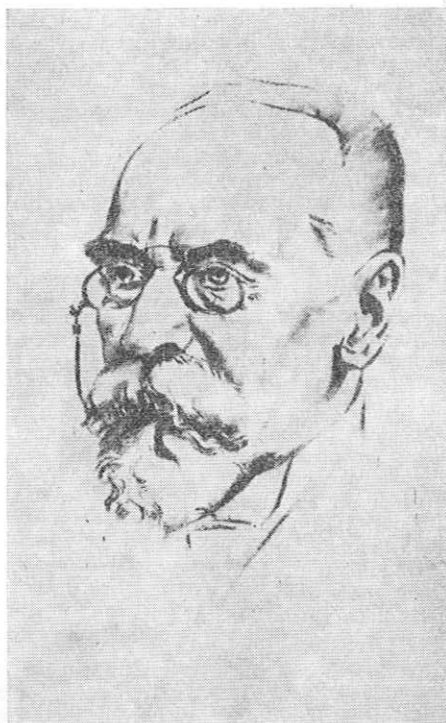
⁶ (Sutla se je izgubila v nevidnost)

⁷ (uze = voze, ječa)

⁸ (priečke = rešetke)

⁹ (slavski = slovanski)

Dr. Franjo Marković je l. 1897 objavil »Tri sonetne vence«, ki so jih navdihnile lepote Triglava in slovenskih planin

Pesem je napisal, ko je z neko planinsko družbico čakal na Sljemenu sončni zahod, da bi tedaj ugledali Triglav. No, to je bila samo ena od pesmi, za katero je Marković dobil inspiracijo na potih po Sloveniji in njenih planinah. Objavljal jih je največ v zagrebškem listu »Vijenac«, leta 1897 jih je zbral in objavil v posebnem zvezku z 61 stranmi pod naslovom »Troje sonetnih vencev«. Prva dva venca sta posvečena slovenskim planinam in slovenskim planincem, o čemer jasno govore naslovi: Brat z bratom, Svetogorske golobice, Trebiško četverojuče, Na Predilu, Na Višarju, od Bele Peči do Dovja, Kod Aljaževe kuće, Peričnikov slap, Tri začasna planinara slovenska, Savica i Sava, Bijeloi Ljubljani, Uspomene iz Ljubljane itd. Na to Markovićevo pesniško delo je opomnil 1898 tudi dr. J. Tominšek v PV, leta 1922, ko mu je bil urednik, pa je reproduciral v originalu pesem o Triglavu in jo pospremil s komentarjem. V njem pravi: Dr. Marković je bil osebni prijatelj našega župnika Aljaža; posvetil mu je fino vezan izvod te knjižice s lastnoručnim posvetilom kot »zaštitniku Slovenskog Triglava«, datirano v Zagrebu 9. 6. 1898.

Markovićevo biograf Krsto Pavletić v knjigi »Život i pjesnička djela Franje Markovića« (Matica Hrvatska, Zagreb 1917) je o Sonetnih vencih izrekal naslednje misli: »Te pesmi so prežete z žarom domoljubja in iskrenosti hrvatsko-slovenske vzajemnosti in navdihnjene z nepomirljivostjo do naših skupnih nasprotnikov. S plastiko izrazja in epitetonov, z barvitostjo opisa narave dosegajo tudi Byronove opise narave, s slavimi Mickiewiczzevim »Krimskimi soneti« pa jih primerjamo po globini misli in duhovnem poletu. Tu so z raznimi naslovi številni soneti eden lepši od drugega. »Brat z bratom« je sijajen opis Mangartovih sten in pesnikovega čustvovanja ob naravnem veličanstvu, v »Prijetelju Lovri« riše vzvišenost Triglava obenem z domoljubnim čustvovanjem o hrvatsko-slovenski slogi...«

Ta njegov prijatelj in pobratim Lovro je bil Lovro Vidrić (1838—1900), zagrebški pravnik in navdušen planinec. Po rodu je bil Slovenec, doma iz okolice Postojne. V nekrologu Vidriću, ki ga je objavil dr. Ivan Zahar v zagrebačkom Obzoru, 24. 12. 1900, piše, da je do Vidrićevih prvih stikov z gorami prišlo že v otroštvu: »do svojega 15. leta je živel v svoji rodni hiši kakor drugi vaški otroci. Hodil je na goro Nanos s čredo in pasel. Ko je živel v Zagrebu, je bil aktiven planinec.«

Mika nas, da tu omenimo Lovrinega sina Vladimira Vidrića (1875—1909), znanega in zelo talentiranega hrvatskega pesnika, ki je žal prezgodaj preminul. Najbrž pod očetovim vplivom je tudi on planinril, čeprav ni bil organiziran planinec niti ni pisal o svojih

vzponih. V njegovi zapuščini, ki jo hrani zagrebški Inštitut za književnost, je tudi ena njegova razglednica s Triglava naslovljena sestri Veri v Ljubljano, 14. 8. 1904. V njej piše Vidrič: »Mi smo šli po najtežji poti na Triglav. Bilo je krasno.« V levem kotu te razglednice je tudi podpis Josipa Pasarića, bodočega predsednika HPD. Ta na videz neznamenat podatek priča o složni povezanosti ljubitelja narave iz tiste dobe in o skupnem nagnjenju do triglavskega sveta.

Kdo od Hrvatov je bil prvi na Triglavu, najbrž ne bomo mogli zanesljivo trditi. Da pa je bil ta vrh že med prvimi člani HPD predmet zanimanja, naj potrdi tajniško poročilo za 1881. leto. V njem je zapisano, da je 27. 12. 1881 obiskovalec iz Celja vpisal v vpisno knjigo planinskega doma na Sljemeni, da je z vrha Sljemena imel lep razgled in da je videl posamezne špice Triglava. O možnosti, da se ob lepem vremenu s Sljemena vidi Triglav, je od začetka našega stoletja vedno več beležk. Tako je dr. Oton Kučera, znani astronom in tajnik HPD, zabeležil v Narodnih novinah od 21. 12. 1900 redek razgled s Sljemena: »Na zahodu se vidijo Savinjske planine z Grintovcem, Ojstrico in dr., na levi strani je kolos Triglava (180 km zračne linije!) tako jasen, da se na steklo (= daljnogled) na njem vidijo konture snega...«

Prvi hrvatski opis vzpona na Triglav je objavljen v prvem letniku glasila »Hrvatski planinar« 1898. leta. Pod naslovom »Iz Zagreba na Triglav« je opisal katehet zagrebškega učiteljskega Martin Dokša (po rodu Slovenec) svoj vzpon na vrh in srečanje z Aljažem: »Skočil sem z vlaka, gledal okoli sebe in zdajci je stal pred menoj duhovnik srednjih let in prijetne zunanosti — Jakob Aljaž — domači župnik... Po prisrčnem pozdravu me je povabil v svoje župnišče...« V potopisu omenja, da mu je Aljaž dovolil brati mašo v Triglavski kapelici. Opazil je, da nemški planinci niso hoteli vstopiti v slovenski planinski dom. Z vrha je videl tudi morje: »In glej, kakor ogenj je zasijalo Jadransko morje, ko so prvi sončni žarki padli po njem... Gledali smo Učko goro, pa naš Klek, dalje Velebit in druge planine in gore...«

Aljaž je bil zelo popularen med zagrebškimi planinci. V prvem letniku lista Hrvatski planinar leta 1898 sta objavljeni samo dve sliki, obe iz Slovenije: Vodnikova koča in Aljažev portret, v naslednjem letniku pa tudi slika njegovega stolpa na Triglavu. V spremnem tekstu se omenja, da si je stolp zamislil kot »najvišjo planinsko stavbo na vsem slovanskem svetu«. Zato ni čudno, če je bil Aljaž med prvimi izvoljen za častnega člana HPD (peti po vrsti). Bilo je to 8. 9. 1924. leta na proslavi 50-letnice HPD. Na proslavo v Zagreb je prišel tudi Aljaž sam in bil sprejet z ovacijami (o tem sem pisal v PV 1974, str. 583). Ko je leta 1909 plaz uničil Aljažev dom v Vratih, je HPD v svojem glasilu na uvodnem mestu objavil apel SPD za pomoč in pozvalo svoje člane, da prispevajo, obenem pa obljubilo, da bo javno razglasila darovalce. Ob otvoritvi novega Aljaževega doma naslednje leto beremo v zagrebškem časopisu »Vijenc« (1910, str. 190) poročilo o njegovi gradnji in otvoritvi. V tem poročilu beremo med drugim:

»S tem namenom se je Slovensko planinsko društvo obrnilo s posebnim pozivom na slovensko javnost in obenem na hrvatske in češke planince, ki so na svojih vzponih na Triglav spoznali pomen slovenske planinske kočice v Vratih. In odziv je bil lep: slovenske občine, društva, rodoljubne gospe in mnogi rodoljubi so darovali v kratkem času okoli 12 000 kron za novi Aljažev dom... Za ta novi dom so tudi Hrvati dali svoj obol: mesto Zagreb 500 kron, Hrvatsko planinsko društvo 200 kron, poleg tega pa so hrvatski planinci zbrali okoli 250—300 kron. Ta novi dom je bil letos postavljen in 17. julija slovesno posvečen in odprt... Otvoritve in proslave se je udeležilo okoli 300 planincev, domačini, mnoga zastopstva slovenskih planinskih društev, tudi zastopstvo češkega in hrvatskega planinskega društva. Hrvatsko planinsko društvo so zastopali: odborniki J. Pasarić, V. Novotni in Al. Auš ter člani: gozd. svet. Kern, inž. J. Reizer in učitelj Stj. Debeljak... Po blagoslovitvi je imel slovesni govor predsednik Slovenskega planinskega društva dr. Tomižšek. Poudaril je važnost tega doma v narodnem, gospodarskem in planinskem pogledu in se prisrčno zahvalil vsem dobrotnikom novega doma in med njimi posebej poudaril Hrvate in Čehe. Ljudstvo mu je burno pritrjevalo in ko je omenil Hrvate, je odmevalo z vseh strani: »Živeli Hrvati!« ... Na koncu slovesnosti so navzoči lepo zapeli hrvatsko himno »Lijepa naša domovino«, potem pa se je razvila živahna veselica.«

Nimamo zanesljivih podatkov, ali je kdo iz Hrvatske pred Dokšo bil na Triglavu, toda že v začetku našega stoletja zagrebški planinci na njegovem vrhu niso več redki. Na letni skupščini HPD, 17. 4. 1902, je urednik lista »Hrvatski planinar« Dragutin Hirc predlagal, naj se hodi na Triglav, kar je tudi v zapisniku zapisano, dve leti pozneje, tudi v skupščinskem zapisniku pa stoji, da so »naši planinci pogosto obiskovali druge naše gore..., gledali s Triglava, ... se drznili celo na večni sneg in led, pa tudi v Kavkaz.« Tudi v poročilu za naslednje leto 1905 stoji, da so se člani vzpenjali na »Triglav Slovenski«. Leta 1906 Ivan Ancel objavlja v dveh nadaljevanjih v listu Hrvatski planinar opis svojega »vzpona na Triglav« in pri tem izraža svoje polno razumevanje za boj slovenskih planincev v obrambi Triglava pred ponemčevanjem. Govoreč o nemški Deschmanovi koči pravi da »slovenski planinec samo v sili ob neugodnem vremenu zavije v to kočico.«

Leta 1907 je v zagrebškem Obzoru Josip Pasarić opisal Triglav, naslednje leto se v listu »Hrvatski planinar« poimenoma naštevajo člani HPD Kalina, V. Cvetišić, D. Engelsfeld, P. Garapić i Gendri, da so bili na Triglavu. V »Viencu« 1912 beremo: Preteklo leto je Triglav obiskalo 14 Hrvatov, letos 30... Letos sta v vpisni knjigi Aljaževega stolpa zapisali svoje ime dve hrvatski planinki, gospodični A. in D. Med hrvatskimi planinci so slovenske gore, posebej Triglav, postale zelo popularne — in kdor se hoče prištevati med prave planince, mora preskusiti svojo moč z vzponom na Triglav. Sčasoma bomo ta vzpon pri nas šteli za planinski krst.

V tej predvojni kroniki velja zapisati tudi prvi zimski poskus vzpona na Triglav, ki se ga je lotil zagrebški planinec Dragutin Paulić (1892—1977) leta 1912. Zanimivo je na tej poti njegovo srečanje s slovenskimi planinci in tovarištvom, ki se je pri tej priložnosti sklenilo. O tem je Paulić pisal takole: »V Ljubljani na kolodvoru sem opazil dvoje planincev s cepinom; čakala sta tudi na gorenjski vlak. Držal sem se jih. Šele na Jesenicah sem se predstavil. Hitro smo se spoznali, planinci smo bili vsi trije in kot taki smo si blizu. Bili so to J. K. (= Joža Kunaver), tedaj že znan mojster alpske fotografije, drugi pa E. Š., poročnik, instruktor alpskega kurza v planinskem polku na Gorenjskem, oba iz 'Drena'.

Paulić je tudi po vojni nadaljeval z vzponi na Triglav in še naprej vzdrževal dobre zveze s slovenskimi plezalci. To sodelovanje je rodilo dragocen sad: Paulić je s skupino planincev ustanovil v Zagrebu samostojen Hrvatski turistički klub »Sljeme«, ki je, po zgledu »Skale« v Ljubljani, gojil plezalske spretnosti in uvedel hrvatske planince v sodobni alpinizem.

TRIKOT

ANDREJ IN MARKO ŠTREMFEJ

Rineva se iz starega fička in vlečeva za seboj nahrbtnika, ki sta že zdavnaj prerasla svojo normalno velikost. Mesečina s svojo čarobno lučjo odkriva venec čudovito strmih zasneženih sten. Sosed, ki mu je alpinizem bolj neznana zadeva, nejeverno zamaje z glavo in sede v avto. Na svidenje! Snop svetlobe se premakne in izgine za ovinkom. Sneg po plazu navzgor je trd in prijeten za hojo. Živahen pogovor striže korake času. Iz teme se izvijajo temni, nekoliko okorni obrisi nove kočice na Ledinah, ki jo med brati imenujemo »objekt«. Ustaviva se. Loviva sapo.

Kaj misliš, kako jima je šlo? Ne vem! Bova kmalu izvedela. Stena je sicer videti nekam bela, toda Peter in Andrej že vesta, kaj delata. Na glas tolažim samega sebe. Ti, ampak bi bilo pa res dobro, če bi ga zlezli! Seveda, saj ga bomo. Le vrata morava prej najti.

Plaziva se med odri in snegom. Vrata, tu so! Strela, zaklenjena ključavnica je na njih! Menda ja ne biva kirata kar v steni? Poglejva, so še kakšna druga vrata?

Za vrat dobim curek mrzle vode. Ura je enajst. Kakšna odjuga! Mk, tu je odprto okno! Prav, kar noter zlezi, bom nahrbtnika že jaz prinesel.

Hooo Mk, bomo ga, bomo! Do luknje sta prišla in napela vrvi. Menda kar gre! Dobro! Na, primi ga! Težak je kot prašič. Sam imam večje težave, kot sta nahrbtnika. Nekam visoko je to okno. Kar napiham se, preden se prekobalim noter.

Sprejme me vonj po ometu in cementu. Čelna svetilka odkriva pogled, značilen za novogradnje. Po stopnicah se spustiva v klet. Soba je opremljena s pogradi. Poleg Petra in Andreja sta tu tudi Mica in Matej. V Steber Skute sta namenjena. Matej ravnokar protestira, češ da se zaradi našega klepetanja še spati ne da. Le Mica uspešno simulira spanec. Peter in Andrej morata odgovarjati na vprašanja, ki kar dežujejo. Ja, opast, velika opast na izstopu iz preduha. Andrej jo je že več kot pol prekopal in podrl. Ne, nisva veliko zabijala. Le par klinov...

Nebo je sivo. Iz nizkih oblakov narahlo rosi. Sranje! S Petrom sva otovorjena kot muli. Greva v severno steno Trikota. Napeti namerava nekaj vrvi, da nam ne bodo prvi metri, potem ko prideta še Mk in Nejc, povzročali preveč preglavic. Sedaj pa to nesramno vreme. Toda kranjski trmi se ne pustita odgnati. Počasi se vzpenjava po plazu proti lovski poti, ki naju sredi dopoldneva pripelje do kočice na Ledinah. Brž zloživa iz nahrbtnikov vso nepotrebno kramo in pohitiva pod steno. Da bi le prišla do preduha. Droben dež se počasi z višino spreminja v sneg. Veter podi strnjene oblake z neverjetno naglico. Morda pa se bo vreme popravilo...?

V votlini pod previsom se naveževa. Peter počasi pleza desno za rob. Ne znam si predstavljati, kakšen je svet tam zadaj. Smeri še nisem plezal. Vrv počasi trza okrog

pasu. Misli mi blodijo v dneve, ki so pred nami. Počutim se negotovo. Smer, ki jo poznam le iz pripovedovanja, mora biti v zimskih razmerah hudimanovo zaglodana. V srednjem delu so same gladke plošče, čez katere se pleza večinoma prosto. Pa še vreme nagaja. Saj res! Kako kaj kaže zunaj? Košček modrine mi spravi nasmeh na usta. Morda pa le bo!

Sedaj me skrbi vrh, ki se ne gane več. Petru se je zataknilo. Povabi me na podrobnejši ogled prvega previsa v steni. Zakaj pa ne? Volje je dovolj. Previs mi da kar precej vetra. Sneg pod rokami se spreminja v led. Vse postaja presenetljivo gladko. Kam pa sedaj? Po Petrovih navodilih se preselim desno v zajedo, po kateri počasi praskam navzgor. Kaj? Konec vrvi, praviš. Na, ta je pa lepa. Kam pa naj zabijem za stojišče? Precej časa mine, preden lahko Peter pride za mano. Z žimarji hitro napreduje. Glej ga šmenta! Med plezanjem sem pozabil na vreme. Za Karavankami se jasni. Modrina postaja obširnejša. Perooo! Vreme se dela! Pa nič kaj ne vidi tale moj soplezalec, kajti ob izbijanju klinov preklinja, da se kar bliska. Torej pri njem ni ne duha ne sluha o lepem vremenu.

Peter hitro napreduje po zložnejšem terenu in naznani veselo novico. Preduh! Uspela sva. To bosta Mk in Nejc vesela. Ihtavo žimarim proti preduhu. Po njem prideva do konca, kjer te ta lepi naravni prehod bruhne na dan sredi previsov. Ogromna opast zapira izstop. Kolikor je še dneva, ga izkoristim za podiranje te nemarnice.

Naporno delo, ni kaj. Roka me že pošteno boli. Cepin se vse globlje zasaja v snežni balkon. Še malo... Ogromna opast zgrmi v globino in čez čas z zamolklim glasom naznani svoj pristanek. Šele sedaj se zavem, kako zelo izpostavljen je ta izstop iz preduha. Koliko daleč le gre, zabijem klin, stopim v streme in... glej jo mrcino. Dobršen del balkona, ki se je še obdržal v steni, mi brani prehod v strmi žleb. Mračni se že, zato splezam nazaj. Po pritrjenih vrveh se neslišno spustiva pod steno. Trdna tema je že, ko prideva do kočice.

Matej in Marija sta prišla iz doline. Vrata kočice so globoko pod snegom, zato se vtihotapimo kar skozi okno. V majhni sobici so štirje pogradi. Malo se podpremo, nato pa ležemo, kajti jutri nas čaka naporen dan.

Čaj je kuhan. Topla pijača ogreje želodec. Veke postanejo težke. Ploha vprašan se je poglela. Zavijem se v puh in zaprem oči. Spati pa ne morem. Vedno znova se zbujam iz plitvega dremeža. Nimamo budilke, pa se bojim, da bomo zaspali. Vsem se godi enako.

Ob treh se opotekamo po sobi kot večje okoli luči. Kje je moj čevljev? Kakšen čoln! Ta že ni moj. Mrha, daj nož sem! Boš kar vse sam požrl? Pri maslu in medu je gneča, čeprav smo le štirje.

Nahrbtniki se nemarno redé. Vedno bolj spoštljivo veliki so. Stoj! Saj nimamo šerp. Nekaj dobrih stvari z medom na čelu ostane v »objektu«. Na glas se jezim na Francoze, ki izdelujejo tako slabe trakove za dereze. Tokrat bodo že še zdržali.

Z Nejcem se spet rineva skozi neko okno, ki je na srečo nižje od tistega včeraj. Kristalno čisto nebo z morjem zvezd in luno napravi čelne svetilke nepotrebne. Molče se vzpenjava navzgor proti steni. Peter in Andrej sta naju dohitela.

V udobni votlini lezem v pas in popravljam dolžino prsne zanke. Gremo! Napeta vrh drži desno za rob. Tam je previs. Zaniham v prsni zanki. Nato uporabim še drugi žimar. Hitro gre navzgor. Pri prvem klinu se ustavim in pošljem žimarje Nejcu. V jutranjem somraku pod seboj opazim oranžno čelado in temni obris nahrbtnika. Trzaje, kot losos po slapu, se pomika navzgor.

Dva raztežaja višje stojim na polički ob izhodu iz preduha. Tu se končajo pritrjene vrvi in za naju se začne resno delo. Navezujem se. Radoveden sem že, kaj me čaka za robom. Glasno se jezim nad lestvico, ki se zpenja za dereze in mi po stari navadi kar brez vsake vaje nagaja v blešččem slogu. Ko bi le meni šla danes plezarija tako od rok! Za robom me čaka zadnji klin, ki ga je včeraj zabil Andrej, in kar spoštljivi ostanki opasti.

Nejc me drži v klinu. Noro bijem s cepinom po opasti. Mrzel sneg mi pljuska v obraz. Popolnoma sem pozabil, da sem bil pred nekaj minutami še zaspan. Opast je trmasta, jaz pa še bolj. Ampak pametni odneha, mislim, da sem še vedno pametnejši od tega kupa snega. Kak meter višje zabijem klin in kar nekoliko v tegu prestopim okrog roba v strm, leden žleb. Srčni utrip se mi zviša za kakšno oktavo in cel se preselim za rob. Od tod do konca raztežaja je bolj ali manj vse zalito s snegom in ledom. Če odštejem zoprn občutek, da se bom speljal z nekaj centimetrsko plastjo namrznjenega snega, sem čisto dobre volje, pa še kar dobro mi gre od rok.

Konec raztežaja tulim kot jesihar, da bi se kaj zmenili, pa me še komaj slišijo. Nazadnje se vrh le premakne. Nejc in nahrbtnik prihajata na prvi tir. En raztežaj sva že. Gremo naprej za »iste dnarje«.

Počasi se vzpenjava navzgor. Vrvi potegneva za seboj. Zaradi nahrbtnikov napredujeva počasi. Mk že načenja preostanek snežnega balkona na izstopu iz preduha. Izza roba je slišati le sopihanje in robantenje. Nejc, ki ga varuje, napeto prisluškuje. S Perotom

se dolgočasiva na stojišču. Končno Nejc lahko gre. Tudi midva se pripraviva. Žimarjenje v tem raztežaju ne bo nič kaj prijetno. Peter, ki je zadnji, prečko iz preduha preleti po zraku. Nato hitro napredujeva po zloženem žlebu.

Nejc zavija nekam levo. Da bi ga strela! Saj sem mu povedal, da je treba naravnost po zajedi na vrh podstavka. Hej, Nejc, kam pa rineš? Nič! Gluh in nem! Sicer pa mora že nekaj pametnega videti tam za robom. Vrv nekaj časa miruje. Nato udarci, ledene kepe, sneg, zven klina, spet sneg in led. Vrv, ki me veže z onima v preduhu, spet trza. Andrej jo primaha okrog vogala. Časa za debato pa mi Nejc ne pusti.

Zavil je v droben snežen žleb, ki je poleti tako gladek, da še pomisliš ne nanj, danes pa je navpični led Nejca zvalil na oster grebenček, kjer še za spodobno stojišče ni prostora. Nekaj časa telovadiva naokrog in kot krta brskava za špranjami, preden zabijeva dva toliko dobra klina, da nanje pritrdiva vrv za žimarjenje.

Spravim se za rob, kjer mi s krhkim ledom zaliti žlebič obeta pot naprej. Obetavno belino motita le dva majhna skoka, pokrita z izdajalsko plastjo krhkega ledu. Za dober občutek zabijem klin, ki izvrstno drži, dokler ga ne obremeniš, in se za nameček zaktiziram v prvem skokcu. Za nazaj sem pretmast, za naprej mi manjka poguma. Nazadnje se odločim. Srečo imam. Dereze so našle oporo v drobni plasti ledu na gladki skali. Uh! Pa sem jo odnesel! Naprej je strmo, podoben položaj pa se na moje veliko veselje ne ponovi več. Oster snežen rob predstavlja vrh podstavka. Precej snega prebrskam, da dobim uporabno špranjo za klin. Varujem!

Globoko pod seboj vidim ostanek opasti nad preduhom in stopinje v žlebu, ki je videti od tod še bolj strm. Pod seboj že vidim Nejca. Pomaga si z žimarjem. Ozrem se v plošče nad stojiščem. Čeprav so gladke, je v njih ostalo prav neverjetno veliko snega. Nejc je olajšano zavzdihnil, ko se je znebil nahrbtnika. Ozira se navzgor. Kam pa zdaj? Navzgor pod previs, desno, navzdol v tegu proti desni in navzgor na stojišče. Z derezami tod ne bo dobro. Dol z njimi. Malo prostora je tu, celo za tako enostavno opravilo. Grem! Le pojdi! Pa dobro opravi! Pod stojiščem stoji Peter. Ho, Mk! Sem pa mislil, da te do vrha sploh ne bom več videl. Preveč misliš! Me boš še poln kovček imel do vrha. Nejcjevi podplati pravkar izginjajo za robom. Trzajoča vrv je edina priča njegovega boja z težnostjo. Mrzli sunki prestrezajo sneg, ki leti izpod Nejcjevih rok in nog, in mi ga mečejo za vrat, v obraz. Čeprav so snežni kristali ledeno mrzli, povzročajo žgočo bolečino. Če se še tako vrtim naokrog, najdejo del nezaščitene kože. Medtem je tu že tudi Andrej. Tako mirno in zgrbljeno stojita na drobnih stojiščih v snežni strmini, da sta podobna kuram na gredi. Stresem se. Veter je strupeno mrzel, zebe me. Prestopam se z noge na nogo in migam s prsti.

Nejca verjetno ne zebe. Ogromen snežni balkon mu zapira dostop do previsa, pod katerim je star klin. V tem kupu snega bi ga bilo bolj težko najti, pa raje sam zabije, saj tako ne ve, koliko časa bo balkon držal njegovo telovadbo. Prečnica v tegu po poledenelih ploščah je vse prej kot prijetna. Dvakrat se pripelje nazaj in spotoma kolne, dokler mu v tretje le ne uspe. V počí je že, toda klina, s katerim bi si zagotovil eksistenco na tistem drsališču, ni mogoče zabiti. Nad njim pa se bočič trebušast previs, za katerega že od poletja sem vem, da je lahko prav neprijeten. Po izbranih besedah alpinističnega žargona mi je takoj jasno, da je tudi Nejc enakega mnenja. Pleza navzgor, sestopa navzdol na skope stope pod previsom, sopiha in spet poskuša. Manjkajo stopi, oprimki pa so skriti pod ledeno plastjo. Toda tam nekje mora biti eden starih klinov, dobro se ga spominm. Nejc! Tam nekje mora biti klin! Bavtica odskakuje od požleda, pod katerim Nejc išče klin. Toda čim bolj brska za njim, še špranje za novega ne najde. Le gladka, napihnjena skala. Ne gre, pa pika! Kaj pa hudičev krempelj? Vneto ga zatika za luske in luske. Ta del skale se je zarotil proti nam. Tudi teh najbolj skromnih razčlembic ni najti. Naj ga vrag pocitra, ta previs! Sonce je že zdavnaj obsijalo vrhove Velike Babe in Ledinskega vrha. Tam opazimo tri postave. Od kod neki pa so se ti vzeli? Ne mudi se jim. Pod grebenom lenarijo v pozno popoldne.

Zebe me, da kar zvezde vidim, in temu primerno sem tudi trd. Pršič pod mojimi podplati je zamrznil. Tudi z menoj kmalu ne bo dosti boljše. Da bi vsaj pihati nehalo! Peter in Andrej skačeta z noge na nogo, da bi se ogrela. Seveda, saj sta tudi onadva tukaj. Še govoriti se nam ne ljubi. Nejca ima še vedno v oblasti tisti prekleti previs.

Zebe me, da se tresem po vsem telesu. Kar za bivač pripraviva, pravi Mk. Si nor! Menda ja ne misliš, da se boste vse popoldne mučila s tem raztežajem?

Končno se vdam v usodo. S Petrom kopljeva poličko v tenko plast snega. Že tako ozka polička je povrh vsega še tako kratka, da si kar ne upam misliti na ure, ki jih bomo preživel tu.

Nejc, zavrtaj! Z glavo skozi zid ne gre. Ustavil se je sredi giba in nejeverno pogledal proti meni. Ja, jaz sem to rekel, čeprav imam toliko povedati čez uporabo svedrovcev. Toda če se nas stena hoče otestiti, sem se pripravljen boriti, tudi s svedrom, če je treba. Andrej in Peter mi pritrjujeta. Nejc si je oddahnil.

Tok, tok, tok...! Kot žolna s kljunom topo, enakomerno tolče po železu. Deset minut kasneje stoji Nejc v stremenu. Na skalo ga pripenja 20 mm kovine, zoprnno mesto je premagano. Spet telovadi po počí. Vrv se premika. Nekaj metrov više je star klin. Vrv

mi spet drsi skozi roke, toplota se je začela vračati v premrle prste. Pridno jih razmigavam, kajti kmalu bom na vrsti.

Vrv se je iztekla. Pozno popoldne je že. Kmalu bo tema. Nejc pod previsom, ki zapira poč, pritrjuje vrv za žimarjenje v klin. Žimarja sta že na vrvi. Izbijem kline in opletam okrog vogalov. Tokrat se ne pazim preveč, kajti noč me preganja. Pod sunki mojih gibov se je podrl snežni balkon. Vsaj za dva kubika velika gmota zbitega snega se je odlepila od stene in brezglasno izginila v globino. Skala, ob kateri žimarim navzgor, je pokrita s tanko ledeno plastjo. Pod menoj zija praznina. Daleč spodaj je divja mešanica plazovine, čez njo se plazijo sence prihajajoče noči. Vroče mi je. Mrzlo stojišče tam spodaj je pozabljeno. Peter in Andrej končujeta poličke za bivak. Kako malo snega se je obdržalo na skali!

Z Nejcem se prerivava pod streho in pritrjujeva vrvi za jutri. Visim v stremenu in opazujem Nejca, ki kot pajek po pajčevini drsi po vrvi navzdol. Temno je že, ko se po vrvi pridričam okrog vogala. Prostora je tako malo, da bi se najraje zjokal.

Majhen prostor, ki nam ga stena omogoča za bivak, skušamo kar najbolje izkoristiti. Dolgo se pripravljamo. Nikamor se nam ne mudi. Noč bo že tako dovolj dolga. Vsako stvar posebej je treba privezati na dva klina, ki nam jih je uspelo zabiti. Veter nam še kar naprej šteje kosti. Tresemo se kot šibe na vodi. Vsi že sedijo, ko pridem še jaz na vrsto. Toda kam naj le sedem? Prijatelji se še malo stisnejo, da dobim majhen prostorček, kamor položim zadnjico, lepo počasi in nežno, da se mi ne podre še tisto bore malo ravnega prostora, napravljenega iz snega, ki se je nalepil na skalo.

Ali bomo kaj kuhali? Meni se ne da, pravi Mk. Raje počakajmo na jutri, ko bomo spali na udobni polici. Skoraj ležali bomo. Kaj? Ali resno misliš? Seveda, samo da splezata še tri težke raztežaje, pa smo tam. Vsak poje vrečko čipsa ali smokija in eno pomarančo, potem pa nas prične premagovati spanec. Drug za drugim izmenično dremljemo. Veter se zaganja v viharno vrečo. Njeno plahutanje in šelest snežnih kristalov po njej motita svinčeno tišino moči. Mk pošteno smrči. O ti mrha, kako le moreš!

Glava mi pade globoko na prsi. Prebudim se. Namahno potisnem Petra, da bi se pomaknil malo bolj k Mku, da ne bom zdrsnil s police. Peter pa spi naprej. Sedaj ga budim malo bolj grobo. Nič! Poizkusim še enkrat. Končno se godrnjaje premakne. Spet lahko malo zadremljen. Pogreznem se v lepe sanje: Sedim na udobni polici, ki pa se kar na lepem odkruši, tako da se komaj obdržim na njej. Hipoma se zbudim. Spet so me skoraj izrinili s police. Petra prebudim s komolcem, ki ga dobi med rebra. Pero! Koliko je ura? Enajst. Prekleta! Kako počasi gre čas. Imam občutek, kot da je minila že cela večnost. To se bo še vlekle do jutra. Žeja me muči. Začenja me zebsti. Tudi Nejc se trese. Dobro bi bilo prižgati svečo. V nahrbtniku je. Če odgrnem vrečo, da bi dosegel nahrbtnik, naju bo zeblo. Žejen!

Dovolj je tega! Kje je gorilnik? Premetavam se sem ter tja in brskam po nahrbtniku. Mk, bolj počasi! S police me boste zrinili, se oglašja Andrej. Potrpi! Skuhal bom kakav. Nejc, daj posodo Andrejcu! Sneg rabim. Naenkrat je postalo živo. Vsi nekaj iščemo. Kri spet hitreje kroži po žilah. Pokukam skozi odprtino v vreči. Kristalno čisto nebo, drobne lučke v dolini. Pobočja Babe se lesketajo v luninem siju.

Med koleni držim gorilnik, v rokah posodo. Nejc odmika plahutajoči najlon na varno razdaljo. Prijetna toplota se širi pod viharno vrečo. Nič hudega, če smrdi po plinu. Da je le toplo in se sneg topi. Iz »instant kakava« brez mleka in sladkorja nastane brozga z groznim okusom. Toda topla je. Kako dobro to de! Topla posoda roma iz roke v roko. Še enkrat bomo kuhali.

Sedaj sva s Petrom na vrsti. Držim gorilnik in se s težavo oteparam spanca. Od posode mi kaplja na roko. Kaplje so zoprne, nekje med toplim in vročim, tako da se ne morem odločiti ne za eno ne za drugo. Ne vem, ali me kaplja ob dotiku s kožo speče ali ne. Zopet dremljemo. Petra dregnem pod rebra. Ura? Pol dveh. Saj kar hitro mineva.

Zaradi majhne vetrne vreče moram imeti glavo sklonjeno. Vrat se mi je že kar zaskočil. Hudo me boli. Veke so težke, utrujene. Misli begajo sem in tja po težki glavi. Zmedene so. Ne morem jih zbrati. Počasi sploh ne mislim več. Zadremljen.

V noge me narahlo grize mraz. Sedaj se bo pa verjetno kmalu zdanilo, imam občutek, da sem dolgo dremal. Kar ne upam si vprašati Petra za uro. Strah me je ob misli, da bo treba še dolgo čakati jutra. Končno se skorajžim in dregnem Petra.

Dve! Nemogoče! Šele pol ure je minilo, odkar sem ga zadnjič vprašal. Ampak tale moj bratec pa kar naprej dreto vleče, kaj Pero. Saj ti nisi nič boljši. Samo da utihneš, že smrčiš. Kar tiho bodi! se oglasi še Nejc. Vsi trije že celo noč smrčite, le jaz ne morem spat!

Drejc! me prebudi Mk. Pripraviti se bosta morala. Kmalu se bo zdanilo. Hvala bogu, saj je že skrajni čas.

Toda težko je v jutranjem mrazu zapustiti topel puh. Nič ne pomaga! Korajžno se slečeva in zloživa vsak svoj komplet. Potem pride na vrsto pravi gordijski voz, ki je nastal na zgornjem klinu. Nanj smo namreč včeraj obesili vso svojo ropotijo, vse skupaj pa je čez noč lepo zamrznilo. Počasi se lotiva te zmede.

Zob dereze se je zataknil za vponko. Le od kod je ta vrstica? S pogledom ji sledim. Ah! Moje kladivo visi na njej. Pa trak za dereze? Kam neki se je ta zapletel. Hudiča, kako se je pa ta klin spravil skozi vponko? Ne gre in ne gre ven. Drejc! Daj mi kladivo! Počakaj, da ga najdem! Vse tri dobim prej kot Petrovega. Kar je železnega, se lepí za prste. Pošteno me že zebe v roke. Na, ta je pa že prehuda. Vsak klin je na svoji vponki. Le kako nam je včeraj to uspelo? Mk, kje so žimarji? Ne vem! Malo poglej naokrog. Uh! Končno! Pero, jaz kar grem! Neznansko sem vesel, ko lahko odžimarim po vrvi navzgor, ven iz te zmede. Ostalo bosta odvozila Nejc in Mk.

Peter tlači še zadnjo kramo v nahrbtnik. Andrej je že zgoraj na stojišču. Tudi Peter se pomika navzgor. Oba para žimarjev sta se pripeljala nazaj. Andrej robanti po počí nad stojiščem in meče sneg na naju. Peter me pozorno varuje na sicer sila neudobnem varovališču. Počasi se plazim prek neprijetne prečnice v levo proti plitvi zajedi. Tam narve mora biti klin. Vso zajedo, ki jo dosežen, odkopljem, klina pa nikjer. Zabijem tri svoje, ki gredo v zamrznjeno in zasigano špranjo le za centimeter in se pretihotapim čez zoprno mesto.

Razmere niso najbolj ugodne. Vsa zajeda je zasuta s snegom in ledom. Na razcepu ne vem kam? Tudi Peter se ne spomni najbolje. Na levi je povsem kopna navpična plošča z uporabnimi razčlembami. Po nekaj metrih naporenega plezanja ne gre več. Zaplezal sem se. Precej časa mine, preden pride nazaj v zajedo. Za naprej slabo kaže. Vse je vkovano v led. Kaj vse ne počnem v teh metrih, da napredujem za nekaj centimetrov. Končno špranja! Zabijem dober klin. Zopet odkopavam zajedo. Cepin se zatakne. Glej ga no, klin! Z veseljem ga uporabim, nato še drugega in že sem v lažjem svetu.

Počasi žimarim proti Petru, ki se stiska na stojišču pod streho. Nekoliko pod njim sem včeraj pustil tri kline. Poiščem jih in izbijem. Po nekaj metrih pridem na vrh stebrička. Od tu zagledam svetrovce v ploščah. Ravno konec vrvi je, ko pridem do prvega. Pod njim skušam zabiti klin. Ne gre! Stojišče je neudobno. Komaj za podplat prostora je, pa še ta je nagnjen navzdol. Peter že žimari proti meni. Ogledujem si raztežaj, ki ga čaka. Trije svetrovci, nato pa gladke plošče in dolga plitva rampa v desno. Vse je vkovano v led. Ni mi jasno, kako se v taki strmini lahko obdrži sneg. Nejc ima težave. Zadnji je, pred njim je deset metrov prečnice, vrv pa na stojišču ne bo več pritrjena. Tolikšen polet po zraku pa bi bil zaradi trdega pristanka na drugi strani prenevaren. S prižemami se pritrđi na vrv, s koncem, ki je še ostal, pa se spusti v vpadnico pritrjene vrvi. Najtežji nahrbtnik od vseh treh nosi. Kot utež ga vleče nazaj. Sopeč visi na prsni zanki in počiva. Mk, kakšna polica pa je tam zgoraj? Dobra! Celo ležali bomo lahko. Nezaupljivo gleda v previse nad glavo. Razlagam mu, kakšni so raztežaji tam zgoraj.

Peter se previdno pomika navzgor. Občudujem ga. Kje neki se drži? In kako mu uspe najti stope? Na začetku rampe poskuša zabiti. Ne gre! Nadaljuje prosto. Kar srh me spreletava ob misli na padec. Skušam ne misliti na to. Končno klin! Ni ne vem kaj, za moralo pa bo. Vrv gre že h koncu, ko pride do klina v previsu. S težavo se skobaca čezenj. Še teže je, ko mora zabiti klin za žimarjenje. Končno mu le uspe. Ura teče neprimerno hitreje kot ponoči. Še en raztežaj nas loči od udobne police.

Pritrjena vrv visi prosto v zraku. Ko se obesim na prsni žimar, zaniham s stojišča nad praznino. Uh, kako je zračno! Ravno v dno bi letel. Sicer pa Andrej že ve, kaj dela. Tokrat tudi sam čutim težo nahrbtnika, ki mi skuša zlomiti hrbenico. Utrujen sem. Prsni žimar pomaknem navzgor, se obesim nanj, skrčim nogo in drugi žimar pomaknem tik pod prvega. Tako gre navzgor, meter za metrom. Gibi postajajo avtomatski, misli so raztežaj višje, v plateh s svetrovci, prek katerih se peha Peter. Še en previs. Za njim vidim Andrejevo čelado, Peter pa je že visoko v previsni plošči, nekaj metrov pod stojiščem.

Zdravo Drejc! Imaš kaj prostora zame? Kar spodaj počakaj! Tu je le ozka ledena lašta. V zadnji klin pod stojiščem obesim stremena in nahrbtnik. Tu čakam na zeleno luč. Je pa Peter živ norec. Plate je zlezal kot poleti, ne da bi zabijal. V odlični formi je. Andrej, pripravi se! Peter, mi lahko pritrđiš rumeno vrv? Ne morem, preslabi klini so na stojišču. Malo si že lahko pomagaš z rumeno, preveč pa ne, da ne bo šel klin iz špranje.

Andreju grdo spodletava po poledenelih plateh. Čudi se Petru in preklinja led na ploščah. Od zadnjega klina cel raztežaj poteka diagonalno proti desni. Vrv pod menoj je spet napeta. Nejc prihaja. Sonce je že na poti navzdol. Sence se počasi daljšajo. Veter nam da mir in proti včerajšnjemu mrazu je danes toplo. Zgoraj je spet slišati zabijanje. Torej bova le varno žimarila. Žimarjenje po tej drsalnici je vse prej kot prijetno. Nejc preklinja, ker so žimarji, ki sem mu jih poslal po vrvi, obviseli v klinu, ki sem ga pomotoma vpel nekaj metrov nad njim. Pomagati si bo moral s prusikovimi zankami. V previsu pod stojiščem spet visim. Vsak previs tu zgoraj je bolj izpostavljen. Za robom zagledam Petrove čevlje.

Zdravo, Mk! Zdravo! Kako gre? Dobro! Andrej je že pri ključnem mestu. Še vedno viseč v prsni zanki se sunkovito ozrem desno navzgor. Skoraj bi si zlomil tilnik. Andrej je res že tam in nekaj brska po opasti nad previsom.

Gladka plošča s klinom na koncu je posuta s pršičem. Tu čez nikdar ne pridem. Stvari se lotim na levi v zajedi. Po nekaj metrih zabijem rahitičen klin. Previdno se spuščam v tegu, dokler ne dosežem klina v plošči. Sedaj mi pot zapira velik previs. S specialnim klinom se prigoljufam do svedrovca. Sedaj pa še prestop v gladko ploščo. To je eno najtežjih mest poleti, pravi Mk. Plošča je pokrita s snegom, ki pa je na srečo trd, tako da lahko vanj izdolbem stope in oprimke.

Še ena gladka plošča s previsom na koncu me loči od police za bivak. Mudi se že. Pod previsom je ogromna opast, ki se na levi spušča prav do mene. Zarijem se v sneg z vsemi štirimi. Samo da sneg ne bo zdrsnil s plošče! Pod previsom stopim pod opast. Z rokami rijem v sneg, z nogami stopam na trenje in tako oporno, držeč se za snežni napušč prečim na rob previsa. Še nekaj časa rijem po snegu, da se dokopljem do police. Dva dobra klina in Peter lahko začne z žimarjenjem. Ogledujem si roke. Sploh jih ne čutim. Tako dolgo sem ril po snegu, da so postale neobčutiljive. Maham, kolikor le morem, da spravim kri po žilah.

Sedaj si lahko ogledam prostor za bivak. Vraga! Le kje je Mk tu videl široko polico? Le strma snežna vesina, pokrita z dvajsetcentimetrsko plastjo snega. To bo bivak.

Nejc opleta okrog vogalov in preklinja prečnice. Peter izbija klina. Od previsa do Andreja ni nobenega klina več, vrv pa teče precej daleč proti desni. S preostalim koncem vrvi ga počasi spuščam okrog prvega vogala. Peter je v vpadnici vrvi, ki izginja za rob, v rokah imam le še pol metra vrvi. Dober si, mu zagotovim in izpustim vrv. Naenkrat ga je nevidna sila odtrgala od skale in ga kot na vrtiljaku v pravilni krožnici odnesla za prvi raz. Pridušen krik presenečenja, top udarec in zmerjanje izza vogala mi povedo, da je bil pristanek sicer trd, on sam pa je še v enem samem kosu, če že ne to, mu je pa vsaj jezik ostal tam, kjer je treba. Nazadnje se tam nekje izza tretjega roba spet pokaže Peter. Nič hujšega ni, le nekaj novih bušk in prask si je nabral. Temno je že, ko Nejc kot zadnjo stražo zapustim na stojišču. Preden izbijem zadnji klin, vržem vrv za luskeo v razu, da bi ne poletel tako kot Peter. Pod lusko, za katero je vrv, sem. Peter in Andrej mi zagotavljata, da je stojišče nad menoj. Vrv vržem izza luske in se spustim v pričakovanju nihaja. Namesto tega pa kot kamen padem navzdol, se zarijem v opast, ki daljša previs pod menoj, in kratko zaniham v zajedo za robom. Na hitro se otipam. Še čisto cel sem! Oddahnem si in začnem preklinjati. Toda kje je polica, moja težko pričakovana velika polica? S cepinom sondiram okrog sebe. Povsod je skala takoj pod snegom. Sanje o bivaku, na katerem bomo ležali, so se podrle.

Tudi Nejc je ves popraskan končal v zajedi za robom. Ko pa je zagledal, kako velika je polička, ki nas bo gostila čez noč, mu je vzelo sapo. To je torej tista široka polica, ki mi jo že cel dan obljubljaš. Bomo pa res lepo ležali.

Počasi se pomirimo s to našo mini poličko in jo na vsaki strani še nekoliko podaljšamo. Ravno prav dolga bo za štiri riti, le širša bi bila lahko. Spet so na vrsti akrobacije pri preoblačenju. Kar vroče mi je postalo od vsega tega miganja. Zdaj pa jesti, piti in še enkrat jesti! Čim manj bo v nahrbtniku, tem lažji bo.

Iz vrvi naredimo veliko zanko in jo damo pod noge, ki nam bingljajo v praznino. Nekoliko bolje je. Zadnja plat me boli, zebe me, noči noče biti konec. Stena za menoj je mrzla, svet na desni ponuja pravo oporo kakih 300 m niže, Nejc na levi pa sedi še slabše kot jaz. Veter se prešerno poigrava z vetrno vrečo, prsti v čevlju so vedno bolj trdi od mraza. Zvezde bledijo. Z Nejcem stokava, ko se napravljava. Kako zoprno je lahko takole težko pričakovano jutro. Tresem se kot šiba na vodi in iz kupa krame na klinih iščem tisto, kar potrebujem.

Dobra ura mine, preden Nejc napravi prve današnje korake proti vrhu. Grdo zasnežena poč v obliki nekakšnega Y z njim ni ravno prijazna. V vseh mogočih položajih robanti proti njenemu vrhu in navzdol meče cele kupe snega. Izginil je za rob. Peter in Andrej pripravljata opremo. Pod poč zlezem prosto, naprej pa si pomagam z žimarji. Spet gre po starem. Do klinov ne poznam usmiljenja. Ne izpenjam jih. Mesarsko nekajkrat udarim po klinu, drugo pa naredita moja teža in gravitacija. Klin zleti iz razpoke, jaz pa okrog roba, kjer spet nadaljujem z nekaj praskami več. Grapa za lusko je tako ozka, da se z nahrbtnikom komaj zrinem skozi. Nejc se kar malo privošljivo reži, ko se po vseh štirih privlečem do njega.

Tako, vrv za žimarjenje je pritrjena, s kramo sem tudi že ovesen. Visoko nad Nejcjevo glavo je star klin. Kar po Nejcu zlezem do njega. Kako lepo je stati na prijateljevi glavi in se stegovati za klinom! Kar malo globlje zadiham, ko tleskne vponka. Nejc si glasno oddahne in mi zaupa, da mi ne bi zameril, če bi bil vsaj za kakšnih deset kil lažji. Plošče, po katerih moram desno navzgor, so obupne. Kot bi si pajki delali drsališče. Vsak meter stene najprej odkopljem, premislim, zlezem kak meter in zabijem klin. Klini so slabi, previdno kot maček s plezami čeznje. Nazadnje je tudi špranje konec. Spravim se nekoliko više, zabijem in si s prečnico v tegu vrvi pomagam čez

posebno podedenel del. Dva stara klina v previsu. Počivam v stremenu. Zadnji del prečnice se kar sveti od samega ledu. Daj no, kaj se obiraš! Naprej! Le počasi in nežno, kot se ljubijo ježki. Hop! Pa ga imam, vrh stolpa, ki se mi je pred nekaj minutami zdel še tako daleč. Kratek sestop, nekaj metrov grape, stojišče! Klin visoko zapoje. Z rokavom anoraka si otarem potno čelo. Varujeem!

Nejc praska po zajedi nad mojo glavo. Tako čudno se mu drsa bolj dol kot gor, da zobe njegovih derez že kar čutim v glavi. Šele ko je vmes klin, si opomorem od strahu. Bum! Oh ne! Zdaj mi pa sneg meče na glavo. Tudi to je minilo.

Zelo strm leden žleb se konča na grebenčku ostrmem kot nož. Stena se je položila. Za naslednjim robom zagledam vrh. Sonce sije, vse je tako lepo in prijazno. Po položnem žlebu hitim proti robu stene. Konec! Stena se prevesi na drugo stran. Pozdravi me ogromni trebuh noseče Štruce. Vrv navijem okrog cepina, ga zapičim v trdi napihani sneg na grebenu in sedem nanj. Drug za drugim prihajajo prijatelji. Topli stiski rok, veselje v očeh, sonce na jasnem nebu.

Minili so dnevi trdega dela v severni steni Dolgega hrbta, minilo je sončno popoldne, polno sreče in zmagoslavja. Spet hodimo po ulicah, vsak po svoji poti, bogatejši za isto doživetje, ki svetlo sije v zakladnici spomina.

Smer Trikot — SS Dolgega hrbta. Plezali 4.—7. 3. 1977 Peter Markič, Andrej in Marko Štremfelj in Nejc Zaplotnik, vsi AO Kranj. Čas plezanja 33 ur.

KRNČICA

DR. JOŽE ANDLOVIC

Gotovo ni slovenskega planinca, ki ne bi poznal Krna, čeprav morda še ni zlezal na njegov vrh. Le malokateri pa pozna njegovo sosedo širokih bokov — Krnčico. Na njej ni nobene kočice, nobena markirana pot ne drži tja gor, tudi ni bogve kako izrazit vrh. Pravzaprav je le del slemenastega grebena, ki se vleče od Krna proti severu do Soče. In to prvi, južni del grebena, ki se najprej vzdigne do kote 2133 m, nato se položi do 2041 m, na kar se greben povesi v sedlo Vrata. Če jo gledaš najprej s Krna, potem pa s ceste med Kobaridom in Trnovim, pa v mislih slike povežeš, dobiš vtis ogromne naravne pregrade med okamnelimi valovi krnskih podov na vzhodu in zelenimi travnatimi vesninami na zahodu, ki preidejo v položnejše senožeti in grape. Pod njimi pa se sončijo prijazne vasice Drežniške Ravne, Jezerca in Drežnica. Sedaj je gora malo obiskana. Še največ jo poznajo lovci. Zalezujejo gamse, katerim v obsežnih travnatih str-

SPITSBERGI, SVOBODNA DEŽELA

V »La Mont. et Alp.« 1978/1 je Jean Louis Georges na mikaven način opisal otoke na meji arktičnega oceana, na pol pota med Norveško in Severnim polom. Tu, pravi avtor, so zdaj še gore, ki so hranile svoj prvotni značaj. Koliko časa še?

Že zdaj je vdrla na Spitsberge moderna proizvodnja — Longyearben, premogovniški center, ki ga kontrolira »Store Norske Spitsbergen kulkompani«. Vse je »Store Norske«: zemlja, ljudje, šola, cerkev, uprava, delavci. Store Norske je velika proizvodnja premoga, rudarji so noč in dan v rovih, kjer temperatura ne pade pod —3° C. Srečanje s Spitsbergi v takem okolju povozi turista z brezupnostjo. Kakor da ni ravnotežja v teh kontrastih: veter, morje, led, polarni dan, polarna noč. Čas, se zdi, ni nič. Življenje je tu nekakšen amalgam napete delavnosti in zamišljenega pričakovanja. Ko se zbudiš, se vprašaš, ali je jutri ali včeraj ali predvčerajšnjim. Vse je nekam okamnelo. Pa tišina... Pokrajina lepa in stroga, kakor da je vzniknila iz prazgodovine. Greš čez hrib in dol, ves čas v rudniškem vzdušju in v nekem irealnem svetu. Potem pride megla, gosta, mračna. Človek dojame tišino tega sveta. Potem si domišlja, da se je čas ustavil.

Spitsberge je odkril Holandec Barents — pravzaprav jih je najprej imenoval Medvedji otok. Ni dvoma, da Holandec tu ni bil prvi. Islandci, Skandinavci in Rusi so bili pred njim nekaj stoletij. Imenovali so otoke Svalbard, Mrzlo obalo. 200 let se je tu, na vzporedniku 80°, razvijal lov na kite. Prišlo je do diplomatskih incidentov, do pomorskih bitk... Kite pa so kljub vsemu iz leta v leto redčili. Zdesetkali so bele medvede, polarne lisice, mudilo se jim je, kajti te stvari so šle v denar.

Pariška pogodba l. 1920 je Spitsberge dodelila Norveški — razen otoka Jan Mayen.

malih ne manjka obilne paše. Masovne obiske pa je imela med prvo svetovno vojno, ko so gomazeli po mulatierah in stezicah na zahodu italijanski in rili po kamnitih škarpah na vzhodu avstrijski vojaki. V vrstah prvih so bili tudi Slovenci (Benečani), še številnejši pa na nasprotni strani — poleg pripadnikov drugih slovanskih narodov iz tedanje črnožolte monarhije. Še so vidni sledovi strelskih jarkov in utrdb po grebenu, deloma so ohranjene mulatiere. Mnoge je zglodal zob časa.

— — —

Pred nekaj leti sem jo obiskal v jeseni. V zgodnjem jutru sem sopihal po drežniški poti, ki pelje na Krn po njegovih zahodnih ostenjih. Stezico sem zapustil že kmalu potem, ko se odcepi od običajne poti, rinil skozi goščavje in se znašel na prodiščih pod vznožjem stene. Čez gručnate žlebove sem prečil v levo, na široko travnato reber, nad katero se pno strme travnate vesine in drnaste stene. Slednje na svojem severnem robu tvorijo skalnat greben, ki se vleče kot travnato sleme od Konja (1348 m), nad mejo bukovega gozda pa preide v skalovje. Greben se nato izprva strmo, nato položneje, pa ponovno strmo vleče proti vrhu kote 2133 metrov in deli goro v dve neenaki polovici. Po dveh urah nagle hoje sem se ustavil nad bukovjem, ki je pravkar zažarelo v jesenskih barvah. Gams-samotar je prhnil iz bukovja in se pognal po strmali. Upehan se je ustavil in se ozrl navzdol. Menda je presodil, da ne spadam v zeleno bratovščino, pa je nato lagodno in z duškanjem lezel v strmino. Privezal sem si dušo na jutranjem sončku. Nato me je zamikalo plezanje. Po drnasti vesini sem prečil proti levi na greben. Izprva je bilo nekaj prijetne plezarije po lahkem grebenčku, motila je le mestoma precejšnja krušljivost. Kmalu pa je zadeva postala resnejša, greben se je pozdravil precej navpik. Rinil sem po izpostavljenih ploščah, z drobnimi travnatimi poličkami, ki pa so se sumljivo pulile pri prijemu in podajale pri stopu. Šlo je v bistvu za grive trave, rastoče v razpokah. Kmalu sem se znašel v kar kočljivem položaju. Da bi imel vsaj vrv in nekaj klinov! Previdno sem lezel dalje, situacija se je malce izboljšala, ko sem dosegel nekakšno zajedo. Oviralo pa me je pri napredovanju suho debelce, ki je kdove kako pridrselo, obtičalo tu in mi zapiralo pot naprej. Skušal sem oviro uporabiti za oprimek, pa je debelce s špriklastimi ostanki vej začelo drseti navzdol. Ena od šprikel se mi je zataknila za pas in tiščala hlače v prepad, žal pa tudi lastnika. Mukoma sem sprostil desnico, z levico pa na moč tiščal v levo steno v kot zajede. Zdržal sem obremenitev, z desnico pa se mi je posrečilo izluščiti iz krušljive plati za dlan velik kamen. Bliskovito sem kresnil po špriklasti veji, ki mi je grozila sleči hlače, da se je odlomila. Debelce je škripaje zdrknilo po zajedi, tlesknilo na poličko, nato pa napravilo eleganten skok čez previs v levo.

Še nekaj izpostavljenih metrov v nekoliko boljši skali, nakar je sledil drnast grebenček na travnato glavo. Plezarije je bilo konec. Malo višje sem naletel na še kar dobro

Po norveško se imenujejo Svalbard.

Avtohtonega človeka na Spitsbergih niso odkrili. V začetku 20. stoletja so Rusi in Norvežani začeli s premogovniki: Barentsburg, Grumtbyen, Pyramide, Longyearbyen, Sveagruvajn, Ny Alesund. Ny Alesund je najbolj severni naseljeni kraj. Tu so štartali na Severni tečaj Andréé, Byrd, Nobile, Amundsen.

Do Severnega tečaja je od tu 1100 km. Najvišji vrh na Spitsbergih je Monts Newton in General Perrier 1717 m. Specifična arktična atmosfera je gore oblikovala na svoj način, zdí se, kakor da niso »od tega sveta«: erozija, glaciacija sta dodali svoj delež. Gult Stream — zalivski tok na zahodu in mrzli polarni tok na vzhodni obali — povzročata sorazmerno milo a nestanovitno vreme: zahodni in vzhodni veter se tepeta neusmiljeno, zdaj nalega gosta megla, zdaj posije sonce, termometer poleti niha od -5°C do $+10^{\circ}\text{C}$, pozimi se živo srebro od -40 vzdigne tudi do 0°C . Od 15. aprila do 15. avgusta sonce ne zaide, od 15. oktobra do 15. februarja noč ne premine. Ledniki se počasi premikajo, so le malo razpokani, večji del pokriti s snegom. Poleti so za popotnika zelo težavni: sneg je gnil. Na Spitsbergih je razmeroma bogato življenje. Od aprila do septembra traja prava »eksplozija« življenja: Milijoni ptic prilete na razplod. Številne vrste ptic. Otočje je polno gnezd. Beli medved se tedaj umakne proti severovzhodu — čez forde, doline, ledenike. Na svoj račun pridejo polarne lisice, ptičjih gnezd je več kot preveč. Vsaka krpica zemlje oživi, kakih 150 vrst žvobarvnih cvetlic si prizadeva, da v treh mesecih opravi svoj življenjski cikel. Tudi skromno vrbičje požene iznad nizke trave.

Kljub polarni noči, dela na na Spitsbergih okoli 4000 ljudi. Norvežani žive v glavnem mestu Longyearbyen, Adventfjord, Sveagruvajn in Ny Alesund v Kraljevem zalivu. Rusi se drže na južni obali Isfjorda v Barentsburgu in v Piramidah v Billefjordu. Vse je last

ohranjeno mulatiero, ki je obirala sedaj položen greben nekaj časa po levi nato po desni strani. Tista na pol travnata plezarija me je kar upejala in užejala, pa sem si privoščil kratek počitek. Jesensko sonce je neverjetno pripekalo. Pogled na severozahodno ostenje Krna je od tu prav mogočno, čisto nasproti travnatim vesinam onkraj proti Vrsnemu. Nato lezem dalje, deloma po stezi, deloma po travnatem grebenčku z manjšimi skalnimi skoki. Strmina postopoma raste in že sem pod vršno grmado, nekakšno razdrapano steno z žlebovi, travnatimi policami in grebenčki. Krenem ponovno na stezo, ki je tu začuda dobro ohranjena in udobno dosežem majhno škrbino v grebenu, ki gre na vrh. Steza zavije desno in se kmalu razširi na širino ceste. Očitno je bila na tem mestu med prvo vojno italijanska kasarna — v zavetju navpične stene tik pod grebenom varna pred nasprotnikovimi topovi. Še majhen ovinek, pa pet minut vzpenjanja po grebenu in že sem na južnem vrhu Krnčice na koti 2133 m.

Lahna sapa od časa do časa huškne čez vrh, sicer pa je tu večni mir. Pa toplo! Za pol urice zadremlem, sonce me je čisto polenilo. Ko se zbudim, me zamika, da bi zlezal po grebenu na jug in na vrh Krna. Spustim se nazaj po grebenu, sledim nekaj časa stezici, ki zavija proti robu podov »V Laštah«, nato jo zapustim in plezam po travnatih vesini nazaj na greben. Postaja vedno ožji in malone navpično prepaden na obe strani. Nekje ga nerodno trga škrbina, a njene stene so navpične in krušljive. Malce poskusim prosto splezati navzdol, pa ne gre. Nenadni sunki vetra žvižgajo skozi škrbino, od nekje privrešči jatica kavrov. S spustom po vrvi ne bi bilo nobenega problema, takole prosto bi bilo pa kar tvegano. Tudi malce prepozno je, dolge sence naznanjajo, da bo dneva kmalu konec. Zato se vrnem in se po mulatieri naglo spuščam. V večernem mraku me prejme Drežnica.

Bolj mikavna je Krnčica v zimskem času. Sončni žarki čez dan in zmrzal ponoči prekvasijo sneg v trd sren ali celo led, travnate strmine se spremenijo v snežno ledene vesine, ki v zgornjem delu med 1700 do 1900 metri dosežejo naklonino 50 in več stopinj. Vrnjih del pa postane spoštovanja vredna do 200 m visoka zaledenela in strma stena.

Prvič sva obiskala Krnčico v decembru 1964 s sinom, ko sem treniral za II. himalajsko odpravo. Odpravila sva se iz Drežniških Raven proti sedlu Vrata, z namenom, da zlezeva na nižji »severni vrh« Krnčice. Sneg pa je bil mehak, stopinja ni držala. Upanje, da bo z naraščajočo višino sneg držal, se je izjalovilo. Nekje v zgornji tretjini nad sedlom sva se končno obrnila. Da bi mlela sneg, do pasu v njem, ne, to je prehudo, tudi kak plaz bi naju utegnil odnesti. Naslednja dva meseca sva lazila po drugih vrhovih. Konec marca pa sva bila spet pod Krnčico. Podoba je bila tedaj čisto drugačna. Širna pobočja so bila zalita z zmrznjenim snegom. Obširna plazišča in plaznice so pričale o viharjih zimskih dneh, o grmenju velikanskih plazov. V mrčastem jutru je hrestnil trdi sren. Da ni bilo treba natikati derez, sva izrabila »stopnice« med zmrznjenimi gradami do začetka plaznice. Tu sva nataknila dereze. Strupen mraz je tiščal

premogovniških družb, le Ny Alesund je postal znanstveni center. Norveški guverner ima svoj sedež v Longyearbyenu.

Dolgo je bila med Spitsbergi in kontinentom poleti ena sama zveza: ladja, tovarne premogovniške barke in druga plovila, letalo le redkokdaj. Pred tremi leti pa je bilo zgrajeno veliko letališče v Longyearbyenu. Letalska zveza je »okrajšala« daljavo, spremenila miselnost prebivalcev in celo dejavnost. Spitsbergi so se nenadoma znašli pred novim tipom prišlekov, pred turisti, industrialci, poslovnimi ljudmi. —

Leta 1897 je Sir Martin Conway začel z alpinizmom na Spitsbergih s tem, da je stopil na vrh Treh Kron. Preteklo je 80 let, vendar še ni nevarnosti, da bi tu kdo iskal »zadnji problem«. Alpinizem na Spitsbergih je tudi brodarjenje po fjordih, cele ure blodenj po megli, a tudi v žarkem soncu. Vendar je vsaka tura majhna ekspedicija, za katero je treba vse preračunati do zadnje igle. V pokrajini, kjer je »čas izginil«, v deželi fjordov, medvedov, ledenikov in gorá pa je vsaka ekspedicija tudi popolna, očarljiva avantura. Po Conwayu so prišle na Spitsberge mnoge ekspedicije: norveške, švedske, angleške, švicarske, avstrijske, poljske, francoske, pa tudi jugoslovanske, čeprav jih avtor zanimivega članka Jean-Louis Georges ne navaja («La Montagne et l'Alpinisme» 1978/1). Med francoskimi jih od l. 1946 do 1977 našteva deset.

T. O.

EKSTREMISTI-SMUČARJI V MT. BLANCU IN SOSEŠČINI

W. Ceccbinel in Claude Jager sta od 8. do 10. jan. 1977 preplezala Griffinov ozebnik. Po Gervasuttijevem ozebniku so se s smučmi spustili D. Potard, J. P. Mansart in Y. Détry. Zadnji je bil deveti smučar v tem strmem svetu. Dvakrat je bil v l. 1977 presmu-

v prste. Mrčasta sivina je še vedno visela v ozračju. Lezla sva v strmino Oblega vrha (1960 m) severno od sedla Vrata. Strmina je postajala vedno hujša. Za varovanje sem imel le nekaj metrov dolgo pomožno vrvico, nanjo sem navezal sina Jožeta. 13-letni fantič je pogumno premagoval strmino in kar večje uporabljal cepin. Imel je že nekaj zimskih vzponov za seboj, saj me je spremljal na treningih. Polagoma sva se bližala grebenu, dimaste meglice so se trgale, sončna toplota se je zlila po pobočjih, hladni veter nama je hladil razbeljena lica. Pohitela sva in na grebenu naju je sprejel piš, ki pometa vzhodna lepenka pobočja in vrtinči sneg navzgor čez velike opasti, da tvori nekakšno snežno zaveso, ki »visi« težnosti navkljub od spodaj navzgor. Včasih nama je siloviti sunek vetra nasul drobnozrnatega snega v obraz, da sva hlatala za zrakom. S sekanjem stopinj premagava skoraj navpično opast, ki nama zapre pot. Nato lagodno rineva po grebenu ali tik pod njim do sedla. V zavetju kotanje na južni strani, kamor se spušča kotlasta vrtača pod vzhodnim vršnim ostnjem Krnčice, si privoščiva počitek. Tu je mirno in toplo, medtem ko nekaj metrov višje po grebenu pleše veter in s igra s svedrastimi snežnimi zastavami.

Levo onkraj globeli kipi v nebo ostra piramida strmega Lemeža. Z nasprotne strani od Krnskega jezera je ves drugačen — pohlevna vzpetina. Pred nama je sicer kratak, vendar najtežji del. Gladka in skoraj ledena strmina, kakih 60 metrov visoka in strma (50°), drži na ostro grebensko rez. Prednji zobje derez grabijo, pomaga še oklo cepina. Na grebenu štrli velika opast daleč na vzhodno stran, morava se umakniti nižje v zahodno strmino in hudo izpostavljeno prečiva kakih 40 metrov. Strmina se tu upre čez 60°, vendar je sren na tej strani za spoznanje manj trd. Previdno zasajava oklo cepina, s čevlji delam solidne stopinje. Morava paziti, pomožna vrvica je le moralna vez.

Končno sva na vrhu. Veličasten razgled. Ostri greben, ovešen z opastmi, se nadaljuje proti Krnu, njegovo mogočno severozahodno steno še zakriva senca. Matajur onkraj doline, prej turbno zaviti v sivkast pajčolan, sedaj ves blešči. Pod nama prijazni vasici — Drežnica, Ravne. Zelenosinja Soča se peni pod Morizno, dalje kraljuje proti desni mogočna rajda vrhov od Kanina čez Bavški Grintovec do Triglava. Ogrelo se je, časa imava na pretek. Vendar imava nekaj za bregom in se kmalu odpraviva nazaj. Izpostavljena prečnica nama gre lažje in hitreje od rok, tudi sestop po strmini je ugodnejši, sneg ni več tako koščeno trd.

Ko prideva iz najhujše strmine, se obrneva na levo in sestopiva še kakih 30 metrov nižje. Zdaj pa — dereze dol, staro vetrovko si naveževa podse in se zadričava po zadnji plati. Kako to gre! Zavirava s cepinom, da brizga sneg na vse strani, a ne preveč. Pod nama se nabere tanka snežna plast snega, drsiva kot na letišči preprogi. Žleb, ki ga je izdolbel plaz, je kot nekakšen tobogan. V petih minutah sva v dnu tisoč metrov nižje. Jože je neznansko navdušen in predlaga, da bi se šla »še enkrat peljat«. Pojasnim mu, da sva za danes opravila — čez uro ali dve bo sneg že mehak. Vlažne hlače so se med hojo naglo sušile. Preden je ura bila poldne, sva prišla v Ravne.

čan tudi ozebnik v Le Diable (Hudičev ozebnik), 17. maja 1977 sta prvič smučala po ledeniku Rond Chauchevin in Y. Détry. Ledenik leži pod Aig. du Midi. Prvenstveni smuk po ozebniku Cosmiques sta 22. maja 1977 opravila Deleforse in Mausart. Še celo vrsto prvenstvenih ekstremnih smukov so dosegli francoski ekstremni smučarji v območju Aiguille du Midi. Sylvain Saudan, nekaj let edini francoski zastopnik smučarskega ekstremizma, ki se je lahko kosal s Holzerjem, je v zadnjih dveh letih spodbudil celo vrsto mladih, drznih smučarjev, ki ga posnemajo. Presmučali so tudi vzhodni ozebnik v severnem pobočju Col du Plan (Y. Détry, R. Baumont, L. Giacomini, D. Chauchevin). Boivin in Giacomini sta 3. julija 1977 presmučala ledenik Plan na severni strani Aig. du Plan in ledenik, ki je »pripet« na Aig. Blaitière, dalje ozebnik La-garde—Ségogne.

Poročajo o celi vrsti zimskih vzponov: v Aiguille du Peigne je soliral M. Berruex smer Contamine—Vaucher v jugozahodni steni, P. Cordier in Ph. Michaud sta v Aiguille du Grépon zdelala prvenstveno smer v zahodni steni, desno od Livanosove smeri iz l. 1947. Baxter Jones je pozimi prvi preplezal severno steno Grands Charmoz dec. 1976.

T. O.

SMRT V SEVERNI STENI MATTERHORNA

8. jan. 1978 se je smrtno ponesrečil Peter Bednar, o katerem smo nekajkrat poročali. Z dvema Nemcema je odšel v Zermatt in vstopil v slovito steno. Po dveh težkih bivakih je trojica 8. jan. dosegla vrh ob 10. dopoldne. Ob 14. so sestopili do koč

— Isto smer sem pred leti ponovil, tudi na društvenem izletu za pusta. Vendar tako imenitne vožnje nisem več doživel.

— — —

Za prvomajske praznike sva s planinskim tovarišem Seljakom »naskočila« Krnčico po sredi širokega pobočja. Senožeti nad Ravnami so bile polne cvetja, bukovje je ozelenelo. Široka plazovina in visoka plaznica je segala globoko v zeleni gozd. Kot orjaški buldožer je na široko podirala in lomila drevje. — Bog ne daj, da bi se človek znašel tu blizu tedaj, ko južni vetrovi mehčajo zmrznjeni oklep. Na prostranih širjavah se strmali otresajo težkega zimskega bremena. S pošastno silo bučé in grmé snežne mase po žlebovih v dolino. — Udobno se vzpenjava po betonsko trdi plaznici na dnu, široki kot avtocesta. Čim više greva, tem ožja je. Lepo in hladno jutro se je sprevglo v vlažno — soparno dopoldne. Sneg, kolikor ga ni utrdil in zrobkal plaz, se je naglo mehčal. »Cesta« se je zožila v »pot«, še više gor pa v nekakšen polcevast in vedno bolj strm tobogan. Cepin sedaj uporabljava tako, da ga zasajava povprek — oklo v desno in ratišče v levo steno snežnega žleba. Ker se je sneg gotovo zjužil tudi više na še nesplazenih vesinah vršnega dela, se preudarno umakneva iz žleba v prosto pobočje. Saj bo pošiljka od zgoraj gotovo spet udela tobogan. Na to ni bilo treba dolgo čakati. Naraščajoče šumenje v že zamegljeni strmali pod vršnim grebenom je naraščalo v bučanje. Pošasten piš in grmenje sta spremljala »ekspresno pošiljko« po žlebu, ki sva ga pred nekaj minutami zapustila. V strmini zgornjega dela gore iščeva prehode s police na polico. Mestoma je spustiva in travnate kopnine trdo zmrznjene in od plazu gladko zbrušene. Niti oklo cepina niti zobje derez ne prijemajo v to zmrznino. Umikava se tem vabljivim, pa nevarnim kopninam in po zasneženi prisojni strani grebena čez skalne skoke doseževa zamegljeni vršni greben. Potem se megla scefra v prozorne tančice. Zamika naju ostri snežni greben, ki se je izkopal iz megle. Po njem zlezava na južno najvišjo koto. Mestoma so se že odkrhnila opasti, uživava v lahki plezariji po zasneženem, mestoma pa že kopnem grebenu. Žal se je megla ponovno zgostila, čemerno je zacurljalo iz mrke sivine. Še pol ure! Preplezava in pregaziva preostali del grebena in se spustiva v sedlo Vrata. Sledi že znana vožnja po zadnji plati, vendar gre uspešno komaj do srede pobočja.

Potem z ihto puliva noge iz snežne brozge. Predira se nama mestoma do pasu, do pasu naju premoči mokri sneg. Pohlevni dež ga je zamenjal in naju močil do doline.

— — —

Za eno prvih decembrskih nedelj predlanskim smo se zmenili za društveni izlet, pa smo ga v soboto črtali. Že več dni je deželo vztrajno namakal dež. Proti jutru

Solvay in se odločili, da sestop nadaljujejo. Ob 18. — bilo je zelo temno, koča Hörnli že zelo blizu — je Bednar pripravil še eno mesto za sestop, se pravi, se je navezal, nato pa nenadoma z obema vrvema zgrmel v globino. Nemca sta potem bivakirala nekaj metrov niže in naslednje jutro nista mogla ugotoviti, kako je moglo priti do nesreče. Se je strgala vrv? Se je odlomila skala? Nepazljivost?

Slovak Bednar je prišel v Nemčijo leta 1968, star 25 let. V Moravski Ostravi si je pridobil diplomu strojnega inženirja in po daljšem iskanju primerne službe pristal v Münchenu pri BMW. Sicer pa se je ves posvetil goram.

Kmalu je postal član elitne alpinistične skupine v sekciji Oberland. L. 1969 je ponovil Bonatijev steber v Petit Dru. Potem je v nekaj letih splezal celo vrsto velikih, težkih plezalnih tur: SZ steno Punta Civetta, zahodni greben Salbitschijen, Walkerjev steber v Gr. Jorasses, prvenstveni zimski vzpon v severni steni Aig de Triolet. L. 1971 je plezal v ekvadorskih Andih, 1972 je bil z Avstrijci in Angleži na Everestu, leta 1973, 1976 in 1977 pa so ga zvabile kalifornijske stene, v katerih je preplezal SZ steno Half Doma, Nose in Triple Direct v El Capitanu. Bil je tudi v steburu Fleischbanka in je tam med prvimi preplezal »pumpriss«, prvo smer v Alpah, ki so ji prisodili težavnost VII. stopnje.

L. 1974 je vodil jubilejno ekspedicijo sekcije Oberland na Annapurno II (7936 m), na kateri je poskrbel za senzacijo: Na poti k cilju ekspedicije — na Annapurno II so postavili tabor V — eno uro od vrha Annapurne IV. V dosegljivi bližini jih je zamikal sedemtisočak, naskočna naveza ga je dosegla, čeprav dovoljenja nepalske vlade za to ni imela. Spretni oficir ni pokazal nobenega razumevanja za ta »izlet« na Anna-

v nedeljo pa je zavihrala primorska burja, znanilka jasnega neba. Rosno jutro me je našlo v Drežnici. Travniki so bili pravzaprav za zimski mesec nenavadno zeleni. Kakih 400 metrov nad vasjo pa se je vlekla meja novozapadlega snega. Krn je bil ves belo ometen, tudi navpične stene in previsi so bili oprhani. Iz Raven sem hitel po stezici ob grapi mimo senikov. Tu je bilo že za ped novega snega, nato pa zmerom več, težko sem ga gazil. Višje na senožetih se je pod debelo plastjo snega udarala še nepokošena trava. Upehan sem duškal in se odžejal. Na robu gozda in v prvih strmih žlebovih so se s klici dogovarjali lovci. Malo prej je bil počil strel. Padel je kozel in zadet zdrsnil po zasneženem žlebu. Sopihaajoč sem gazil še kakih 150 metrov nad jeziki gozda, ki se stegujejo navzgor. Tu sem prišel na trd sren, pravzaprav na led. Svet je v dopoldanskem soncu srebrno žarel. Odjuga, za njo vremenski preobrat, mrzel skoraj leden dež je zalil sneg in ga oklenil z debelo ledeno oblogo. Burja je novi sneg pometala proti gozdu. Tristo metrov visoko je ostal trdo zmrznjen sneg brez vsake snežinke, dereze so komaj grabile z zobmi, konica cepina pa mi je večkrat na tem jeklenem oklepu kar spodletavala. Šele višje kakih 1700 metrov visoko, se je sneg spet nakladal in pokrill ledeno zmrznjeno podlago. Z naraščajočo strmino je rasla zaupnost vzpona. Če bi zdrsnil na tako zamrznjeni strmini, bi bilo tudi ob najsolidnejši uporabi cepina skoraj nemogoče ustaviti.

Kot samohodec si v mrzlem zimskem dnevu nisem smel privoščiti nobene neumnosti. Sprva sem z nogami prediral vso novo snežno plast, tako da so zobje derez lahko grabili v zmrznjeno podlago, višje gori pa ne več. Ko sem se vdiral že čez kolena, je bila strmina, ki tu dosega 50° in več, navidez še večja. Čudil sem se, da sneg ni sproti plazil. Spremljal me je nelagoden občutek, da so snežne mase rahlo naphane na podlago in da se komaj drže. Podobno smo pred leti na Anapurni po viharu snežni noči na »dvojki« z Alešem na čelu previdno in molče mleli globoko zasneženo strmino. Priril sem pod zasneženo ostenje vršne grmade. Iskal sem, kje bi nekako »vstopil« v zadnjo strmino. Pa sem se pod skalami povsod do ramen vgreznil v sneg, ki je pridrsel po strmini in zamaskiral navpične skoke, tu povprek razpostavljene levo in desno. Poskušal sem, pa ni šlo. Kratek zimski dan se je naglo iztekal. Po utrti gazi sem se previdno spuščal navzdol. Jata kavrov me je obletaval. Skoro bi jih bil slišal, kako so se menili: »Bo kaj kruha za nas, bo?«

Ali pa so po svoje samo ugotavljali, kaj pa počne tu ta samotnež, kaj mu je, da kali zimski mir. Po mačje oprezno sem prežal s cepinom in sestopal po zaledeneli strmini. Vse je dobro, če je konec dobro. Vse je bilo v redu, lagodno sem rinil čez senožeti, pri senikih sem občudoval rožnato bleščeče strmine in v led vkovano trdnjavo krsne stene.

Še malo in vse je utonilo v decembrski mrak.

purno IV in zahteval, da ekspedicija takoj preneha s svojim — dovoljenim — vzponom na Annapurno II. Ko je Bednar prišel domov, je že začel sanjati o novi ekspediciji — na Gašerbrum II v Karakorumu.

T. O.

O ŠOKU JE TREBA NEKAJ VEDETI

Nesreča v gorah je največkrat huda stiska tudi za tiste, ki so ji priča. Ni telefona, ni rešilnega avtomobila, kočja je daleč. In še kaj pritisne na tistega, ki mora odločiti, kaj je treba storiti za prvo pomoč. Pomnimo: Najprej dobro premislimo, potem storimo. Ostanimo mirni! Naglica prinaša v takem primeru več škode kot koristi. Nobene diagnoze! Pri prvi pomoči je važno, da si zapomnimo simptome. Ponesrečenca ne smemo zapustiti samega, zapišimo vse podatke o nesreči (čas!), ves potek prve pomoči pa na listič in ga pošljimo s ponesrečencem zdravniku.

Pri nesreči v gorah utegne priti do alarmantne situacije, to je, ponesrečenec lahko dobi šok ali mu zastane dihanje, mu neha utripati srce ali začne močno krvaveti. Pri vsaki od teh situacij je treba hitro ukrepati. Gre za življenje! Vsak alpinist mora take situacije obvladati. Tudi pri transportu utegne priti do ene izmed teh situacij, zato mora reševalec med transportom ves čas ponesrečenca pozorno opazovati. Čim pride do enega izmed navedenih pojavov, moramo transport ustaviti.

Šok je zahrbtn pojav in je nevaren iz treh razlogov: Ne pojavi se samo pri težkih nesrečah (zlom v sklepih, velike rane, huda izguba krvi, opekline, omrzline, hude bolečine), do šoka pride zaradi strahu, izčrpanosti, dolgega čakanja na transport, na transportu, če se ta zatika), šok lahko zadene človeka tudi pri majhni nesreči in to

KAKO SVA Z ANO LEZLA NA KALIŠČE

PLANINSKA REPORTAŽA

EDO TORKAR

Bilo je neke puščobne — ampak zares skrajno puščobne — majske sobote, ko sem se brez cilja, sam sebi v žalost in napoto, zbežan »kot vetrnica na križišču sedmerih vetrov« (primerjava izposojena pri E. Fritzu), potikal po deževnih kranjskih ulicah, mlahavo preišljujoč, kam naj grem zabiti preostanek dneva: v kino, na kegljišče, k sestrični Majdi v Žabnico — ali kratkoma v najbližjo gostilno. No, najbrž bi še dolgo tako razpenjal svoja raztrgana jadra, če se mi ne bi na avtobusni postaji prismejale nasproti — podobne dvem majhnim Bohinjskim jezercem — sinje oči Anemarije Zupan, moje stare prijateljice iz Nomenja. Opravljena je bila po hribovsko — z gojzerji, pumparicami in nahrbtnikom — in seveda si nisem mogel kaj, da je ne bi pobaral, iz katerih vrtoglavih višin se je pravkar pridrsala v te naše zamočvirjene in zaplankane nižave. No, nemalo me je začudilo, ko sem zvedel, da ne prihaja od nikoder; da se pač šele odpravlja. In to na Kališče. — — — »Če hočeš, lahko greš z menoj,« je še prostodušno pristavila. — »Kje pa pravzaprav sploh je to Kališče?« me je zanimalo. — »Ne vem, ga bova že našla. Daleč ne more biti.«

— Bože mili, me je spreletelo. Na Kališče! Ponoči in v dežju. V teh mojih pomladanskih čevljih in promenadnem suknjiču! Vsak razumen človek bi se prijel za glavo, če bi to slišal. Ampak, če se tja gor odpravlja Ana — res, da malo bolje opremljena kot jaz — zakaj ne bi te poti zmogel tudi jaz? Saj Kališče ni Himalaja in tale majski dežek se po vsej verjetnosti tudi ne bo še tako kmalu sprevrgel v snežni vihar. No, in če gre Ana ... Z Ano je pač tako: če si zabije v glavo, da bo šla na Kališče, potem bo tudi šla, pa ga četudi skozi snežni metež. Toliko jo že poznam. Bohinjci so trmastí, to pač ve vsa Evropa, Bohinjke pa še bolj (da o Nomenjkah raje sploh nič ne rečem).

Ko sva v Predvoru ob osmih zvečer skočila iz avtobusa, nama je bilo, kot da sva stopila na tla kakšne tuje zvezde: Kam zdaj, v katero smer, po kateri poti? Za svet sva pobarala prvega vaščana, ki je šel mimo. Ta nama je pokazal markirano pot na Kališče — »Ampak steza se više gori razcepi in drži še na nekaj okoliških hribov — na to morata paziti,« je pristavil. Ko je Ana pripomnila, da baje do kočé ni več kot dve uri hoje, je možakar pritrdil: »Baje« so nekateri prišli tja gor že tudi manj kot v dveh urah, ampak podnevi, v lepem vremenu in kar je najvažnejše: poznali so svet, ki pa ga vidva ne poznata. Prav lahko se vama zgodi, da bosta zašla. Bolje bi bilo za vaju, da se odpravita zjutraj.« Midva z Ano seveda še slišati nisva hotela o čem takem. Možakar je zamahnil z roko in globoko vzdihnil, češ, nekaj se vama je premaknilo v bučah, sam bog in sveti duh vama lahko še pomaga.

vse dotelej, dokler ponesrečenec ne pride v bolnico. Zpomnimo si: Šok se pritihotapi, lahko ga prezremo — in če ga ne obravnavamo, ponesrečenec — umre.

Kaj je sploh šok? Človeški organizem reagira s šokom, če človeka zadenejo telesne, živčne ali psihične preizkušnje, poškodbe. Vedno več krvi se krčevito požene iz periferije (nog, rok) v center telesa, da bi se možgani, srce, jetra, ledvice obdržali, to je da bi imeli dovolj krvi in s tem kisika. V tem prvem stadiju šoka ponesrečenec zbledi, oblije ga mrzel pot, obraz je sivobled, upadel, pod očmi se pojavijo podočniki, roke in noge posive, nohti pri korenu dobe modrosivo barvo, pulz je vedno hitrejši, komaj otipljiv. Bolniku postane slabo, včasih mu gre na bruhanje, bruha. V začetku šoka je ponesrečenec še živahen, prestrašen, nemiren, govori tiho, zmedeno, na kar hitro postane apatičen, končno omedli. »Centralizirani« krvni obtok se izčrpan požene v periferijo, glavni organi nimajo več kisika in če do tega pride, je ponesrečenec izgubljen. Iz tega sledi, da je pri nesreči treba takoj ukrepati, da bi do šoka sploh ne prišlo: Poskrbeti moramo, da ponesrečenca dobro odenemo (vsakega ponesrečenca zebe), dobro namestimo noge in roke više, trup in glavo niže (slednje le, če vemo, da lobanja ni poškodovana), mu damo tople, sladke tekočine, obzirno transportiramo (z glavo naprej, da je glava niže, vsake četrte ure se malo ustavimo). Ti preventivni ukrepi veljajo pri vsaki poškodbi in nesreči v gorah!

Če opazimo simptome šoka, ukrepamo s prvo pomočjo:

Popravimo ponesrečencu lego (glavo in trup niže, roke in noge više);

Bolnika tolažimo in ga ogrevamo;

Dajemo mu pomirjevalna sredstva (injekcije! Tablete slabo resorbira);

Dajemo mu tople napitke, najbolje po žličkah;

Pot je bila na začetku še široka. Prava cesta. Odprla sva dežnike (vsi pravi hribovci bi se nama pač smejali, ampak iz izkušnje te poti lahko povem, da dežnik včasih v hribih presneto prav pride) in Ana je že takoj na začetku poti privlekla iz žepa čokolado in se potem na prvem klančku ustavila, češ da ne more dihati, jesti in hoditi hkrati. Ker sem sklepal, da k temu precej pripomore tudi njen težki nahrbtnik, sem ji ga kavalirsko prevzel na svoja pleča, njej pa prepustil svojo na pol prazno športno torbo.

Za prikaz vremenskih razmer naj zadostuje klasični primer: tema je bila ko v rogu, lilo je kot iz škala. V moje lahne promenadne čevlje je že tu in tam zamakala voda, pa tudi skozi hlačnice sem na stegnih že začutil mrzlo mokroto. Vsake toliko časa sva se stisnila pod kakšno drevo, Ana je pokadila cigareto, jaz, nekadilec, pa sem vtaknil v usta košček čokolade. Po slabi uri hoje sva prišla do spodnje postaje tovarne žičnice za Kališče: — utrujena, premražena in — navzlic dežnikom — malone do kože premočena. Lesena lopa je bila zaklenjena. Sunil sem z nogo. Ključavnica je odletela, vrata so se s treskom odprla. Ana me je seveda ozmerjala z grobijanom, razbijačem, huliganom in podobnimi izrazi. Ana je dekle, ki ima namreč zelo tenak čut za vsako krivičnost in nepoštenost, njene moralne sodbe so zelo stroge, včasih že kar malce toge. Naj me hudič vzame, če bi bilo to pravično, da bi naju pri zaklenjenih vratih pral dež. Tako pa sva bila vsaj na suhem, če že na toplem ne.

Čokolade nama je že zmanjkalo, ostale so nama še cigarete, ki pa meni kot nekadilcu seveda niso hasnile. Gledal sem Ano, kako z užitek vleče dim, in potem sem iz njene cigarete še sam potegnil nekaj dimčkov. Če bi sedela zdajle za mizo v kakšni kavarni, mi kaj takega še na misel ne bi prišlo — toda v izjemnih okoliščinah često počnemo stvari, ki jih drugače ne bi; in tako sem pač dimčkal tudi jaz. Naj mi bo odpuščeno.

Tudi Ane se je lotila nekakšna objestnost. Legla je na deske in mi položila glavo v naročje. Kaj takega ji spodaj v dolini še na misel ne bi prišlo — saj sva samo prijatelja, nikoli nisva zganjala nobenih posebnih intimnosti (vsaj drug z drugim ne). In tako sem ujškal trudno Anino glavo, v temi opazoval rdečo lučko njene cigarete, poslušal zavijanje vetra in škropotanje dežja po pločevinasti strehi in si zraven ves čas govoril, kako nenavadno je pač to, da sva zdaj tukaj, Ana in jaz, v tej kolibi sredi gozda, ko pa sem bil še pred nekaj urami prepričan, da bom presamotaril ta večer v Kanarčku ali pri Bučarju, kot že toliko drugih, s kozarcem belega pred seboj na mizi, ali pa da bom s svojimi kranjskimi prijatelji in znanci pogreval stare »štose« — kar bi bilo še slabše.

Najin nočni izletek se je zdaj, ko sva malce prišla k sebi, pravzaprav šele dobro začel: ceste je bilo pri kolibi konec, zdaj se bova morala zanašati na markacije. Ana je hodila spredaj, svetila z baterijo po okoliških drevesih in kadar je našla kakšno markacijo, veselo vzklikala: »Glej, sonček!« Često pa se je zgodilo, da sva markacijo zgrešila in ko sva se vračala nazaj, sva izgubila še tisto, ki sva jo bila imela za izhodišče. In nazadnje, ko sva po dolgem tavanju po temi, po spotikanju in padanju že malce obupavala, je Ana spet vzkliknila: »Glej, sonček!« In potem: »Še en sonček! — In še

Obvežemo (ovijemo) mu noge in roke z elastičnim prevozom od prstov navzgor (t. i. nekrvava avtotransfuzija).

Ponesrečenca v šoku ne prenašamo, vsako tresenje ali spreminjanje v legi pomeni dodatno bolečino, torej še hujši šok in s tem večjo življenjsko nevarnost.

In še enkrat: Pozorno moramo šokiranega ves čas opazovati. Če je pri roki zdravnik, mora krvni obtok napolniti s plazmo ali z nadomestkom plazme (kisik, sympaticomimetica, corticosteroidi v najvišjih dozah — analgetika, ev. antiematika), vendar pride ta »polipragmazija« v poštev samo, če ni nobenega suma, da gre za kardinalni šok.

T. O.

SENZACIONALNO REŠEVANJE IZ SEVERNE STENE EIGERJA

7. nov. 1977 sta v severno steno Eigerja vstopila dva mlada, vendar izkušena španska alpinista, piše »Alpinismus« 1978/4. Neurje ju je ujelo 12. novembra na »Rampi«. Tam je enega od njih snežna splazitev odnesla 20 m niže, pri čemer si je nesrečnež zlomil obe nogi. Reševalni helikopter, ki ga je pilotiral Markus Burkhard je najprej rešil enega od alpinistov, ki je tičal v srednjem delu Rampe. Potem je zadržal snežni vihar s hudimi vrtinci in sunki do 100 km/h, vsako reševanje s »postovko« je bilo nemogoče. Zato se je SFRW (Švic. reševalna letalska služba — Schw. Rettungsflugwacht) lotila drugačne akcije: z jekleno vrvjo z vrge gore. Toda tudi za to metodo, za ta poskus je bilo vreme skrajno neprimerno. Zato se je grindelwaldski gorski vodnik Ruedi Kaufmann odločil še enkrat za direktno reševanje. Helikopterju »Bohag« (Berner Oberländer Helikopter AG) s pilotom Güntherjem Amannom in s pomočnikom Dölfom Rüfe-

en! — In še en!« Polna novih moči sva se zagrizla v breg, z radostnim zaupanjem sledeč tem rdeče belim »sončkom«, ki so se nama smejali z dreves na najini poti; dokler — dokler — ... Dolgo pač nisva nikoli tako spokojno hodila, sončki so se nama prevečkrat skrivali, blodila sva kot slepca in bleščeče oko baterijske svetilke je zaman begalo po praznih drevesnih deblih. »Ali je že kaj?« sem spraševal. — »Nič,« je vzdihnila Ana. — »Še zmeraj nič?« sem se čez čas spet oglasil. — »Še zmeraj,« — »Ali je že kaj?« — »Nič,« je spet vzdihnila Ana. In potem po dolgem premoru: »Glej, sonček! Sončka sem našla!« In komaj se je premagala, da ni stekla k drevesu, na katerem je bila narisana markacija, in ga objela. In spet sva se zagnala v breg kot dva neugnana kozliča.

Tale Ančka je punca in pol, sem si mislil. Še sreča, da sem z njo v tem preklemskem hribu, da nisem s kakšno razvajeno mestno frkljico; — tudi s takimi sem se namreč svoje čase že klatil po svetu in vem, kako slabo se obnesejo že ob prvem rahlem dežku, ob prvem vetrčku, ob prvem nočnem mrazku; kako se znajo ganljivo zjokcati in našobljeno zatrjevati, da jih, ooooh tako hudo zebe, da so, ooooh tako zelo trudne, da jim je, ooooh kratkomalo za umret... Ampak, hvalabogu, Ana je iz malce trše snovi, korajžno je stiskala zobe in molčala, čeprav vem, da je tudi njo zeblu v tisti njeni premočeni obleki, da so jo bolele noge in jo je dajala sapa.

Kdove koliko ur sva tako blodila po gozdu, veter pa je pihal zmeraj močnejše, zmeraj bolj mraz je bilo in dež je zmeraj huje lil. Da bi bi bila mera polna, sva kaj kmalu zagazila še v sneg. Že tako slabo vidna steza se je povsem izgubila pod debelo snežno odejo. Prenekaterikrat se nama je noga vdrla do kolen in čez. »In jutri bo sijalo sonce,« sem rekel Ani, šklepetaje z zobmi od mraza. »Ležala bova v travi in se grela kot dva martinčka.« Ana pa se je samo kislo nasmehnila, češ, kaj mi bo jutrišnje sonce, če pa me danes zebe do kosti. Zraven je modro pripomnila, da bo baterija vsak čas crknila in da nama utegne še trda prestī, če se v najkrajšem času ne spraviva pod kakšno streho. No, k sreči je dež potem kmalu pojenjal, oblaki so se začeli trgati in globoko spodaj pod nama so se zablješčale nočne luči Kranja, Škofje Loke in Ljubljane tam zadaj nekje za Šmarno goro. — Pa tudi zgoraj na nebu so se zalesketale drobne lučke. Torej bo jutri vendarle sijalo sonce!

Prišla sva nad gozdno mejo in se plazila naprej po snegu in golih skalah. Nobenega počitka si nisva smela več privoščiti, preveč premražena sva že bila, da bi smela mirovati. No, in potem končno vrh in na vrhu — kočā. Tista famozna kočā na Kališču, ki po mnenju večine pravih hribovcev sploh ne zasluži imena planinska kočā in ki jo nekateri zlobneži imenujejo »najvišja kranjska gostilna«. Naj bo že kakorkoli, midva z Ano sva se to noč pošteno namučila, da sva prilezla do te »gostilne«. In še potem, ko sva bila že na vrhu, sva morala še dolgo ahojati in ehejati in butati s pestmi po vratih in polknicah, preden sva zbudila oskrbnika. In potem! Kakšno razkošje: sedeti v topli kuhinji ob medli svetlobi plinske leščerbe, srkati vroč čaj, ga zalivati z žganjem in gledati skozi okno, kako prej smolnato črno nočno nebo na vzhodu polagoma bleđi. Ura je bila namreč že polštirih zjutraj. Skoraj osem ur sva hodila na to frdamano

nachtom se je posrečilo odložiti Kaufmanna kakih 20 m pod Španceva v Rampi. Potem so v steno »poleteli« še trije vodniki (H. Staebli, Edi Bohren, Ueli Frey). Kmalu po dvanajsti uri so z vitlom potegnili enega od Špancev na krov helikopterja, dve uri zatem pa ranjenega, ki je bil že zelo ogrožen.

Vreme se je potem zdvijalo še bolj: Legla je gosta megla, začelo je mestī, za las je ušel pogubi zadnji reševalec. Ko se je zavihtel na rešilni krov, se je megla tako zgostila, da stena ni bila več vidna, megla jo je dobesedno — požrla. To reševanje bo nedvomno prišlo v zgodovino gorskega reševanja, saj omogoča nova merila, nove reševalske kriterije: Helikopterska služba s sodelovanjem odličnih gorskih vodnikov je bila kos situaciji, ob kateri bi komaj kdo zaupal v rešitev. Izurjenost, sposobnost in seveda moralna trdnost reševalcev je zmogla na videz — nemogoče. Vsa čast pilotu, pomočniku pri vitlu in »Gorenjcem« iz bernskega Oberlanda.

T. O.

TALE ZGODBA JE TUDI MOKRA, GOVORI PA O SREČANJU S SLAPOM ...

Gorska pota niso samo samotna, vijugava, strma, komaj zaznavna in tako naprej, gorska pota so tudi živahna. Posebno tista okoli Triglava v visoki planinsko-popotniški sezoni. Ena takih živahnih poti je bila tudi tista, po kateri smo korakali s Triglava Slavc, Matjaž, Miha in jaz proti Planiki. Za tole pripoved je najprej potrebna vremenska napoved:

Oblačno bo, nevihte v gorskem svetu in dež.

Kališče! V mraku sva krenila, ob zori sva prispela. »Prmejduš, še dobro, da sta sploh prilezla sem gor,« se je čudil stari oskrbnik, medtem ko nama je znova nalival čaj. »Prav lahko bi se kje zalezla.«

»Ti je kaj žal, da si šel z menoj?« me je vprašala Ana, potem ko sva že ležala vsak na svojem pogradu, do vratu zavita v tople odeje. — »Žal? Zakaj?« Le zakaj, hudiča, naj bi mi bilo žal? Saj ravno v tem se mi kaže ves čar in — če hočete — tudi edini smisel vsega mojega bitja in žitja na tem svetu: tveganje, izigravanje pravil, iskanje novih, drugačnih poti. In to ne glede na posledice.

Naslednji dan je bila nedelja in je sijalo sonce. Verjetno pa to prijazno pomladno okolje ni tako blagodejno vplivalo na naju kot včerajšnji veter in dež. Takoj po kosilu sva si namreč z Ano nekoliko skočila v lase in v dolino sva potem šla vsak po svoji poti in vsak ob svojem času. Naj bo že kakorkoli: honorar, ki ga bom dobil za tole reportažo, bova z Ano skupaj zajedla in zapila. Upam vsaj.

V NAVEZI S SMRTJO

ING. PAVLE ŠEGULA

Ena izmed številnih knjig plodovitega nemškega pisca W. Pauseja se ukvarja z doživetji, ki so se slabo končala ali pa bi udeležencem planinskega podviga skoro bila usodna. V knjigi, ki ima izvirni naslov »Der Tod als Seilgefährte« opisuje 57 prigod, ki so se večidel primerile v nemškem alpskem svetu, nekaj pa tudi v francoskih alpah in drugod. Izvirnost dogodkov je ohranjena s tem, da Pause uspešno povezuje prispevke 37 avtorjev-soudeležencev, preživelih in očividcev — večidel samih znamenitih planincev in planinskih piscev, ki so bili dovolj odkriti in pogumni, da so v svojih spominih rekli bobu bob. Da pa ne bi izostal tudi umirjen pouk, je k večini prispevkov napisal kratke komentarje nemški reševalec Hans Hintermaier. Knjigo je treba prebrati, sicer je o njej težko razpravljati. Lahko pa rečemo, da tudi dobri in celo odlični alpinisti neredko počno velike neumnosti. Ne bi bil rad krivičen, saj premalo poznam podobno literaturo drugih narodov — denimo Francozov, Italijanov ali sovjetskih alpinistov — vendar se mi zdi, da so v tem Nemci in Avstrijci res nekaj posebnega. Trmasti, zagrizeni, zagnani čez vse mere, so se neredko spuščali v stvari, ki so že od vsega začetka obetale kaj malo možnosti na uspeh. O tem je, vsaj mene, trdno prepričal prispevek »Črni dan v vzhodni steni«. Gre za vzpon dveh navez na Watzman. Skupno 7 plezalcev, od katerih sta se vrnila živa le dva. Vsi ostali so umrli, ker so se podali

To so nam povedali že zjutraj na Kredarici, ko je bila zunaj megla in ko je tistega dne sumljivo malo planincev potrkalo na vrata.

Mi pa ...

Bomo šli naprej?

Bo dež, se je ustrašil Matjaž ...

Pa naj bo, imamo ja marele s seboj, de Slavc.

Ti pa tvoja marela. S teboj vred bo odvihrala v globino, le malo naj bo tistega triglavskega vetra. Pa bi vseeno šli, sem dejal, naj že bo, kar bo.

In smo šli.

Že med vrati smo srečali dva, ki sta bila kar lepo vremensko obdelana. Dež ju je verjetno pral po vsej dolžini poti od Aljaža do Kredarice ... Mi pa smo šli, samo spogledali smo se. Nismo še pozabili na Kredarico, že nas je pozdravil prvi dežek. Ta dežek je postal kmalu dež in ta dež mokra hladna zavesa ... Tam pred Planiko pa se že ni nič več videlo. V deževni šum, ki je za goro posebej značilen, se je nenadoma prikradel še en čisto nedolžen šumček. Nič drugega nisi mogel ugotoviti kot to, da ta šumček prav tako izvira iz »vodnega elementa«, nič pa ni bilo mogoče ugotoviti, kje da bomo ta »element« srečali ...

Pa smo ga srečali.

Skoraj tik pred Planiko, se pravi skoraj tam, kjer bi bili čisto na suhem. Bil je to lep slap. Tam od Planike sem ga je bilo brez dvoma kar lepo gledati ... Kako pada prek skal, se za trenutek ustavi na poti in se spet požene razpršen in nasršen v globino ... Tista pot, ki jo je namakal ta slap, je bila naša pot ...

Ozka, skromna, v lepem vremenu dovolj široka, da se ne bi bilo bati globine, takole

v steno v vremenskem preobratu, s pretežkimi tovari, a nekateri kljub temu v kratkih hlačah. Umrli so za srčno in splošno oslabeledostjo, ohladitvijo in psihično kapitulacijo, ko so videli mrtve tovariše, s katerimi so se zjutraj — še polni poleta — lotili stene. Knjige te vrste so nedvomno poučne in koristne, moram pa reči, da so trenutki, ko se človek med branjem vpraša: »Je mar ves ta lepi alpski svet vreden tolikernih smrti?« Odgovor je jasen — NI!

Stvar seveda ni problematična. Več znanja, več razmišljanja ob pripravi, več sprotnega ukrepanja in prilagajanja danim razmeram, več naklonjenosti do razumnega umika — pa je nevarnosti in žrtev takoj manj.

Knjigo pa kljub temu — ali prav zato — priporočam. Vredna je, da ji odmerimo nekaj svojega časa.

SIMON RUTAR KOT PLANINEC IN PLANINSKI PISEC

JANEZ DOLENC

Goriški muzej in Kulturna skupnost Tolmin sta v sodelovanju z društvi slovenskih arheologov, etnologov, geografov in zgodovinarjev pripravila v Tolminu 9. in 10. oktobra 1976 proslavo 125-letnice rojstva Simona Rutarja.¹

Prvega dne je bil znanstveno zborovanje o izredno obsežni dejavnosti tega tolminskega rojaka. Čeprav potresni strahovi še niso bili povsem mimo — majski potres se je skoraj z isto močjo ponovil spet v septembru — se je v dvorani doma JLA v Tolminu zbralo okrog 60 ljudi iz vse Slovenije in zamejstva, ki so zbrano poslušali predavanje naših znanstvenikov o mnogostranski Rutarjevi dejavnosti. Dr. Bogo Grafenauer ga je osvetlil kot zgodovinarja, dr. Valter Bohinec kot geografa, dr. Jaroslav Šašel in Željko Rapanić kot arheologa, dr. Milko Matičetov kot narodopisca, Branko Marušič² pa kot tolminskega krajepisca. V diskusiji je pisec teh vrstic skušal dopolniti njegov lik z oznako njegovega slavističnega dela.

¹ Simon Rutar se je rodil 12. oktobra 1851 v vasi Krn in umrl 3. maja 1903 v Ljubljani.

² Branko Marušič, ravnatelj Goriškega muzeja in pobudnik te proslave, je že leta 1972 poskrbel za ponatis Zgodovine Tolminskega iz leta 1882 in komentirano izdajo Rutarjevega Dnevnika iz dijaških in študentskih let.

v dežju pa je to sožitje poti s slapom predstavljalo neprehodno oviro. Vse to se je naenkrat pokazalo pred našimi očmi... Planika se je izgubljala v drobnih kapljicah, ki jih je pršil slap po bližnji okolici; slap pa je veselo odlival svojo vodo nekam v globino...

Kaj zdaj?

Nazaj bo treba pa prek malega Triglava ali pa spodaj... je rekel Miha. Nazaj, prek vrhov ali spodaj, je zašumelo v moji mokri glavi.

Daleč je to, predaleč.

Slavc pa... Saj smo že mokri, kar skozi pojdemo...

Ta »skozi« je pomenilo — skozi slap...

Najprej je ta »skozi« preizkusil avtor tega predloga. Na oni strani ga je bilo treba samo ožeti pa bi bil spet Slavc, se pravi planinec, kot je treba. Za njim smo šli še drugi...

Ne vem, kako so to prho občutili ostali, zase vem, da sem prinesel pet litrov vode v nahrbtniku še v kočo. Tisto, kar sem pa imel zavito v polivinilu za najhujše, tiste vode ne štejem zraven...

Marijan Krišelj

Z velikim zanimanjem smo si v istem prostoru tudi ogledali razstavo njegovih del, ki jo je skrbno pripravila in otvorila ravnateljica Tolminske knjižnice Marta Fillijeva. Že pogled na razstavo je napravil vtis o silni delavnosti tega človeka, saj je obsegala večino od njegovih 10 knjig, 68 znanstvenih spisov, 69 razprav, kritik in čez 100 krajših člankov.

Naslednjega dne je po kratkem kulturnem programu kustodinja Tolminskega muzeja Marija Rutar odkrila skromen, a lep spomenik Simonu Rutarju, delo goriškega kiparja Negovana Nemca.

Med udeleženci simpozija je bil tudi urednik PV, ki me je v prijateljskem pogovoru spomnil, da tudi planinci ne smemo kar tako mimo Rutarja, saj je bil »sin planin« in eden prvih sodelavcev PV. To sodelovanje je V. Bohinec v svojem predavanju sicer omenil, vendar se je nekako izgubilo med obilico geografskih spisov. Skratka, urednik Tine mi je zabičal, naj o tem čimprej kaj več napišem za PV. Vsaj napol sem mu obljubil; ker pa sem zaradi potresa moral popravljati hišo, se je izpolnitev obljube hudo zavlekla. Vendar je najbrž še zmeraj potrebno, da kaj zapišemo tudi o planinstvu Simona Rutarja, da njegov lik zaokrožimo še s te plati.³

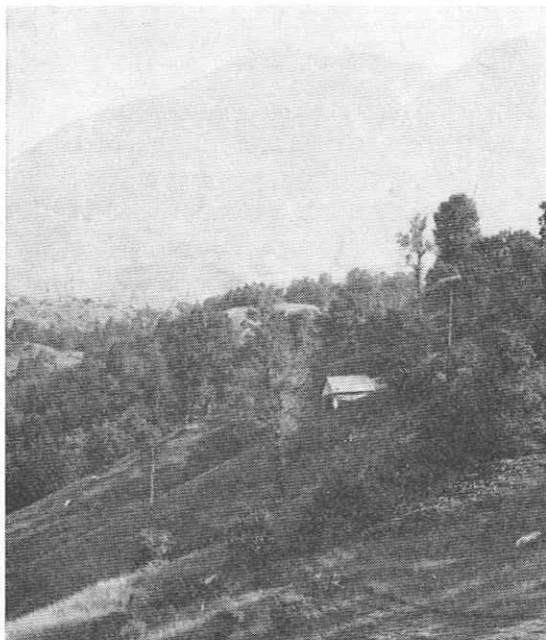
Simon Rutar je bil doma v enem od naših najlepših planinskih krajev. Njegov rojstni dom pri Mohu v vasi Krn stoji okrog 900 metrov nadmorske višine sredi planinskega raja, ki ga je opeval vrsenski rojak in Rutarjev daljni sorodnik Simon Gregorčič. Nad vasjo so velikanski sončni pašniki planin Kuhinja, Kašina, Slapnik, Zaslap in Leskovicca. Nad planinami pa je divje pečevje Batognice in vrh orjaka Krna, 2245 metrov visok. Iz Rutarjevega dnevnika, ki ga je pisal v letih 1869—1874, vidimo, da je kot dijak rad hodil v domače gore in zlasti na Krn vodil tudi druge. Dne 30. septembra 1970 je zapisal:

»Bil sem prvič na Kernu! Zadnjič se mi je vendar ta želja izpolnila, dasiravno sem moral le sam iti, ker sem zastoj skoraj dva tedna Gregorčiča čakal. Šel sem ob 8. zj. in prišel ob 7. zv. Pot me je peljala nad Košinom, po Planji, memo Kavkne jame, nad Kožljak in potem skoraj naravnost na vrh...«

Potem kot dober opazovalec še podrobno opisuje vrh gore. S seboj je imel daljnogled, vendar je bil razgled dober le na severovzhodno stran. Na vrhu je še vzdihnil za »ubogo Slovenijo« in se podal navzdol po slabi poti do planine Polje, kjer je zlomil »kramže«. ⁴ Ogledal si je še jezero in planino Duplje. Vračal se je za Pečmi mimo jezercja Luža za Leskovskim vrhom in skozi Lužnico prišel domov.

³ Medtem so v tretjem Goriškem letniku 1976 že izšla predavanja z Rutarjevega simpozija.

⁴ Zobato železo, ki so ga navezovali na čevlje ali cikle za hojo po strmini.

Pod vasjo Krn, v ozadju gora Krn

Foto J. Dolenc

O tej turi je napisal spis »Potovanje na Kern«, kar omenja v Dnevniku, 31. oktobra 1970. Fr. Orožen pravi v članku Na Krn v PV 1899, ko navaja vire za svoj opis: »Uporabil sem tudi kratek Rutarjev rokopis o Krnu, ki ga je spisal še kot dijak.« Še isto jesen ga je 7. oktobra obiskal Anton Gregorčič.⁵ Ogljedala sta si planino Kuhinjo in Mrzli vrh (1360 m).

Ker je imel v Čepovanu strica župnika in teto, se je povzpел to jesen na Kobilico (930 m), goro vzhodno od Čepovana, od koder se vidi — kot je zapisal — vse »julsko gorovje«.

V naslednjih počitnicah je 4. sept. 1971 vodil na Krn goriška profesorja Julija Glowackega in Matevža Lazarja. Glowacky je bil predvsem botanik, Lazar pa lihnealog ali po domače strokovnjak za lišaje. Šli so čez Lužnico mimo Batognic v Polje. Tu so bili zvečer lepo sprejeti in postreženi, naslednje jutro so pa bili kozarji kar se da odljudni in jim niso hoteli prodati hrane za na pot. Rutar ugiba, če jih niso morda imeli za čarovnike! Na poti na vrh so k sreči srečali Volarce, od katerih so dobili kruha in sadja. Razgled z vrha Krna je bil spet dober le na severno stran. Vrnili so se v Krn in naslednjega dne sta profesorja odpotovala v Gorico.

Leta 1872 je prav tako 4. septembra vodil na Krn profesorja Frana Levca. Poleg Lavriča je posebno Levec vplival na Simona in mu kot svobodomiseln narodnjak dajal poguma v sporu z domačini in sorodniki, ki so ga silili v bogoslovje. Tudi si je Rutar skrbno beležil njegova predavanja o slovenskem slovstvu, ki so se ohranila in so pomemben dokument o slovenski književnosti.

Po štirih urah hoje in pogovorov sta bila na vrhu, spet je bil dober razgled le na severno stran. Z vrha sta se nato spustila na Koseč in Drežnico, kjer sta hudo utrujena zaman iskala krčme. S težavo sta pripešočila v Kobarid in dobila dobro postrežbo in prenočišče pri Nemcu. Rutar je peljal Levca tudi na obisk h kaplanu Gregorčiču in s tem, kot pravi, seznanil dva slovenska pesnika. Pogovarjali so se o slovenski književnosti, o Levstiku, o Stritarjevem Zvonu itd.

Po tej turi v Dnevniku ni več zabeleženih pomembnejših poti v hribe — verjetno mu je poslej manjkalo časa in volje za hojo po hribih. Omembe vreden pa je Rutarjev dodatek Zgodovini Tolminskega z naslovom Prirodnoznanški opis Tolminskega.

Po mnenju V. Bohinca⁶ je tudi zelo podrobno opisal tolminski gorski svet in posamezne gorske skupine, pri čemer je tu in tam presegel okvir tolminskega ozemlja. Ustavlja se na razglednih točkah Alp, npr. na Krnu, Tolminskem Kuku in Triglavu, omenja pa tudi prometne in gospodarske razmere. Zanimiva so tolminska imena nekaterih julijskih vrhov, ki zdaj tonejo v pozabo, kakor npr. naziv Veliki in Mali Bogatec za Veliki in Mali

⁵ Anton Gregorčič (1852—1925) z Vrsnega, kasnejši javni delavec in politik.

⁶ Dr. Valter Bohinec: Simon Rutar kot geograf. Goriški letnik 3, 1976, str. 20—26.

Bogatin. Posebej obravnava kraško ozemlje ali Kraševino, kakor jo imenuje, kolikor je je na južnem obrobju tolminskega sveta. Enako podrobno opisuje doline in ravninske predele Tolminskega ter vodovje, predvsem seveda Sočo in Idrjico z njunimi številnimi pritoki.

Rutar je z veseljem pozdravil ustanovitev Slovenskega planinskega društva 1893 in že v prvem letniku Planinskega Vestnika objavil članek Črez Ture,⁷ ki pa ni potopis, temveč priložnostni spis ob načrtih za železnico in cesto čez Ture. Članek obravnava prehodnost Tur, zgodovino njihovih prevalov in zlasti še krajevna imena v njihovem območju, ki so marsikje slovenskega izvora, posebno v dolini Bele ali Belanski dolini, kakor jo imenuje Rutar.

Njegov najpomembnejši članek v PV je potopis Iz Bohinja čez Komno v Sočo.⁸ Tu opisuje v avgustu 1893 na novo zaznamovano pot čez Komno, ki jo je v 10 urah sam prehodil.

Najprej potoži, kako je bilo nekdanj na Komni živahno, dokler so jo imeli v zakupu Sočani in je na njej okrog 30 pastirjev paslo tri do štiri tisoč glav drobnice. Odkar pa jo je dobil od KID za nekoliko večjo zakupnino baron Born od Sv. Ane nad Tržičem in jo spremenil v gojišče gamsov, je vse opustelo in človek zelo lahko zaide. — KID ima še vedno rudosledno pravico na Bogatinu in odganja vsakogar, ki bi poskušal tam kaj kopati.

O soški planini Na skali pa pravi: »Tamošnji pastirji žive neizrečeno skromno, skoro od samega mleka in skute. Sedemdeset let star in še prav krepak pastir je zatrjeval, da v vsem svojem življenju ni desetkrat jedel kruha. Misli pa je bržkone s temi besedami belega pšeničnega kruha, katerega tamošnji prebivalci res le redkokdaj okusijo...« Že hudo bolan se je Rutar še enkrat oglasil v PV s člankom o Rakovem Škocjanu in Cerkniškem jezeru,⁹ v katerem je z besedo in fotografijami opozoril Slovence na dotlej skoraj neznane lepote kraškega sveta: oba naravna mosta v Rakovem Škocjanu in pa Cerkniško jezero s svojimi pritoki in požiralniki.

Če bo kdaj v vasi Krn zrasel planinski dom, kot nam obetajo, bo upravičeno lahko dobil ime po Simonu Rutarju, opisovalcu in ljubitelju Krna in drugih tolminskih gora.

⁷ Čez Ture. PV 1, 1895, str. 104—106, 129—133. Ker tega letnika nisem dobil v NUK, povzemam oznako po Bohinčevi rapravi.

⁸ Iz Bohinja čez Komno v Sočo. PV 5, 1899, str. 185—189.

⁹ Rakovska dolina in Cerkniško jezero. PV 6, 1900, str. 43—45, 56—59, 72—76.

PRIJATELJEMA V SPOMIN

FRANC LANGERHOLC

Odšla sta, brez slovesa, brez besed — tiha in mirna, kot sta bila. Ne bomo vaju mogli nikdar več pozabiti.

Poznali smo se od vsega začetka. Proste trenutke smo preživljali skupaj, skupaj smo plezali, skupaj smo se zabavali, skupaj smo živeli.

Zdaj pa vaju ni več! Življenje je postalo pusto, dnevi so sivi, vse skupaj je postalo dolgočasno — življenje je postalo vprašaj.

Ljudje nas sprašujejo: »Zakaj še plezate? Ali ni dovolj dvoje mladih življenj, da spoznate s kakšnim nevarnim in neumnim športom se ukvarjate?«

»Mar bomo res nehali plezati?« Ne, še bolj se bomo posvetili alpinizmu. Že zaradi vaju moramo. Moramo nadaljevati to, za kar sta živela.

Mirno počivata. Morda se spominjata viharjev, plazov, vročega sonca, življenja, ki sta ga posvetila goram.

* * *

Drobna stezica nakazuje sled predhodnikov in le s težavo se prebija kvišku. Drobno melišče zavira najine korake, tiho se vlečejo megle, kakor starke posedajo po vrhovih. Končno stojiva pod steno.

Kota 370. Stena, ki umori voljo in pogum. Kaj se je že dogajalo pred letom dni? Grdi spomini mi napolnijo težko glavo. Padel sem. Padel sem po lastni krivdi — bil sem nepremišljen, preziral sem nevarnost. Zgodilo se je v Kamniški smeri v tej steni nad morjem. Smer je ocenjena z V. in VI. Ker se ni dalo zabijati, nisem zabijal. Nato korenina, megla, padec... Padec, odpiranje oči, zaznavanje sveta, veselje nad življenjem. Nato bolnišnica v Zadru. Diagnoza — zlom leve noge v gležnju. Spet ne bom mogel plezati.

Leto dni je minilo in spet stojiva pod to steno, trdno odločena, da se kaj podobnega ne primeri več. Kajne Gvido, niti pomislila nisva na neuspeh? Še preden sva začela s prvimi metri, so se najine misli že vzpenjale po kaminu. Suh je. In zelen. Pravijo, da se oko spočije na zeleni barvi. Mogoče se res, toda takrat je ta občutek zamrl globoko v srcu.

Zreb je določil Gvidota, da zableza prve metre. Njegova prva res težka smer... Toda njegova volja, moč in pogum jamčijo, da bo šlo. Težko bo — seveda bo. Kmalu sva na prvem stojišču, misli mi kakor peruti podivjanih ptic frfotajo po glavi. Ne, letos se kaj takega ne sme zgoditi. Gvido spleza še naslednjih 40 metrov. Plezam za njim in kmalu sem na mestu, kjer se je zgodila nesreča. Val toplote mi zalije telo in pogreje vso domišljijo, kar jo premorem. Res sem imel srečo. Kakor bi padlo težko breme z mene, tako se počutim. Izdajalsko mesto je za mano. Naprej plezava hitro, toda še vedno previdno. Nikoli ne veš...

Še zadnji metri, nato pogled mirno splava po zeleni preprogi revnega rastlinja in sivih, ostrih skal do modrega morja. Kako lep občutek je, ko preznojen sediš na vrhu stene in gledaš morje. Se pogovarjaš in ti ni treba misliti na nobeno stvar.

Take misli so se nama podile po glavi, ko sva metala s sebe plezalsko opremo. Bila sva vesela. Gvidotove oči so žarele. Ko sem ga opazoval, sem postal še srečnejši. Njegove oči, polne ognja. Zdaj pa so se zaprle za večno.

* * *

Bila je tiha, spokojna noč. Zvezde so se prepirale, katera močnejše žari — vse dokler jih Mesec ni umiril. Kazen jih je spremenila, vedno bolj so bledele in nato izginile... Kako podobni smo zvezdam. Uspeh se vrsti za uspehom, nato napaka, kazen, slovo za vedno...

Tudi midva s Francetom sva uživala tako noč. Zavita v seno na Anclovi planini sva molče opazovala igro zvezd in Meseca.

Nato sta naju omamila spanec in dišeče seno. Hrušč motorja naju je zdramil. Kakor vpitje ranjene živali v smrtnem boju se nama je zdel votli zvok avtomobila v mirnem okolju.

Počasi sva se odpravila pod steno Velike Babe. Kaj bova plezala? Misli so nihale med Grapo in direktno varianto na centralno smer. Ker sva zvečer jedla pokvarjeno salamo, je oba bolel želodec in odločila sva se za Grapo. Sprva je položna, z višino pa dobi kar lepo naklonino. Razmere sva imela slabe, bilo je veliko, posebno proti vrhu, trdega požleda. Se spominjaš, France, kako sva si za raztežaje izposojala ledno kladivo?

Se še spominjaš, ko si rekel, da ga boš tudi ti kmalu kupil in da bo prva tura z novim kladivom Hudičev žleb. Res je bila prva, ampak žal tudi zadnja.

Imel si veliko načrtov. Veliko sva govorila, kaj je še treba narediti, da bomo varneje plezali. Veliko sva govorila o najinih načrtih, o minulih in bodočih doživetjih v gorah. Sedela sva na vrhu grape, pozabila na čas, in po njej sestopila. Vedno več kamenja in ledenega drobirja je bučalo po grapi. Z divjim begom sva se umaknila nevarnosti. Govorila sva, kakšna velika nevarnost je sestop ob pozni uri... Pod steno sva se ulegla in se predala toplim žarkom. Med nama se je razvil tisti prijateljski pogovor, s katerim lahko vse zaupaš in vse izveš. Bila sva žalostna, da morava spet v dolino, kjer vlada denar, kjer srečujeva laž in hinavščino. Še bova prišla sem. Obljuba dela dolg. Tega dolga ne bom mogel poravnati.

Franc Bernik in Gvido Trampuš sta se smrtno ponesrečila 3. 6. 1978 v Hudičevem žlebu v Prisojniku. Franc Bernik je bil načelnik AO Škofja Loka. Splezal je okoli 70 smeri — od lahkih do najtežjih (Jugov steber, Tržaško v Steni, Zajedo v Šitah). Gvido Trampuš je bil mlad plezalec. V dveh letih je splezal okoli 30 smeri, med njimi tudi nekaj težjih.

KROFIČKA (GROFIČKA) IN ŠKAF

ING. BOŽO JORDAN

Da ne bo narobe, že takoj na začetku naj zapišem, da pišejo tudi Krofička. Na planinski karti piše KROFIČKA, 2083 m. Na topografski karti (1976) 1 : 25 000 Krofička z enim metrom nižja, planinski vodnik (št. 340) jo pa zviša za meter kot stara planinska karta (PZS 1 : 75 000), grebenska karta pa ima višino 2036 m (PD Matica, 1965). To vse ni važno, važno pa je, da je ta vrh v Solčavski planinski poti in da je s to potjo na vrh markiran dostop. Tako je postala dostopna, ne samo alpinistom, tudi izkušenim planincem, saj je prej držala nanjo le pastirska pot. Pastirja na gori že dolgo ni več, tudi ovce se ne pasejo več po njenih pobočjih. Travnik in Zadnji Travnik sta le za gamse. »Na Utah« pa še stoji dobro ohranjen pastirski stan.

Na Grofičko se pride z vseh štirih strani sveta. Začnimo z vzhoda. Še ko je bil pokojni Robanov Joža v Kotu, nam je to pokazal. Od njega se je naučil poti Dane. Vse natanko mu je Joža razložil, pa vseeno prvič ni šlo do vrha. »Ja, tam pri oni bukvi si zavil napak!« Le pri kateri, ko so si vse tako podobne? Takrat se je še sledila steza, ker Joža je imel še nekaj ovac tam zgoraj in jim je nosil sol.

Zahotelo se nam je te gore. Več nas je bilo, ki bi radi šli po takem, kjer ni poti. Brez samoupravnega dogovora je bilo dogovorjeno. Jutro je bilo mrzlo, megle so se podile. Kmalu smo bili v Kotu in Joža nam je prižgal zeleno luč za vrh. Začetek je bil malo težji, nato pa se je steza kar dobro sledila. Tudi mimo »prave« bukve smo šli, še počili smo pri njej. Kmalu smo bili pri pastirskem stanu. Tu je tudi voda, pridno teče v koritce. Od tu smo se povzpeli na gorski hrbet, ki ga Ojstrica proži na sever. Ko smo dosegli sleme, smo šli po njem proti jugu. Sleme ni golo, saj ga pokriva burje (tako pravijo v Gornji Savinjski rušju), nekoliko posekano. V lepem sončnem dnevu smo srečni dosegli vrh. Bilo je menda tam nekje avgusta. Vem, da je bilo v času, ko so se očnice ogledovale v največji lepoti. Kako se nam je tožilo, ko nismo imeli dobrih fotoaparátov, obročkov, da o barvah ne govorim! Ko smo ponovili ta vzpon, planik ni bilo več.

Leta 1975 je nastala Solčavska planinska pot, ki je vključila med svoje obvezne vrhove tudi Krofičko. Naci je zmarkiral pot. Bilo pa je vprašanje ali z Zgornje jame ali s Puklovca. No, ker gre čez Puklovec že pot na Strelovec, so se odločili za zadnjo varianto. Torej z zahoda in menda samo tu bo ostala markirana pot! Naj ostane! To je bila tudi želja Robanovega Joža. Bomo že hodili po njegovih stopinjah in nemarkiranih pastirskih stezah. Ker je bilo treba dokončati Solčavsko pot, tudi to je zadnji list z njenega dnevnika (PV 1976), smo morali na vrh. Dušan se je veselil tega vzpona in priganjal, da se ga čim prej lotimo. Usekali smo po najkrajšem dostopu do koč, ob grapi. Tu je speljana tudi tovorna žičnica, ker dograjujejo kočo Nad zgornjo postajo smo bili kmalu na plazovitem svetu, saj je bilo precej polomljenega drevja. Prišli smo do Puklovca. Vreme ni bilo kaj prida. Začelo je malo mršeti. Dušan je po vremenski napovedi sklepal, da ne bo hudega. No, pa naj velja njegova! Nahrbtnike smo skrili in se po novo markirani poti podvzivali proti vrhu. Počasi se je dež gostil, vrh pa bližal. Treba bi bilo obrniti. Na vrhu je kar lepo deževalo. Tam nad Križevnikom, Poljskimi devicami in Velikim vrhom je že grmelo.

SILVESTER V PLANINSKI KOČI

Davno nekoč, se mi zdi, da se je tole dogajalo.

Davno zgolj zato, ker verjetno zdaj takih navad skoraj ni več po planinskih kočah, če pa so še, bom vesel spročila o tem in bom z veseljem vse tole preklical ...

Kraj dogajanja v moji pripovedi je pot na Vršič, pa sama kočna na Vršiču. Natančneje — Tičarjev dom na Vršiču, še stari. Bilo je na zadnji dan v letu. Hodil sem s Kranjske gore peš proti Vršiču in deževalo je. Lilo. Tako sem počasi začutil zoprno zimsko močo povsod, kjer ne bi bilo treba. Nazadnje je le začelo tudi snežiti.

Tudi snežilo je tako močno, kot bi cunje trgal. Najprej je bilo mnogo snega v zraku, potem pa tudi na tleh. Tako, da sem nazadnje, že tja proti vrhu, hodil po globokem snegu, svežem še, zato pa izredno ustrežljivem — pustil je, da sem se lahko vanj vdrl z vsakim korakom tja do pasu, pač kolikor ga je bilo na voljo. Na srečo že čisto gori pri Tičarici.

Stopil sem v koč. Bila je nabita. Vesela, kot se za zadnji dan v letu spodobi. Našel sem mesto za mizo in se počasi začel vključevati v to za zdaj še povsem neznano družbo. Večerja bo skupna, se je nenadoma zaslislalo od nekod.

To je bil oskrbnik. Znašel se je na sredi sobe z velikansko posodo v roki.

Krofička (Grofička)

Foto ing. B. Jordan

Ulilo se je. Dušan je bolj tipal, kot gledal, saj mu je dež dioptrijo povsem spremenil. Tudi usekalo je, samo precej stran od nas. Vetrovka je takoj odslužila, pelerina tudi, za dežnik pa ni bil nihče navdušen! Kar kmalu smo bili pri premočenih nahrbtnikih. Še skok in smo bili pri koči. Polna je bila ljudi, ki so čakali na vreme. Skoro ustrašili so se nas treh, še posebno, ko smo razodeli, da smo z vrha! Odhiteli smo takoj v dolino. Tu smo se poslužili edine prednosti avtopločevine, ki nam je hranila suho obleko. Bili smo do kože premočeni, še denar se je napil. Smuknili smo v suho in in odbrzeli domov. Toda to je bila dobra šola za Dušana. Spoznal je »veljavnost« vremenke napovedi, ker ni upošteval lokalne! Bilo je mokro doživetje, bil je krst prvega dvatisočaka!

In ostali sta še dve smeri: jug in sever! Nekaj časa je preteklo, vendar sva bila z Nacetom v dogovoru, da pojdemo gor. Čas naju je prehitel. Savinjski meddruštveni odbor je organiziral seminar za planinske vodnike. Treba je bilo na turo. Ko smo bili pod Malim vrhom Kamnika, smo se domenili, da gremo v soboto na Grofičko. Naci je moral zraven, brez dogovora. Tudi meni ni bilo vseeno. Del poti sem dodobra poznal, vse pa ne. Ko smo šli od kočice proti Puklovcu, je bil tam še zbiti, plazni sneg. Tudi vreme ni bilo kaj prida. Nihče ni rekel, da bi se obrnili. Od Puklovca do Planjave

Alo, na dan, kar imate, bomo skuhal. Koča je prazna, za Novo leto pa se ne spodobi, da bi stradali.

Vsi ti neznanci so postali kar naenkrat med seboj domači.

Nahrbtniki so priromali iz skrivališč v kotih za mizami na sredino sobe, se uvrstili v polkrogu, tam kjer je stal oskrbnik, so počasi nekateri, drugi bolj korajžno in hitro — odvezali in začele so romati dobrote iz njih... Kmalu je bila velika skleda v oskrbnikovih rokah polna.

Izginila je z njim v kuhinji...

Pa preskočimo zdaj vse tisto, kar se je zgodilo vmes med kuhanjem te kulinarične neznanke in nadalujmo s tem, ko je iz kuhinje začel prihajati vedno bolj vsiljiv in seveda tudi omamen vonj po neznanu jedi... Kmalu je ta jed priromala na mize... Še danes se spominjam, kakšna je bila.

Podobna je bila rižoti, obenem pa tudi vesoljno znani pašti, kajti na krožniku se je znašlo vse — od makaronov, fižola, klobase, čebule, kislh kumaric in vsega neznanega, čemur je kuhinja dodobra spremenila obliko in podobo, ohranila pa je preimniten okus.

Tako dobre in tako cenene silvestrske pojedine nisem bil v življenju nikdar več deležen...

Marijan Krišelj

je bilo še kar precej snežišč in Tona je skrbno ubiral pot. Vreme se je ubrisalo. Na sedlu, tam nad Molznikom, smo se odpočili in okrepčali. Zamenjali smo vodjo, le smer mu je povedal Naci, po stari pastirski stezi, ki jo je poznal s svoje mladosti. Tod so pozneje hodili nabirat očnice! Markacij ni bilo več. Snega je bilo mnogo manj, bilo pa je več cvetja. Nepopisna rumenina jegliča, vijoličasti mu je delal konkurenco. Pa še mnogo drugih rož je bilo. Kolona je sledila vodji in občudovala lepoto. Tu le malo kdo zaide. Zato lepota ostaja. Bilo je nekaj težjih mest, ki smo jih premagali in kmalu smo bili »Na Utah«. Krajna zev je bila že tako široka, da se je stan lepo videl. Sleme je bilo brez snega. Dvaintrideset nas je bilo na vrhu! Toliko menda jih še ni bilo skupaj tu.

Sestopiti smo nameravali po markirani poti. Nismo, bilo je preveč snega. Šlo bi, opremo smo imeli. Vrnili smo se po grebenu in za drugo glavo na zahodno stran. Ob robu snežišča je Ernest varno delal stopinje in kmalu smo dosegli markirano pot tam nekje. kjer pride pastirska steza z Zgornje jame. Tudi tu je bilo še mnogo snega, predno smo prišli do Puklovca. Tako se je končala tura prvih planinskih vodnikov. Zraven je bil tudi predsednik MDO, ki je ob analizi ture povedal, da je to zahtevna in odgovorna naloga, posebno še, ker bodo ti vodniki morali orati ledino. Vzgojiti jih pa moramo, da bodo ljudje lahko ob njihovi pomoči varneje hodili v gore. To zahteva od planinske organizacije naša družba. Naj citiram: »To je še zlasti aktualno v sedanjem času, ko vse več, organizirano in neorganizirano, občani hodijo v naravo in gore. O nevarnostih, ki prežijo v gorah, so premalo poučeni, so brez izkušenj in nimajo ustreznega strokovnega vodstva. Na tem področju se bodo v osveščanje prebivalstva morale aktivneje vključiti organizacije in društva, zlasti planinska...« (Iz gradiva za 4. sejo zborov občine Žalec, 29. 6. 1978).

Ostal je še sever, s Škrbine! Ostalo je še tudi nekaj tečajnikov, ker so bili prej odsotni. Bolj za šalo kot za res smo se zbrali. To pot naj bi bila za naju z Nacetom, pa še Dane bi šel zraven. Toda Dane je moral na pogreb in ostal sem sam. Upal sem še na Nacija. Za trdno mi ni obljubil, ker je dela z kočjo preveč. Sreča, šel je. Zagnala sva se od Plesnika skozi predor. Kaj vse sem zvedel o tej poti, kje je šla prej, kako so delali predor, kako je žel rž tam, kjer danes stoji kočja, in kako dela in skrbi sedaj za njo. Na koči je bilo nekaj tečajnikov. Odšli smo do Škrbine. Malo pred razpotjem za Škarje, na levi, s stene kaplja voda. Tam je bila prej lovilna naprava za vodo (lesena streha) za ovce. Na Škrbini smo po dogovoru čakali Zasavce. Ni jih bilo, in smo odšli. Začeti je treba na zahodni strani. Na rezi sta dva manjša problema. Zadnjega smo zmogli z vrvjo. Kako je vse nervozno pri takem navezovanju, ko gre za res! Pa še snežiti je začelo. Tu šele spoznaš, če prej ne verjameš, zakaj se moraš hitro znati navezati. Kako hitro spoznaš, da je vaja vse. Prek Zadnjega travnika smo šli kar hitro, nato počasneje in kmalu smo bili na vrhu. Vmes je parkrat snežilo. Tam od Skute sem so se pomikali temni oblaki. Bilo je elektrike, da je s cepinov kar vršalo. Lasje in dlake so sršele pokonci. Zato samo vpis in zelo kratko pojasnilo na vrhu. Spust po markirani poti. Nato smo zavili na Zgornjo jamo. Steza se slabo sledi. Zato je mnogo rož. Tudi takih je še bilo, ki bi morale že odcveteti, pa so komaj puku-kale izpod snega. Marsikateri macesen je šele brstel, jožefica je kazala svoje cvetove. Kmalu smo bili pri suhem starem macesnu, ki je edina nema markacija za pot, ki ni markirana. Srečni smo prišli do kočje. Sonce je prijazno svetilo.

In ker je bilo vse tako veselo, smo nekateri odšli v dolino še po tretji poti s kočje do Plesnika. Šli smo pod postajo, vprek pod Puklovcem. Tam, kjer je plaz odnesel precej zemlje in lesa. Zaradi lesa sta šla mejaša tudi pred sodnika, ker nista vedela, čigavi so macesni. Menda tudi sodnik ne. Dolgo je že tega! Sedaj je pot nadelana, le tam, kjer jo sproti odnaša, je treba stopinje varneje izbirati. Tu, v Kačniku (Kačjeku) je tudi lep slap, ki le malo kdo ve zanj. Ko greš pod njim in se vzpneš na nasprotni breg, se ti odpre pogled na rajdo gora na Logarsko dolino. Še skok in že smo pri opuščeni planini. Zarašča se. Stoji lepa nedokončana kočja. V vojni je ena zgorela. Nikogar ni več tu, le kažipoti in potoček. Razpotje poti in časa! Še nekaj ključev in že smo v dolini pri Plesniku, v dolini, ki je bila nekoč narodni park. Vsaj taka tabla je bila nekoč pri vhodu? Ali bo še kdaj?

Matkov Škaf

V junijskih dneh voda, padajoča s previsne stene predolbe snežno odejo in tako napravi v njo okroglo izdolbino. Temu pojavu pravijo »škaf«. Res je take oblike, da ima stene iz snega, dno pa prodnato. Voda lahko po njem izginja in zato si ga je vredno ogledati takoj po preboju snega. Škaf je v alpski dolini, vzporedni z znano Logarsko dolino, v zatrepu Matkovega kota, zato nosi ime Matkòv škaf (Matek-Matek je domačija na vzhodni strani kota). Zaradi zanimivosti pojava so gornjesavinjska planinska društva pričela z organiziranim ogledom. Letos je bil organiziran pohod, v nedeljo, 18. junija 1978, z zborom pri gostišču »Sestre Logar«. Od tu do lovske kočje (LD Solčava) je

okoli 8 km dobre gozdne ceste, ki je prevozna za osebne avtomobile. Dobra polovica je vedno prevozna, čez »Peske« pa je malo težje. Od lovske kočice do Škafa je še uro hoda. Pot je markirana in drži po vzhodni strani Kota. Ker je Matkòv kot manj obiskan (mejni pas), najdeš ob poti rastišča lepega čevljarja, lilij, velike grozde rumenih cvetov nagnaja in še marsikaj. Od Škafa naprej drži markirana pot na Mrzlo goro (na novo je bila markirana lani).

Letošnjega pohoda se je že udeležilo okoli 100 planincev, predvsem iz Mozirja, Ljubnega, Luč, Solčave, Gornjega grada, Vranskega in Mozirja. Snega je bilo letos tam nad 30 m. Morda se je stanjšal, vendar ni možno, da bi popolnoma skopnel. Tako se lahko ta pojav opazuje še sredi poletja, le doge škafa bodo krajše. Za naslednje leto razmišljajo organizatorji pohoda o priložnostnem žigu.

Božo Jordan

KSAVER MEŠKO

ERNA MEŠKO

Bil je brat očeta mojega moža, torej stric. Bila sva dobra prijateljca in sva si redno dopisovala. Kar se tiče planinstva, vem, da mu je bil zelo naklonjen in nas je zanj navduševal, koliko pa se je mogel posvečati planinstvu, mi ni znano.

Kot duhovnik je služboval večinoma v planinskem svetu in med hribovci v krajih, kjer je naš narod doživljal najhujše krivice, bil teptan, izkoriščan in obsojen na smrt. V tisti samoti je postal eden izmed njih: skromen, žilav, potrpežljiv in do kraja sin svojega naroda. V »Domovini«, 15. 10. 1894, je zapisal: »V dnevih nesreče in bede, v dnevih, ko mi tare dušo obup, si mi edina opora, edina tolažba ti, ljubezen do svete naše domovine, ljubezen do rodne grude...« Tolikokrat je živo poudarjal ljubezen do domovine.

Moral je zmagovati tudi težke telesne napore, saj je moral, če je hotel obiskati kakega bolnika, tudi po tri ure vkreber. Pisal je: »Pri meni je tako: 2 dni v tednu v 4 km oddaljeno šolo, dvakrat v mesto na pošto, oddaljeno 7 km. Pa pridem iz šole in iz mesta ves izmučen na ta hrib.« V svojem življenju je ogromno prehodil ob vsakem vremenu. Najhuje je bilo gotovo na begu pred nasiljem v prvi svetovni vojni, pozimi čez zasnežene Karavanke. Potem pa tista strahotna pot skozi krvavo Bosno pozimi 1941, v letni obleki in mestnih čevljih — nad 100 km.

Mimo njegovega doma je držala pot na Uršljo goro. Premnogi turisti so se ustavljali tudi pri njem. Bil je do vsakega prijazen in gostoljuben. S Prežihovim Vorancem sta bila dobra prijateljca. Rad ga je obiskoval v Kotljah, ki so bile od njega oddaljene slabi dve uri hoda. Iz Rimskega vrelca si je nosil slatino. Palica in nahrbtnik sta bila njegova zvesta spremljevalca.

Kar se tiče hrane, je bil sila skromen. Zase je porabil zelo, zelo malo. Gospodinja mi je pravila: Če je prejel honorar za kako literarno delo, je naslednji dan že hitel na pošto, da je denar razposlal na revne fare in drugim potrebnim. Ob začetku šolskega leta se je rad spomnil tudi šolarjev in je poslal pomoč za šolske potrebščine. Od časa do časa je svojim nečakom poslal katero od svojih knjig. Bil pa je varčen (a nikoli skop!): vse kuverte od prejetih pisem je obrnil, da jih je lahko še enkrat uporabil. Nekoč mu je moja hčerka Benjamina poslala za god kup pisem in znamk. Zelo lepo se je zahvalil in napisal: »... vendar enkrat ena pametna ženska, da mi pošlje tako prekorišno darilo ne pa tistih keksov, ki jih ne maram. Enkrat sem se vozil z vlakom iz Dravograda v Slovenjgradec. Zraven mene je sedela mati z dvoletnim otrokom in mu ves čas mašila usta s keksi. Pa sem si mislil: kaka copata mora biti njen mož, da je ne spravi k pameti.« To sicer ne spada v PV, vseeno pa pomaga k spoznavanju pisateljevega značaja. Ljudje so ga zelo spoštovali in ljubili. Umrl je 11. 1. 1964. Počiva na pokopališču na Selah pod Uršljo goro. Skromen je njegov grob, kot je bil skromen on. A pozabljen ne bo. Selanci pripovedujejo, da vsak dan hodijo ljudje na samotni grob. Mnogi poljubljajo prst, pod katero leži ljubezen, in bridko jokajo, kot da bi slišali njegovo »Večerno slovo«, katerega zadnja kitica se glasi:

Utrujen sem. Miru si zdaj želim.
Razdal sem svetu, kar sem kdaj imel,
da siromak sem h koncu dni prispel.
Nič ne drži me. Smrt, lahko zaspim.

(Iz zbirke Iz srca in sveta, 1945, 84)

KAKO SMO ŠLI V IZVOZ V DRUGO REPUBLIKO

NADA KOSTANJEVIC

Najbrž je gabrški Miro dobil za pokoro, da mora vipavske planince peljati za dva dni na Hrvaško, sicer res ne bi bil z nami tako potrpežljiv in še vesel povrh, čeprav ni imel kaj prida šajtrgo. Avtobus je pravzaprav s svojim šoferjem vred prav vsega navajen, saj vozi delavce in šolarje iz onega lepega Gaberja, »kjer optrne koše nosijo,« ... pesmice raje ne povem do konca, kar sami jo sklenite!

Torej gabrški Miro je tistega dne, ko je potegavščino parkiral pred staro šolo in stopil do mene. Potegnila sva iz predalov vse razpoložljive zemljevide in vse razpoložljive naočnike, zložila sva vsaj približen načrt potovanja, priručnala nekaj kilometrov, rezervirala prenočišče, jaz pa sem medtem seveda tudi kosilo — zasmodila.

Pa se je zsvital 30. april, skrbi smo pustili doma in se odpravili.

Čez Razdrto, po avtocesti do Cerknice — počiva jezero v tihoti — pogled na coprniško Slivnico, in naprej skozi Čufarijo. V Javornikih in na Slivnici se še ustavlja sneg, Snežnik pa se nam kaže ves bel.

Za Sodražico nas ustavi priletna Ribničanka s palico. Peljemo jo do Ribnice, k maši je namenjena. Kaj nam govori, res skoraj ne razumemo. Ribnico si pa le ogledamo, muzej le od zunaj seveda, ker še spi, cerkev in gostilno pa od znotraj. Za Ribnico vidimo one skale, ki jim pravijo Ribniški svatje. Mati je zaklela ženina in nevesto, da sta okamnela. Taki »svati« so na več krajih, o vsakih je druga zgodba. Hitimo proti Kolpi. Tu je vas Fara, kjer je bil pred leti kongres pionirjev iz Slovenije, in kjer so naši mladi že bili.

Že je tu Kolpa, z njo republiška meja. »Kod gremo, Nada?« me vpraša Miro. »Ob Kolpi, Brod-Moravice.« Ali ste slišali za novo športno panogo? Pravimo ji — avtobusni alpinizem. Cesta je dobra, ni ji kaj reči. Očitno je delala shujševalno kuro, saj je ozka še za fičota, strma pa tako, kot bi hotela po bližnjicah. Dobro da nam od nikoder nihče ni prišel naproti. V Moravicah smo si malo pretegnili noge po prestanem strahu. Vas je lepa, urejena, ima železniško postajo, osnovno šolo, ki je stara že 160 let, pa še kar uporabna. Krasna okolica s svojimi lepimi gozdovi in grički je vse očarala.

»Še pridemo sem...« »A po drugi strani...« zarenči Miro. Le malo makadamčka, pa smo na še kar dobro luknjasti magistrali Rijeka—Zagreb. V Srbskih Moravicah slovesno pritrkava. Pravoslavna velika noč je. Pri hišah na različnih vrtiljo jagenjce — prizor, ki se je ponavljal, dokler nismo mi zapustili Gorski Kotar in Liko. Pravoslavci so se tod naselili še za časa Vojne krajine. Vedno so morali biti pripravljene za boj. Krajišnik je spal vedno oblečen, pravzaprav z orožjem. Ženi je le rekel: Klobuk mi daj, da se oblečem. S hrvaškim katoličanom je Srb živel vedno v najlepši slogi. Poklice pa so si — začuda — izbirali različne: Hrvat je bil gozdni delavec, Srb pa železničar ali financar. a pridna sta bila oba, saj jim zemlja ni stregla kdove kaj.

Vrbovsko: Namenjeni smo najprej tja, na ogled soteske Kamačnik. Na vstopu v sotesko je ribogojnica, za njo pa mogočen, opuščen mlin. Tu je moral biti velik industrijski obrat. — Danes voda daje elektriko, in tovarne so v vasi. Takoj za mlinom se začne divja soteska s svojimi brzicami in slapovi. Trdne lesene galerije so speljane tod. Obnavljanje teh mora biti kar drago. Nihče ne pobira vstopnine. Radi bi jo plačali, saj vemo, kako voda in sneg uničujeta les. Voda se peni in hiti med strmimi bregovi, pod prepadnimi skalami... bližje izviru je pa prav mirna in čudovito zelena. Blizu izvira je opuščen turistični dom. Vse čaka prizadevnih rok. Vendar se ljudstvo iz Vrbovskega v soteski kaj rado zbira. Žal tudi kak huligan — saj so kažipotni ponekod celo premeščeni v napačno smer. Vendar sem si s Poljakovo knjigo pomagala, da nismo zašli. Iz Vrbovskega smo se vozili po ozki, a dobri asfaltirani cesti, ob Dobri, med gozdovi, ob prog. Zagledamo veliko stavbo, obzidano, grajeno, obnovljeno, ob njej cerkev, krog cerkve ljudstva v nošah, jagenjčkov na različnih, harmonikarjev, vesela množica... Pravoslavni samostan v Gomirju. Kot bi se Njegošev »Gorski venec« prestavil malo zahodneje in malo pozneje!

»Teta, glejte, tam človek spi!« Res je. Klek, s podobo spečega moža v sklavovju! Pa sneg se ga drži! Kako je divji, kako je lep! V Ogulinu se ustavimo na glavnem trgu. Radi bi si ogledali muzej v frankopanski trdnjavi. A je kustodinja ravnokar šla domov, nam pove skupina mož, ki modruje na trgu. Vendar je skupina turistov z avtomobili iz Pule tudi tam. Nek Ogulinec gre z avtom po njo. Ta čas si ogledamo slovitno Djulino brezno, v katerega se je vrgla Djula (Jula) Frankopanka, ker ji starši niso pustili mladega fanta iz ljudstva. Poslali so ga na vojsko, da je padel, ona pa je skočila v grozno, veliko brezno. Nekoč je bilo polno vode, sedaj pa so vodo speljali v hidro-

centralo, v brezno pa Ogulinci mečejo smeti. Medtem ko čakamo, vprašam domačina: »In kako je v Modrušu?« Modruš je revna vas, некоč pa je bilo cvetoče mestece z graščino, sedež škofije in raznih obrtniških združenj.

»Pač, pomagajo si kot vedo!« »Kaj pa župnik?« »A, za komunista vprašate!« Tega ne navadnega župnika se je prijel ta prilastek. Preprost in delaven človek je, živi z ljudstvom, delavnike ima podobne njihovim, zida, popravlja, obnavlja. O njegovih »nedeljah« pripovedujejo daleč na okrog. Vsako rezervira za kako skupino ljudi: eno za Zvezo borcev, drugo za športnike iz Ogulina, potem za društvo upokojencev, na to za planince »seniore« iz Zagreba, pa za mladino... Zjutraj opravi verske dolžnosti, popoldne pa pridejo ljudje v to zakotno in blatno vas. Vaščani spečejo jagne, prepevajo, se šalijo, recitirajo, igrajo. Tudi vina in žganja je bolj malo na teh shodih, saj izročilo pravi: kdor se v Modrušu vode napije, se tja zagotovo povrne...

Medtem se vrne Puležan z muzealko. Po urejeni trati stopimo v starodavno trdnjavo. Vidimo rimske in celo keltske najdbe. Ogulin je bil važna postojanka že v starih časih. Nato oddelek NOB. Prav poje pesem: »Na Kordunu grob do groba...« Potem spominska soba — v kateri je tovariš Tito prebil v zaporu, za stare Jugoslavije — celih osem mesecev. Celica je bila sicer kar velika, a brez dnevnih svetlobe. Tudi mnogi drugi rodoljubi so bili tod zaprti, predvojne komuniste so tu poskušali »prevzgjati«. Ogulin je sploh bil dolgo časa žalostno gnezdo s sodnijo in raznimi uradi. Pred 104 leti je tu nekaj časa deloval tudi znan hrvaški pravnik in politik Vladimir Mažuranić, sin bana Ivana Mažuranića. Tu se mu je rodila njegova najstarejša hči, znana hrvatska pisateljica Ivana Brlić-Mažuranić. Tu je spominska soba te pisateljice, slike iz njene mladosti in zrele dobe, faksimili in originali nekaterih njenih znanih in manj znanih del, napisanih, seveda z roko, s čudovito pisavo. »To pa je moja mati!« pokažem lepo dekle, ki stoji ob Ivani na sliki. »Kako?« se čudijo naši. Muzealec pa ne. Ve, da sem Ivanina vnukinja, saj sem pred nekaj leti bila tu, v tem muzeju na proslavi stoletnice njenega rojstva.

Potem se peljemo skozi mesto, ki se je iz žalostnega gnezda razvilo v prijetno in snažno mestece z lepimi parki in uglednimi stavbami. Tu je tudi kip kralja Tomislava in spomenik Ivani Brlić-Mažuranić.

Le nekaj kilometrov za Ogulinom so Oštarije, ki so v času tovorništva bile važen kraj, danes pa so znane le kot železniško križišče. Kaj majhne so, imajo pa svojo katedralo, kot spomin na nekdanje čase. Stolnica je še gotska — z nekaj lepimi rezljanimi »zlatimi« oltarji. Marija ima plašč podoben onemu na Ptujski gori, le ljudi je pod njim le kakih osem ali deset. Priteče mlada redovnica, in nas prosi, naj bi se vpisali v spominsko knjigo. Planinske skupine na obisku še niso imeli.

Gremo naprej proti Karlovcu. Ogledamo si osmo čudo sveta: Tounjski most čez Tounjšico. To je most, ki stoji na več obokih. Ko je po spodnjem stekla železnica, so kar čezenj naredili drugi obokani most, ki leži na prvem. Mi smo se pač peljali po zgornjem nadstropju.

Sedaj smo že na magistrali. Pa kot se bi vsa Hrvatska hotela ravno danes poročiti! Nenehno srečujemo avtomobile okinčane z belimi cvetovi, iz njih se sliši godba in vihrajo zastave. Gostiln, kjer vrtijo razne živali na električnih ražnjih — vrtijo na elektriko, kurijo pa z drvi — je nič koliko. Pri eni se ustavimo, in si privoščimo pečenkico. Dobra in cenena je. Pa gospodar gostišča redi razen prašičkov in jagenjščkov za raženj — najbrž z ostanki pečenk — lepe lovske pse. Kar deset smo jih našeli.

Prenočišče imamo rezervirano v Slunju, v tistem hotelu, ki se uradno imenuje Slunjščica, jaz pa mu pravim »Texas«. Vedno tam prenočujejo po pet ekskurzij hkrati, prihajajo in odhajajo kar naprej. Nekateri so prepričani, da je ta hotel namenjen spanju in počitku. drugi zopet menijo, da je namenjen prosti zabavi, beri — razgrajanju. Zaman je uprava hotela zgradila strogo zvočno izolirano plesišče. Prav vse take ekskurzije so prepričane, da je treba razgrajati tudi po spalnicah. Okrog dveh ponoči je portirju zadosti in fizično opravi z razgrajati, kar se izteče brez posledic in s trdnim spanjem vseh prizadetih. Sicer ima »Slunjščica« prelepo lego nad reko. Jaz žal nimam časa gledati vso to lepoto, moram pač »narod« spraviti v vodoravno lego oz. na spanje. Seveda v tem Texasu vedno sprejmejo več gostov, kot je postelj. Z občudovanja vredno histrostjo vratar takoj razvoža, kdo je komu mož, žena, otrok, brat, sestra, kdo je suh, kdo debel, kdo koga ljubi ali ne mara, in nas kar zadovoljivo in poceni spravi v zelo skromne, a zelo čiste in prijazne sobice. Spravimo se v sobe, druge ekskurzije pa začno svoj razgrajški program. Res smo tako neusmiljeno utrujeni, da nam bi lahko po glavi plesali, pa jih ne bi slišali. Ko se bleda zarja pokaže nad blagimi griči, stopim na razgledno teraso. Jurij, Ivo, Martina in Gregor že pridno fotografirajo. Z gričev se kadijo dogorevajoči kresovi. Z voda se prede rahla meglica. Pa ni časa gledati vse to. Sedaj se po vseh nadstropjih prerivamo vodje vseh izletov in s sezname v rokah iščemo in budimo svoje ljudi. Trkanje, klicanje v jezikih vseh jugoslovanskih narodov, narodnosti in narodnih manjšin odmeva po vsem hotelu. Pravzaprav — še z zajtrkom so nam postregli. Dober je bil, kaloričen — in v glavnem zelo snažen. Nad hotelom je velika stavba. Šola. Stara je skorajda dvesto let. Da, ti zanikni kraji so imeli šole.

Morda je stara Avstrija še preveč dobro razumela, da je le vsaj približno pismen človek lahko dober vojak.

Malo prerivanja med avtobusi, in že pustimo Slunj za seboj. Povsod vidimo po poti prijazne motelčke in bungalove, kjer prenočujejo izletniki, namenjeni tja, kamor smo tudi mi — na Plitvička jezera. Že od daleč nas pozdravlja strmi in še s snegom pokriti Oštri Medvedjak. Pod njim so Jezera. Kakšna so zdaj? Menda jih vsako uro obiskujejo cela krdela turistov. Poznala sem jih še v divjih povojnih časih, ko še pota okrog njih niso bila urejena. Pa nas vse navdušijo. Vstopnina je sicer draga, a ker vemo, koliko stane vzdrževanje poti ki so nenehno pod vplivom vlage in vode, se nihče ne upira. Pota do jezera so obzirno in domiselno speljana, čez vodo pa so mostički, zadosti široki, da se človeku ne vrtil v glavi, a zadosti ozki, da ne kazijo narave. Vsi so izdelani iz otesanih — na roke otesanih polen. Podobno so izdelane tudi stopnice, le da imajo sem ter tja tudi kaj ograje. Sploh se Ličani in Kordunaši znajo spoprijeti z vodo — pa ne le močje ... Ljubezniva pesmica pripoveduje:

Tjera ovce djevojka preko vode Korane
i Sojino jagnješce
Daj mi, brate, sjekiru, da usječem brestičak
Da učinim mostičak, i prevedem Sojčicu
I Sojino jagnješce ...

Slapovi bučijo in se iskrijo v čudovitih mavričnih barvah. Gozdovi krog njih so se komaj ozaljšali s prvim nežnim zelenjem. Spodnji slapovi so večji, veličastnejši. Zgornji pa so drobni, voda teče z vseh strani, z enega jezera v drugo, dolbe jame, dela otoke, in sploh »dela« vse močne oblike in stvari. Največje jezero je Kozjak, po njem plovejo čolni — a vse gre le na vesla ali na baterije. Bencinskih hlapov tu ne sme biti.

Preprosti, leseni kažipotí, le s črkami označeni, razlaga je na prospektu, ki je obenem vstopnica. Vsak jo dobi v svojem jeziku. In v vseh svetovnih jezikih slišiš le hvalo o jezerih, o domiselni ureditvi. K jezerom so iz vseh okoliških vasic prišle žene. S koši pod pazduho. Prodajajo štruklje trojne vrste: skutne, makove, jabolčne. Vsi so enaki, kot bi jih s strojem delale. Vsi stanejo 10 din. (Ko sem prišla domov, sem poskušala take »plitvičke« štruklje narediti. Pričakovali boste, da mi niso uspeli. Pa so mi! Kakršnekoli vrste kvašeno testo nadevati s kakršnimkoli nadevom, le da je snažen in ne preveč slan ali sladek, specite, nato se sprehajajte nekaj ur ob kakšni vodi, in boste videli, da jih boste použili z ovitkom in pekačem vred!)

Največje jezero je Kozjak. Tam je tudi gostinski center. Od tam nas h gornjim jezerom popelje poseben avtobus na baterije. Prevoz z njim je vštét v vstopnino. Avtobus nas odloži na vrh najvišjega jezera, nekateri se z njim vrnejo — saj kroži nenehno, drugi pa gremo peš. Velika množica obiskovalcev se kar razgubi ob takem prostranstvu vodovja in lepote. Vsi vzhičeno vzklikajo, opozarjajo drug drugega na to ali ono podrobnost, zgodi se pač, da te Nemeč pocuka za rokav, ali da ti Nizozemka hoče pokazati ribo v vodi. »Beautiful! Magnifique! Bellissimo! Sehr schön!« pa še madžarsko, grško, in še kaj je slišati!

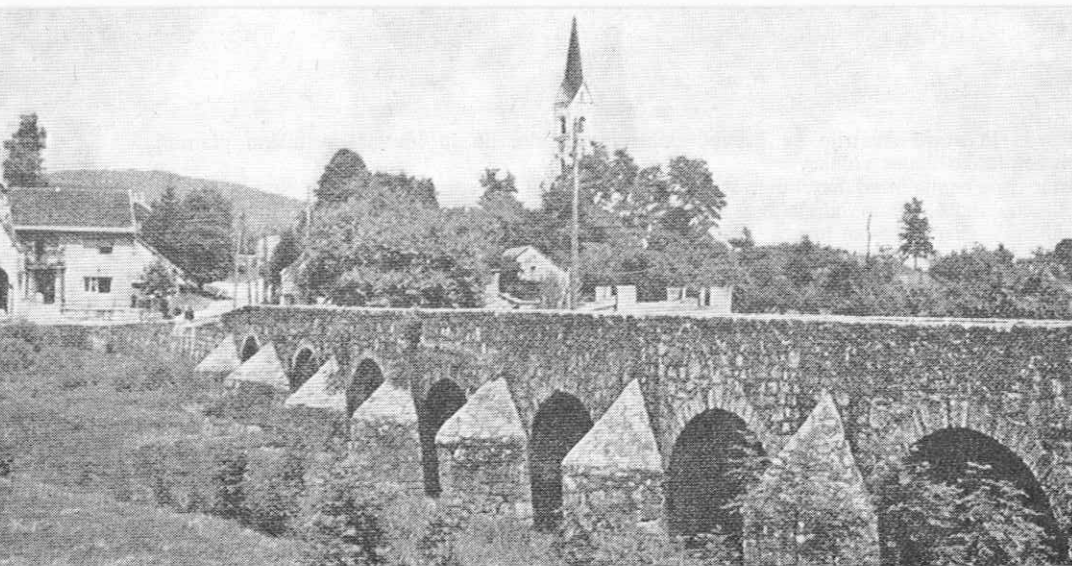
V vodo ni padel nihče med nami, še čevljev si nismo zmočili. Ko smo se nagledali jezer, ko smo se čez jezero prepeljali s čolnom (ne povejte vendar nobenemu, kako so se nekateré ženske bale!), smo v hotelskem kompleksu odkrili nič več in nič manj — kot samopostrežno restavracijo. Pa ceno in čisto povrhu! Na parkirišču stoji star Ličan v narodni noši, z zapravlživčkom. Kdor hoče, naj se vozi. Hvala, cena je kar slana, saj nas noge še nesejo. Stara ženica, revno opravljena, koraca ob jezeru. V roki ima polivinilsko vrečko, vanjo pobira odpadke, v naročje pa suhljad. »Revica« si mislimo, in jo hočemo obdarovati. »Hvala, ni treba. Tukaj delam — čistim pota!« pove ponosno. Nacionalni park zaposluje kar 1000 ljudi, z gostišči in prodajalnami vred.

Otroci hočejo v svoje »škatlice« vloviti vsak vodopad, vsako cvetočo drevo na obali, vsako temnozeleno smreko med komaj prebujenim zelenjem.

Še in še se bi dalo pripovedovati o Plitvičkih jezerih. O veličastnih spodnjih slapovih, o velikem modrem Kozjaškem jezeru, o malih in ljubeznivih gornjih slapovih. Hrvatje jim tu pravijo ne slap, temveč »buk« zaradi »buke« — šuma, ki ga delajo.

Šest ur smo prebili na jezerih, in bi jih najbrž še šest, pa se je začelo napravljeni k dežju. Med desetminami avtobusov — ki pa imajo lepo urejeno in od jezer oddaljeno parkirišče odkrijemo našega — in našega živega in zdravega Mirota zraven. Ko smo se za silo skobacali in prešteli — se je ulilo kot iz škafa. In gremo skozi žalostno Liko. Polja je tod bore malo, tri reke — Gacka, Lika in Krbava imajo ob obalah le malo ornih tal, a so vse tri reke ponikalnice.

Otočac je kaj žalosten kraj, le skozenj je tudi asfalt bolj žaltav. Ob Otočcu je vojaško letališče. Pa še eno letalo iz časa NOB imajo razstavljeno kar na prostem. Cesta se začne vzpenjati na Vratnik, gorski prelaz, ki je skorajda na Velebitu. Pod prelazom je lep motel. Ni ga popotnika, ki se ne bi tu ustavil. Saj se ima za kaj. Za nami je videti

Oštarije

ovinkasto cesto in skromno polje ob reki Gacki, pred nami pa — naše morje, otoki, skalnata obala, strmi klanci pod Velebitom. Vsi plezamo po starih trdnjavah na Vratniku. Spominjam se, da je nekoč bil poln lepih rož. Sedaj pa je tu zelo hladno, cvetejo le prvi zaspančki.

Vratnik razmejuje Velebit in Veliko Kapelo. Strma cesta se v drznih ovinkih spušča proti morju. Na tej strani so borne vasice, ki imajo skupno ime Senjska Draga, saj se cesta konča v Senju, na Jadranski magistrali. Videti je, da tod gospodarji slovita senjska burja, tista burja, ki se rodi v Senju, oženi na Reki, umrje pa v Trstu, in je nikoder drugod ni take. Nizka, skrivenčena drevesa, revno polje, skrbno ograjen izvir vodovja, ki priteče z Velebita.

Nagajiv dijak pristopi k zvočniku: »Halo, halo! Nahajamo se v letalu 'Dece deset' (res, dece — otrok — je ravno deset!), Aviopromet Gorica, pilot Miro Čehovin pl. Gaberski, kopilot Nada Kostanjevič. Letimo v višini koles, z Vratnika proti Senju. Vreme je pretežno tako, kot ga vidite skozi okno ...«

Sedaj smo že v Senju, starodavnem mestu z veliko trdnjavo Nehaj. Tu so nekoč živeli ponosni Uskoki, ki so iz Bosne in Dalmacije pribežali pred Turki. Sive lase so delali Benečanom, upirali se zemlje in morja lačnim tujcem... Vendar so pred premočjo sovražnikov mnogi iz Dalmacije in iz Senja pribežali na obe strani Gorjancev. Da, tam tudi danes zasledimo pristne dalmatinske priimke in slišimo čisto in zvenečo hrvaško govornico. Medtem ko so senjski uskoki katoličani, so oni, ki so pribežali v okolico Metlike — unijati.

Senj je dal mnogo velikih mož. Omenimo le pisatelja Venceslava Novaka, ki je opisoval socialne probleme že davno pred prvo vojno. Nimamo se časa ustavljeti, saj gre že na večer. Peljemo se po čudoviti Jadranski magistrali. Z ene strani morje in otoki, z druge pa strmi bregovi divje Kapele. Smilje že cveti, drugo vse je še v napol zimskem spanju. Sedaj pa gremo že skozi Mažuraničev Novi Vinodolski. Od tam je Ivan Mažuranič, sin premožnega kmeta, štirinajstleten šel na Reko študirat, pa naprej v Zagreb — in je postal politik, prvi »hrvatski ban iz ljudstva«. V ljudskih pesmih, v zgodbah, ki jih je slišal, je dobil navdih za svoje nesmrtno delo: »Smrt Smail Age Čengića.« Zasnužil je dekle iz bogate, plemiške družine. Sicer so prišleka malo po strani pogledali, a končno so, videč da je res imeniten človek, privolili, da se je z njim poročila. Slikovito je opisal, kako si je prizadeval za svojo lepo nevesto: kot se bi javor želel srečati z divjo lozo, a jima viharji to preprečujejo. Optimistično konča pesem: Ni velik, kdor je velik rojen, temveč tisti, ki je rojen majhen, a ko pade, potrebuje velik grob. Še živijo Mažuraniči v Novem in hranijo davno izročilo dedov.

Gremo naprej proti letoviški Crikvenici. Pozdravila nas je vsa v zelenju, saj so njeni parki vsi zimzeleni. Vse je živo gostov, ki so prišli semkaj praznovati prvi maj. Vse prodajalne so odprte, filigranisti, spominkarji, sladoledarji, izdelovalci kiča iz školjk in celo zelo koristni izdelovalci — copat, ki dobro vedo, da bodo marsikoga po poti čevlji oglodali. (Spotoma! Ali prodajalce copat ne bi kazalo kdaj povabiti na razne planinske shode in praznike?) Ob morju pristaja trajekt, ki vozi tja čez na Krk, na Šilo. Glej čudo! Iz pomola ven rase figovo drevo. Medtem ko druga še ozelenela niso, ima to na sebi že lepo razvito listje in kar vse polno »cvetkov«. Pa nas Jože pouči: To drevo ni figa, temveč figovec, iz njega so se razvile vsa figova drevesa na svetu.

Sadeži ostanejo vedno trdi in so povsem neužitni. Saj res, ko smo otroci hodili rabutat fige, smo se včasih čudili: ko nas je gospodar videl, ni nič rekel. Pa smo se čudili, zakaj so fige tako zanič!

Iz Crikvenice gremo proti Kvarnerskemu zalivu. Tu je Kraljevica s svojimi velikimi ladjedelnici, kjer je včasih delal tovariš Tito. Tu je Bakarski zaliv, podoben fjordu. Nekoč je vseokrog njega bilo polno malih teras med skalami. Tu so vzgajali trto, ki je dajala slovito vino »Bakarska vodica«, domači šampanjec. Danes se obdelava vinogradčkov, ki nimajo niti pet kvadratnih metrov, ne izplača več. Vinogradov tod ni. Tunera, lestev nad morjem za tunolov tudi ne dela več. Imajo jo le za ogled. Namreč — čudoviti Bakarski zaliv — je uničen. V njem je pristanišče za pretovarjanje razsutega tovara. Mestece Bakar, polno prelepih starin, se duši v dimu. Proti Reki — v Urinju, v Žurkovem so velikanski kontejnerji nafte. Modri plamenčki švigajo nad dimniki. Pri Kraljevici gradijo še most na Krk, tam bo tudi nekaj naftni terminal. Sami obrati, kamor se oko ozre. Nekdanje gmajne, koder sem pasla koze kot dekle, so danes gradbišča velikih stanovanjskih blokov. Nekdanja Kostrena, vas kapitanov in pomorščakov, je danes naselje polno velikih blokov. Nekdanje pristno vaško življenje je izginilo. Ves Kvarner se mi zdi čudno tuj... Zaliv Martinščica je zaprt, v njem je remontna ladjedelnica. Kje so tiste stezice? Školjk, ki sem v mladosti nabirala, danes tod ni več dobiti. Rastline so spremenile videz... ali pa sem se jaz postarala in me vse te spremembe tako motijo?

Tudi Učko, kraljico Kvarnera so prebili, cesta do novega predora skozi njo je kot živa rana. A če hočemo za svetom, če hočemo živeti, najbrž mora biti tako. Saj je še dosti deviške narave za oddih!

Pa kako so je naši stari bali Učke, kako so jo spoštovali! Ločila je dva svetova — sedaj pa ju bo povezovala.

O njej je neznani pop glagoljaš v 15. stoletju zapisal:

»Vaspet je jedna vlast, ježe zovet se Istrija. I v tej zemlji je jedna gora ježe zovet se latinski Olinfos ježe je Učka. I tej gori visokost ide daže (dežju) pod oblaki.«

Sama si dopovedujem: »Vesela bodi, da so goro premagali, da se bo življenje vrnilo v uboge gorske učkarske vasi, da bodo les z gore zvozili kamioni in ne znosili suhi osli — ali še huje, zgarane ženice!«

Kmalu bo noč, Miro pa pravi, da je bolje, če ne pridemo domov prezgodaj, sicer bi morale ženske doma še krave opraviti in kuhati večerjo, tako bo pa že kdo namesto nas to opravil. Morala je visoka, prepevamo na vse grlo.

Temna dolina je pred nami, ovinkaste so Rebrnice. Še malo, pa bomo doma. Pesem je obmolknila, vsi mislimo na svoj dom, ki ga dva dni nismo videli. Sprejme nas mirni zaspani vipavski trg.

Tako smo šli v »izvoz« v drugo republiko. Da sem še živa, potrjuje ta članek.

20 LET ALPINISTIČNEGA ODSEKA PD »KOZJAK« MARIBOR

LOJZE PETELINŠEK

Ob raznih obletnicah se navadno globlje zamislimo, da sami pri sebi in skupaj s sodelujočimi ocenimo svoje delo. Zadovoljni smo, če je za nami zajeten dokument o opravljenem delu. Ob tem razmišljamo, česa nismo storili, kar bi sicer morali. Dvajset let je kar dolga doba organiziranega dela, posebno še tako pestrega in odgovornega, kot je delo v alpinizmu.

Čeprav zamujeno, vendar se nam zdi primerno, da tudi v našem osrednjem planinskem glasilu napišemo nekaj o delu AO »Kozjak« nekaj vrstic.

Naš AO je bil ustanovljen 9. maja 1957. Takrat nekatera planinska društva v Mariboru niso imela pravega posluha za to panogo planinske dejavnosti, zlasti pa ne za mladino, ki se je želela z alpinizmom ukvarjati. Zato smo se odločili, da ustanovimo alpinistični odsek pri planinskem društvu »Obrtnik«, ki je za našo pobudo pokazalo popolno razumevanje in nas od vsega začetka podpiralo pri našem delu, zlasti še pri nakupu najnужnejše opreme.

PD »Obrtnik«, ki se je pozneje zaradi razširjene dejavnosti preimenovalo v PD »Kozjak«, nas je tudi pri nadaljnjem delu podpiralo z vso naklonjenostjo. Na ustanovni sestanek smo se zbrali v takratnih prostorih Gospodarske zbornice v Jurčičevi ulici. Bili smo trije člani in pet pripravnikov.

Osnovno nalogo smo videli v pridobivanju mladine, zlasti delavske in mladine iz strokovnih šol. Hoteli smo jo popeljati v prostem času v planinski svet, vzbuditi

Udeleženci na praznovanju 15-letnice AO Kozjak na Tojzlovem vrhu

Foto Inko Bajde

v njej ljubezen do gora in do naše zemlje, jo usposobiti za varno hojo po gorah in se spoprijeti tudi z nenadelanimi potmi — s plezanjem.

V ta namen smo v istem obdobju ustanovili tudi mladinski odsek, ki je bil že kar v začetku zelo številen. Začeli smo s prirejanjem večjih skupinskih izletov, kar se nam je pozneje bogato obrestovalo, saj so iz MO prihajali v AO mladi planinci. Mnogi od teh so se razvili v dobre alpiniste.

Imeli pa smo velike težave. Mladine smo imeli precej, nismo pa imeli skoraj nobene opreme. Obrnili smo se na AO Celje, ki nam je tovariško šel na roko in pomagal, kadarkoli je bilo potrebno. Zlasti nam je bil naklonjen Cic Debeljak, ki je naše začetnike uvajal v alpinistične spretnosti. Naj se na tem mestu alpinističnemu odseku Celje in posebej Cicu lepo zahvalimo.

Ko so naši mladi planinci pridobili na rednih sestankih, na katerih so vedno predavali izkušeni alpinisti, osnovno znanje, smo začeli s plezalnimi tabori v Savinjskih in Julijskih Alpah.

Vodstvo odseka je kmalu spoznalo, da bi bilo zelo koristno, če bi organizirali v zimskih mesecih alpinistično šolo. Za predavatelje smo povabili izkušene alpiniste iz Maribora, Celja in Ljubljane. Seveda pa je veliko teh mladih alpinistov, ki so poslušali ta predavanja, pozneje odšlo na razna službena mesta po Sloveniji. Vendar naš trud ni bil zaman, saj so se ti ljudje na svojem novem službenem mestu uspešno vključili v delo ali celo zaorali ledino na planinskem področju, zlasti še v vzhodni Sloveniji. 22. oktobra 1977 je naš odsek na skromen način proslavil dvajsetletnico obstoja v planinskem domu »Kozjak« na Tojzlovem vrhu, kamor smo povabili prijatelje gora iz sosednjih društev. Na tem prijateljskem večeru so udeleženci odprave »Kavkaz 76« prikazali film, ki so ga posneli, in diapozitive iz drugih gora. Večer je potekal v resnično prijetnem vzdušju. Naj navedem nekaj odstavkov iz poročila, ki ga je podal ob tej slovesnosti dolgoletni načelnik AO PD »Kozjak« tov. Inko Bajde:

»Vesel sem, da lahko naših dvajset let praznujemo sproščeni in ponosni, kajti storili smo vse, kar je bilo v naši moči, da smo ohranili dobro ime, postavili trdne temelje in zagotovili obstoj v prihodnosti. Ni bilo vselej lahko. Danes smo čvrsta organizacija, ki ve kaj hoče, čeprav s skromnimi dosežki, ki pa jih ni mogoče potisniti ob stran, saj pomenijo življenje in delo neke generacije, ki se je uspešno vključila v slovenski in jugoslovanski alpinizem.

20 let ali 7300 dni! Kako naj se lotim poročila, da bi nikomur ne napravil krivice! Podatki so žal nekoliko skopi, ker sta se odsek in PD večkrat selila in se je nekaj arhiva porazgubilo. Vendar pa lahko navedem nekaj števil:

Doslej je bilo opravljenih čez 2600 vzponov, med njimi je več prvenstvenih smeri. Odsek so doslej po vrsti vodili: Lojze Petelinšek, Teo Pajnik, ing. Danilo Škerbinek, Alojz Jakopin, Slavc Kojc; Franci Gselman in jaz.

Že v jeseni 1957 je bila organizirana alpinistična šola, dokaz, da je odsek od vsega začetka posvečal pozornost kadrom.

Da je bila dejavnost zares pestra, pričajo tudi podatki o jamarski sekciji, ki je delovala v okviru AO, njen pobudnik pa je bil Vanč Potrč. Alpinistična šola je sicer doživela pozneje nekaj prekinitev, vendar je znova postala redna in dosegla tisti obseg in kvaliteto, ki smo si jo želeli. PD Celje je dalo na razpolago svoj dom na Okrešlju za redne tečaje, običajno ob Prazniku dela in Dnevu Republike. V letu 1963 je AO dal prvega udeleženca odprave v tuja gorstva, Vanča Potrča, ki je odpotoval v Centralni Kavkaz in tam z drugimi preplezal prvenstveno smer v Križu Užbe. Vrnil se je s številnimi diapozitivi, ki so še danes drag spomin odseku. Prvi težki vzponi segajo že v leto 1959, kjer velja omeniti Čopov steber v severni Triglavski steni in Aschenbrener, 1963 pa vzpone na štiritisočake in del prečenja Centralnih Alp.

Leta 1963 se je poostril kriterij za sprejem v članstvo. To je zagotovilo vzgojo dobrih alpinistov v najširšem pomenu besede.

Z leti se je delo odseka še bolj razmahnilo, tako da je razen jesenske in zimske šole vsebovalo še: alpinistični tabor za Prvi maj (največkrat Okrešelj, Korošica, Kamniško sedlo) — letni alpinistični tabor (Vrata, Okrešelj, Tamar, Vršič, Raduha) — za Dan Republike pa največkrat Paklenica in Klek pri Ogulinu.

AO je pomagal tudi pri matičnem društvu s številnimi prostovoljnimi delovnimi urami, zlasti pri gradnji doma na Tojzlu, pri organizaciji planinskih taborov, markiranju poti na Kozjaku in planinskih plesih.

Od leta 1963 pa do leta 1967 so bili člani odseka tudi člani KA pri PZS.

V okviru štajarskih in koroških AO je naš odsek igral pomembno vlogo, saj je s sodelovanjem omogočili enotne alpinistične tečaje in taborne. Lahko smo organizirano nastopili pri Planinski zvezi Slovenije in vplivali na oblikovanje takratne politike v alpinistični vzgoji in udeležbi naših članov na odpravah.

Po letu 1963 je nastala prelomnica. Odsek je segel po drugačni osnovi dela, tako da so za to obdobje značilne manjše odprave. Zvrstile so se odprave: v Tri Cine, Dolomite, Mt. Blanc, Mt. Rosa, odprava petih alpinistov v Švico in vzpon čez severno steno Eigerja — Milan Meden, Ivan Sturm, Franci Gselman, Beno Reis — kot drugi jugoslovanski navezi, ki je to slavno steno preplezala. Sledil je obisk Chamonixa: Franci Gselman, Milan Meden, Vlado Zafošnik, Štefan Senekovič in Inko Bajde so splezali Whymperjev ozebnik, steno Grépona idr.

Nove možnosti so se znova odprle, ko je odsek dobil svoje prostore v mladinskem klubu. Spričo urejenih razmer je dejavnost društva zaživela v polnejši meri. Kmalu se je rodila ideja o odpravi v domače še nepoznane gore kot protiutež mnogim odpravam v tuja gorstva. Tako smo leta 1972 obiskali Durmitor, kamor se je napotilo 11 članov AO, ki so s svojim delom dokazali, da so kos tudi težjim nalogam.

V interesu vseh članov odseka je bilo, da se dejavnost razširi tudi navzven na tista PD, ki iz različnih vzrokov doslej še niso imela lastnih odsekov ali pa je pri njih dejavnost zamrla. Ustanovljeni sta bili alpinistični sekciji pri PD Ruše in PD Impol Slov. Bistrica, kjer je v obeh primerih po nekajletnem obstoju prišlo do samostojnega odseka. Člani odseka aktivno tudi sodelujejo z GRS Maribor.

Organizacija odprav in njihova realizacija je delo, ki zahteva maksimalne fizične in duhovne napore izbrane ekipe.

Takšna je bila brez dvoma zadnja alpinistična odprava AO PD »Kozjak« v Centralni Kavkaz. V njej je sodelovalo kar 6 članov našega AO in 4 člani iz drugih PD. Vodil jo je dolgoletni član odseka in njegov nekdanji načelnik Danilo Škerbinek. Drugi udeleženci iz našega AO pa so bili: Borislav Jerabek, Štefan Senekovič, Milan Meden, Majran Curk in Inko Bajde. Zaupanja, ki ga je na ta način izkazalo odseku PZS in KA, smo bili izredno veseli. Naša dejavnost v zadnjih letih je usmerjena na tista območja gora naše domovine, ki jih iz kakršnihkoli vzrokov doslej nismo utegnili spoznati, čeprav so to kraji, ki bi se marsikomu zdeli plezalsko nezanimivi. Alpinizem združuje marsikaj — predvsem pa ga želimo posredovati v vsej njegovi razsežnosti, četudi se moramo marsičemu odreči. Misel bi rad podprl z besedami znamenitega alpinista in poeta dr. Oscar Ericha Meyerja, ki mu je v svoji knjigi »Pomen in razvoj alpinizma« mesto odstopil že dr. Henrik Tuma: »Mi, ki ne iščemo le lepote v gorah, ampak tudi boj ali šele po boju lepoto, ki prihaja iz naše lastne duše, vidimo jasno in mirno, da enkratni pripetljaj iz zmagovalca stori premaganca. Le kdor tega noče vedeti, se lahko miselno igra z življenjem. Kdor pa to igro jasno premotri in kljub temu tej igri pritrudi, tega ne grajajte. So dobički, ki so vredni visoke stave.«

Naj bodo njegove besede hkrati tudi sklepna misel ob naši dvajsetletnici, z najboljšimi željami, da bi še dolgo uživali radost in srečo v gorah.«

Odsek je ob svojem jubileju izdal tudi lastni bilten, kjer je na kratko opisano življenje in delo odseka. Bilten je tudi slikovno opremljen. Lepo ga je uredil in zanj prispeval dve pesmi ing. Boro Jeřabek.

Najprizadevnejši člani odseka so dobili umetniško izdelana priznanja, ki jih je oblikovala naša častna članica Jasna Princ.

DRUŠTVENE NOVICE

XI. ZBOR PLANINCEV PTT SLOVENIJE IN OTVORITEV POVEČANEGA POŠTARSKEGA DOMA NA VRŠIČU

V nedeljo, 2. julija 1978, je bil na Vršiču XI. zbor planincev PTT Slovenije, ki je bil združen z otvoritvijo povečanega in prenovljenega Poštarskega doma in praznovanjem njegove 25-letnice. Na zboru so proslavili tudi druge pomembne planinske jubileje: 200-letnico prvega vzpona na Triglav, 85-letnico slovenske planinske organizacije in 30-letnico Planinske zveze Slovenije. Pokrovitelj zбора je bilo Podjetje za ptt promet Ljubljana, ki ga je zastopala direktorica podjetja Julka Žibert. Kljub slabemu vremenu je prišlo na Vršič okrog 2000 planincev iz vseh slovenskih ptt kolektivov, planinskih društev PTT Zagreb in Reka, ljubljanskih in gorenjskih planinskih društev ter delegacije planinskih društev PTT iz vse Jugoslavije. Na poštarsko planinsko zborovanje pa so prišli tudi mnogi ugledni gosti, med njimi predsednika planinskih zvez Slovenije in Hrvatske dr. Miha Potočnik in Božo Škerl, zastopniki družbenopolitičnih organizacij občine Jesenice, predsednik sindikalne konference Združenih ptt organizacij Slovenije Franc Krivec in drugi.

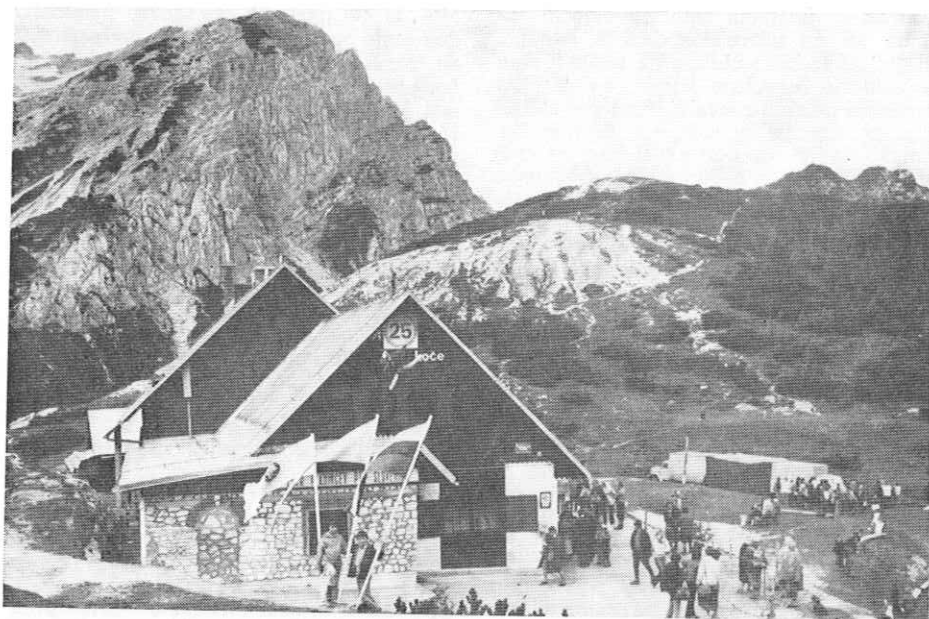
Točno ob pol enajstih se je pred domom pričelo planinsko zborovanje. Program je vodil in v njem tudi sodeloval priljubljeni Marjan Kralj. Planinci so toplo pozdravili govor direktorice Podjetja za ptt promet Ljubljana Julke Žibert, v katerem je dala veliko priznanje delu planincev PTT in obljubila nadaljnjo pomoč planinskemu društvu. Delegacija mladinskega odseka PD PTT Ljubljana je v štafetni palici prinesla pozdrave izpod severne stene Triglava. V slavnostnem govoru je predsednik PD PTT Ljubljana Jože Dobnik, orisal pomen vsakoletnih zborov planincev PTT Slovenije, prikazal družbeni pomen planinstva, spregovoril o 200-letnici prvega vzpona na Triglav in Triglavu kot simbolu slovenskega naroda v njegovi zgodovini, o razvoju Poštarske koče od leta 1952 do današnjih dni, se zahvalil izvajalcem in vsem, ki so dali finančno in materialno pomoč. Zelo lep kulturni program so izvajali znani operni solist Ladko Korošec, ki ga je na harmoniki spremljal Milan Stante, mešani in moški pevski zbor ter pihalni orkester Prosvetnega društva Poštar iz Ljubljane.

Najslovesnejši trenutek je bil ob koncu zborovanja, ko je predsednik PZS dr. Miha Potočnik odprl povečani in prenovljeni

Poštarski dom. Predno je prerezal vrstico pred vhodom v novi del doma je izrekel priznanje vsem planinskim društvom PTT za obsežno delo na vseh področjih planinskega delovanja. Zlasti je pohvalil pomoč in razumevanje organizacij združenega dela PTT, ki vsestransko omogočajo delo planincev v svojih organizacijah. Čestital je PD PTT Ljubljana, ki je z velikimi naporji povečalo in preuredilo pomembno planinsko postojanko in se z otvoritvijo vključilo v praznovanje 200-letnice prvega vzpona na Triglav, ki ga planinci praznujemo z mnogimi delovnimi uspehi.

Po končani slovesnosti je bila v Poštarskem domu seja delegatov PD PTT Slovenije, na kateri so sodelovali tudi delegati PD PTT iz bratskih republik in pokrajin ter gosti zбора. Na seji je predsednica gradbenega odbora Fani Žagmeister spregovorila o gradnji in preureditvi stare koče, o virih in porabi finančnih sredstev, izvajalcih, organizacijah, ki so društvu finančno in materialno pomagale, o pomoči Planinske zveze Slovenije itd. Zlasti je poudarila, da je PD PTT Ljubljana odločno sklenilo ohraniti planinski značaj doma. Delegati in gosti so spregovorili o dejavnosti in problemih PD PTT, dali priznanje medsebojnemu sodelovanju PD PTT Jugoslavije, nakazali možnosti za ustanavljanje novih poštarskih planinskih društev, o aktivnosti mladine v PD PTT in zaupali organizacijo XII. zбора planincev PTT Slovenije v prihodnjem letu PD PTT Maribor. Predsednik PZS dr. Miha Potočnik je podprl odločitev PD PTT Ljubljana, da se ohrani planinski značaj Poštarskega doma na Vršiču in priporočal, da naj bo v domu še naprej vladala planinska domačnost in prijaznost.

Z gradnjo novega dela Poštarskega doma in adaptacijo stare Poštarske koče je PD PTT Ljubljana pričelo 8. julija 1974. Gradnja je trajala 4 leta, vendar se je lahko delalo le po tri mesece. To pomeni, da je bil dom zgrajen v enem letu. Poleg tega pa je koča ves čas gradnje redno obratovala. Večkrat je nagajalo vreme, dve leti je sneg ležal še sredi junija, novi pa zapadel že prve dni septembra. Kapacitete ležišč so povečane od 27 na 75, število sedežev v gostinskih prostorih pa od 34 na 105. Dom ima sodobno kuhinjo, ustrezne sanitarije, umivalnice s toplo in mrzlo vodo, shrambe in druge pomožne prostore. Vrednost celotne investicije, z veliko zbiralnico za vodo, znaša 3 milijone dinarjev. Ljubljanska banka je dala 1 milijon kredita. Prispevek iz družbenega dogovora za financiranje visokogorskih planinskih postojank je znašal 570 000 din.

Povečani Poštarski dom na Vršiču

Foto J. Dobnik

PTT organizacije so prispevale 400 000 din. PZS je dala kredit 100 000 din. Člani PD PTT Ljubljana so zbrali 35 000 din prostovoljnih prispevkov. PD PTT Ljubljana je prispevalo 900 000 din lastnih sredstev iz ostanka dohodka pri poslovanju koč v preteklih letih, iz izkupička dveh denarnih loterij, več srečelovov in iz zbranih oglasov.

Ivka Robida

SKUPNO DELO PLANINCEV IZ MOZIRJA IN ŠOŠTANJA NA RADUHI

Takoj po hudi nesreči, ki je zadela marljive planince iz Luč, ko jim je 10. septembra 1976 pogorela koč na Loki pod Raduho, so se ti še bolj zagnano lotili

zidave nove še lepše planinske postojanke. Pri tem so jim pomagala tudi okoliška planinska društva, nekatere delovne organizacije, Planinska zveza Slovenije in domala vsi domačini iz Luč. V akcijo je stopil tudi meddruštveni odbor planinskih društev celjskega območja s sedežem v Žalcu. Tu smo se na skupnem sestanku dogovorili, da vsako društvo najprej prispeva nekaj denarja, nato pa bomo pomagali še z udarniškim delom. Ni bilo seje na kateri ne bi poročali predstavniki PD Luče, zlasti predsednik gradbenega odbora Peter Jež, ki je vedno imel pri sebi natančen raspored del in evidenco o tem, katero društvo je na vrsti za udarniško delo. Žal je bila letošnja zima dolga in prva polovica poletja precej deževna, kar je bila velika ovira za normalno delo.

JULKA ŽIBERT, DIREKTOR PODJETJA ZA PTT PROMET LJUBLJANA O POMENU PLANINSTVA

»Še prav posebno ugotavljam, da med planinci vlada čudovita sloga širom po Jugoslaviji, ki se ne omejuje le na skupne vzpone ali planinski pogovor v planinski koči, ampak se vedno znova zrcali tudi v boljših delovnih odnosih in povezavi ter krepitvi bratstva in edinstva narodov. Planinsko društvo s svojim delom veliko prispeva tudi h krepitvi fizične in moralne pripravljenosti ljudi, kar je še posebej pomembno za SLO in družbeno samoza-

ščito. Naši težki delovni pogoji zahtevajo sprostitev prav na vseh področjih življenja. Velika koncentracija umskega in fizičnega napora, ki ga zahtevata delo v nočnem času in turnus službi, delo ob vsakem času, ob povečani frekvenci prometa, dinamiki na področju telekomunikacij in zvez zahtevajo kulturno izobraženega, razgledanega ptt delavca, hkrati pa duševno in telesno sposobnega, da je kos vsakodnevnim obremenitvam in zahtevnim nalogam. In prav pot v gore človeka pripravi in okrepi za bodoče delovne naloge na delovnih mestih.«

Planinci iz Šoštanja smo se odločili, da bomo šli na udarniško delo v nedeljo, 16. julija. Vodstvo elektrarne Šoštanj nam je dalo na razpolago kombi, za kar jim izrekamo iskreno zahvalo, in zgodaj zjutraj smo se zapeljali v megleno Zgornjo Savinjsko dolino. Na poti skozi Mozirje smo pred občinsko stavbo srečali planinske prijatelje Mirka Kovačiča, Martina Avbrehta, Matjaža Potočnika, Jožeta Kosa, Janeza, Marto in Saša Žagerja. Mi smo se v Lučah za kratek čas ustavili v gostišču pri avtobusni postaji, kjer sta nas pričakala Peter Jež in Mirko Supin, ki se je z nami odpravil tudi na Loko. Kombi se je s težavo prebijal po vijugasti cesti navzgor skozi meglo. Čeprav smo se skraja obotavljali, ali naj gremo naprej, nas je Marjan prepričeval, da bo zgoraj lepo vreme. Res je bilo, vendar šele pozno popoldne, ko smo se že vračali v dolino in za plačilo uživali v razgledu s planšarije na Javorjah. Ko smo na križišču na Vodolah stopili iz kombija, smo naleteli na planinca iz Škofje Loke, ki se v gosti megli nikakor nista mogla orientirati. Naši fantje so jo ucvrli naprej, sam pa sem se pridružil zakoncema. Delala sta transverzalo. Bila sta prvič v teh krajih, pa jima je bilo silno žal, ker nista videla nikamor. Že smo mislili, da smo na planini Javorje zašli, ko smo iz daljave nenadoma zaslišali krampe pridnih Mozirjanov, ki so že kopali jarke za strelovod. Ko pa smo prišli na Loko tudi mi, so naši fantje ravnokar dobivali razpored od mojstra Supina, ki vodi dela okrog nove kočice ali bolje rečeno že kar malega hotela, ki ga je arhitekt prav domiselno oblikoval.

Marjan Pusovnik, Boris Gomboc in Boris Matjaž so bili dodeljeni traktoristu, ki je dovažal kamenje, Evgen Drvarič in Karel Napotnik sta bila pri mešalcu betona, ki sta ga ves dan s samokolnico pridno razvažala Franci Petek in Zvone Mihelič, tako da je delo pri betoniranju bunkerja za agregat hitro napredovalo. Med delom so nenehno prihajali in odhajali številni planinci, ki so se za kratek čas ustavili v pomožni koči. Prišla je tudi večja skupina članov planinskega društva Torpedo iz Reke, ki so mi v razgovoru povedali, da so na memorialnem pohodu. Prerejajo ga vsako leto v spomin na ustanovitelja njihovega društva že pokojnega Slovenca Petriča. Zanimivo je, da je bila udeleženka tega pohoda tudi Petričeva že okrog 80-letna vdova, ki se je v kljub dolgemu pohodu in slabemu vremenu kar dobro držala. In ko smo se že odpravljali v dolino, je z Raduhe prisopihal Mirko Supin, ki je ves dan čistil zaraščeno pot proti vrhu Raduhe. Takšni planinski entuziasti, kot so on in še drugi prebivalci Luč, so nam lahko za zgled, saj nihče ne vpraša, kaj bo dobil za plačilo, kadar gre za delo, ki bo koristilo vsem. Na Mirkovi srcaji sem videl zlati znak »Prijatelj pla-

nin«, ki mu ga je za prizadevno planinsko delovanje podelil lansko leto na svečanosti na Homu predsednik meddruštvenega odbora planinskih društev celjskega območja Adi Vidmajer.

Med povratkom v dolino se je nebo zjasnilo tako da smo resnično uživali v razgledu in lepotah gorskega sveta. Kombi se je po velikih serpentinah hitro spuščal v dolino. Še skok do prijetno urejene Ježeve domačije, kjer se že dolgo vrsto let ukvarjajo s kmečkim turizmom in je ta čas polna gostov iz vse države pa verjetno tudi iz inozemstva, saj sem med večerjo slišal tudi tujo govorico.

Ob tej priložnosti bi rad omenil še to, da je tiste dni proslavljal svoj 50-letni življenjski jubilej naš neutrudni planinski prijatelj Peter Jež. Želimo mu, da bi skupaj z Lučani izpeljali gradnjo postojanke do roka.

Viktor Kojc

KNEŽEC

Na prijetnem, zelo razglednem griču pred domačijo Kidričevih, je bila 22. 7. 1978 ob Dnevu vstaje slovenskega naroda skromna planinska proslava. Ta dan je poteklo 10 let, kar so planinci iz Rogaške Slatine, Krapine in Pregrade markirali in odprli Štajersko-Zagorsko krožno pot, popularno imenovano »mala bratska transverzala«.

Glavni iniciator in markacist poti je bil danes že pokojni Franc Plamenitaš, čigar spomin so planinci počastili na proslavi. Prvih 500 kom. dnevnikov je brezplačno natisnil tov. Kantoci iz Pregrade, nič manjši ni bil prispevek drugih planincev in navedenih društev. Do sedaj je bilo natisnjenih 2000 dnevnikov, zadnja izdaja vsebuje tudi krajše opise poti in opozarja na nekatere znamenitosti ob poti. Sama pot nas popelje v okolico Rogaške Slatine tja do Olimja in v Hrvaško Zagorje.

Pot lahko pričnemo na Knežcu. Tu si bomo ogledali spominski muzej, posvečen Borisu in dr. Francetu Kidriču. Urejen je tudi muzej o NOV na Kozjanskem. Med slikami, ki so razstavljene, lahko odkrijemo slike pokojnega Borisa Kidriča iz naših gora, med slikami je tudi slika Borisa Kidriča in Edvarda Kardelja na vrhu Triglavu.

Od tu nas pot vodi skozi Mestinje, starodavni Lemberk, mimo slovite cerkve na Sladki gori, na Dolgo goro k cerkvi Sv. Mihela. Od tu imamo še deset minut do Župančičeve domačije. Med vojno je bila tu kurirska postaja, v bližini je mlin na veter. Naslednja točka je planinski dom na Boču. Tu nas pot vodi k lovskemu domu na Boču. Spotoma si lahko ogledamo partizansko bolnišnico IV. operativne cone.

Na Donački gori je 6. kontrolna točka. Tu si lahko ogledamo pragozd. Pot nadalju-

jemo v vas Donji Macelj in naprej k planinskemu domu na Strahinjščici nad Kraino.

Po obisku 7 KT nas pot popelje v Pregrado in na Kuno goro. Planinska kočja je oddaljena slabe pol ure od Pregrade. Iz Kune gore nas pot vodi do Vina gore. V okolici so bile med vojno postojanke partizanskih štabov. Ogljedamo si lahko visoko cerkev, obdano z baročnim obzidjem. V bližini cerkve je KT 9.

Nato krenemo proti Desiniču. Tu je veličasten spomenik, posvečen borcem NOV. Po ogledu nadaljujemo pot proti Tabor gradu. To je veličasten grajski objekt poznan iz zgodovine Celjskih grofov. Na gradu je plošča, ki opozarja, da je bila tu 2. 9. 1943 ustanovljena partizanska četa občine Desinič.

Z obiskom te točke smo končali del poti, ki teče po Hrvaškem Zagorju. Obiskati še moramo Olimlje, znano po eni najstarejših lekarn v Evropi, in vas Rudnico. Spominska plošča na hiši, kjer je zadnja kontrolna točka, spominja na dan, 28. 10. 1944, ko je bila tu uničena in požgana pomožna partizanska bolnišnica.

Predstavniki PD Rogaška Slatina tov. Komerički je na proslavi spregovoril o poti, o pomenu planinstva v današnji družbi in navedel, da je pot do sedaj opravilo 425 planincev. Najštevilnejši so planinci iz PD Železničar Zagreb.

Predstavniki tega društva se je v svojem nagovoru zahvalil za to pot in za idejo, ki je povežala planince dveh bratskih narodov. Predsednik Savinjskega meddržtvenega odbora tov. Vidmajer je spregovoril o delu planincev v tem MDO in povabil planince na Dan slovenskih planincev na Loko.

Fr. Ježovnik

PLANINSKI SEMINAR ZA ŠTUDENTE PEDAGOŠKE AKADEMIIJE

Problem ustrezne izrabe prostega časa postaja vse bolj aktualen.

Že dalj časa je več kot na dlani, da je potrebno mladim tudi za ta čas ponuditi aktivnost, ki ob sistematičnem delu vzgojno vpliva na naš naraščaj v skladu z vzgojnimi smotri naše družbe. Razumljivo je, da mora pri tem svoj delež opraviti redna vzgojna institucija, saj bo tako uspeh najbolj zagotovljen.

Pedagoška akademija je že drugo leto uvrstila v učni program za študente II. letnika noviteto — seminar dejavnosti v prostem času. Med 10 različnimi smermi je tudi planinstvo.

Za planinski seminar, ki je potekal po skrčenem programu za mladinske vodnike, se je prijavilo 85 študentov. Seminar je trajal od 16. 2. do 30. 3. t. l., predavanja so bila enkrat tedensko tri šolske ure. Poudarek je bil seveda na praktičnem delu.

Med predavanji sta bile dve praktični vaji na Ljubljanskem gradu in pod Grmado, po končanem teoretičnem delu pa so bili organizirani še izleti in sicer: Medno—Grmada—Šmarna gora, Črničev—Rogatec—Luče in Mače—Kališče—Storžič—Poljana—Lom, na katerih smo vse možne predmete iz programa še enkrat praktično predelali oz. ponovili.

Študentje so pokazali za podano snov izredno zanimanje in iniciativo. Seminarja so se dosti redno udeleževali. Poleg frekvence — za redno udeležbo jih je večina (študentje, ki so bili navzoči na 70 % predavanj in praktičnih vežb in pokazali, da snov obvladajo) dobila tudi značke in potrdilo o opravljeni planinski šoli.

Novih navdušenih planincev in bodočih usmerjevalcev mladine v planinstvo smo lahko zelo veseli. V prihodnje si želimo, da bi čas in sredstva omogočala standardni program seminarja za mentorje, ki ga ima MK PZS.

Seminar je ob sodelovanju ostalih kadrovske komisij PZS pripravila in izvedla Komisija PZS za vzgojo in izobraževanje.

ing. Danilo Škerbinek

2. PLANINSKA ŠOLA V TABORU

Tokrat smo planinsko šolo pravzaprav spremenili v tabor, saj smo postavili šotore na travniku pred planinsko kočjo Zlatorog v Trenti. V kočji smo kosili in večerjali, zajtrke in malice pa smo si pripravljali kar sami. Tabora se je udeležilo štiriindvajset srednješolcev in študentov, vodila pa je petorica vodnikov: Stanka Hauptman, Aleš Horvat kot vodja, Miloš Arnšek, Igor Prinčič in Jože Rovnan.

V soboto smo se že ob sedmih zjutraj zbrali pred društvom, saj smo si namestili že po poti ogledati panoramo naših hribov. Avtobus se je večkrat ustavil, mi smo poskakali ven, Jože pa nam je razložil razgled. Na Vrščicu nas je večina izstopila. Odšli smo proti izviru Soče, osem pa se jih je z avtobusom odpeljalo do kočje, kjer so postavili šotore. Do izvira nismo prišli, ker je bila voda izredno visoka. Pač pa smo doživeli neuradni krst planinske šole, ko je Nini zdrsnilo in je padla v vodo. Na poti do tabora smo si ogledali še spominsko ploščo in hišo vodnikov Komaccev. Pospešili smo korak, da ne bi zamudili kosila, saj se še od lani spominjamo, da se tu dobro kuha in da v kočji ne skoparijo s solato.

V nedeljo smo bili na prvem izletu: čez planino Trebiščino smo se povzpeli na Veliko Tičarico. Vstali smo že ob štirih, toda hoja po brezpotju in plezanje po ruševju se je zavleklo. Črni od smole in prepoteni smo prišli na vrh šele opoldne. Neusmiljene žeje nas je rešil Aleš, ki je vlek s seboj petlitrsko kanto z malinov-

novcem: »Vedno pijem — ne popijem.« Tudi spust je bil zelo naporen — teren strm in poln škrapelj, ki jih je napol pre-rasla trava. Padcev ni manjkalo. Tatjani so celo odletela očala z nosu in jih kljub prizadevanju nismo več našli. Proti Vrsniku smo prišli na pot. Jože se je odločil, da bomo šli po bližnjici, ki se je žal končala kot daljšnica, saj smo se morali vračati, v grapi smo prišli na — skok. Na asfaltirani poti smo bili šele ob sedmih zvečer. Razvlekli smo se po cesti in obenem štoperali. V glavnem so nam kar ustavljali, najbolj pa se je izkazal neki Nемеc, ki je kar tri ekipe prepeljal do tabora. V avto nas je naložil po šest — sedeli smo dobesedno na polovičkih. Nikakor pa nismo mogli pozabiti »zaporožca«, ki je mirno peljal mimo naše vojske. Tako smo ga ožirali, da se mu je moralo pošteno kolkati. Ob devetih smo prišli v kočo. Kar padli smo po klopeh. Kljub naporni hoji morala ni padla, hlastno smo planili na hrano.

Ponedeljkovo dopoldne je bilo namenjeno predavanjem, popoldne pa smo igrali nogomet. Že v Ljubljani smo zbrali in kupili pravo nogometno žogo, saj smo imeli slabe izkušnje od lani, ko smo igrali s plastičnim »balonom«. Fantje so brcali žogo, dekleta pa smo branila v golih. Tako je namreč bolj zabavno. Žoga gre v en kot, dekleta pa v drugega. Pa se ti še zdi, da si jo dobro odnesla. Če pa sta se голу bližala Mičo ali Matej, se je bilo najbolj varno narediti čisto majhno. V голу smo se menjavale, saj nobena ni bila preveč navdušena nad takimi streli. Tak nogomet! No, zabavali smo se pa le.

Izlet na Razor naj bi bil v torek, toda ta dan je rosilo. Namesto da bi prespali na Kriških podih, smo prespali v šotorih, le Jože in Mišo sta se ob osmih zvečer z baterijami odpravila na pot, ker se je zjasnilo. Naslednje jutro smo šli še mi in že ob devetih prišli na Kriške pode. Jože nam je vpil s snežnega pobočja, da je sneg dober in naj le gremo. Pa smo šli. Na zadnji vesini smo se navezali in varovali s cepini. Ker so se nad Jalovcem zbirali temni oblaki, se na vrhu nismo dosti mudili. Po nevarnejšem pobočju smo šli še bolj počasi, ko pa se je pobočje položilo, pa cepin ob bok, pete v sneg in smo se kar lepo dričali. V kočo smo prišli naravnost na — enolončnico.

Tudi v četrtek smo poslušali predavanja in igrali nogomet. Izlet na Srebrnjak je prišel pod vprašaj. Zmenili smo se, da gredo štirje fantje opolnoči na pot in jo zavarujejo. Toda opolnoči je deževalo. Aleš, ki bi bil moral voditi skupino, se je zbudil ob štirih. Planil je na noge in nas šel buditi. Malo se mu je zataknilo, ko je našel Jožeta v šotoru. »Kaj niste šli na prejšnjem?« Šele zdaj opazil svinčeno sivo nebo, iz katerega je rahlo pršilo. Fante in

dekleta je nagnal spat, Aro pa, ki se je ravnokar vrnil iz vojske, je pripomnil, da je bila pač »smotra rancev«. Namesto na Srebrnjak smo odšli v Trentarski muzej, nato pa smo se učili za izpite, saj steklenica piva za izpitno komisijo pri ocenjevanju nič ne pomaga (morda bi zalegla »gajba«?). Večino izpitov smo naredili s testi.

Zvečer smo priredili krst, kjer je Aro kot zdravnik pregledal vse novopečene planince, če bodo krst lahko prestali. Potem si je vsak, ki je bil prvič na planinski šoli, izbral botra. Po odgovorih na vprašanja je popil eliksir za moč, potem pa ga je boter našeškal. Biti boter ni enostavna naloga — jaz nisem nič rada. Imeti moraš dobro roko in krepak udarec. Če ne mlatiš v redu, ti krščenec pokaže, kako je treba. Na botru, seveda! Po krstu smo odšli v tabor, stopili v krog in pozno v noč prepevali pesmi, dokler nas dež ni pregnal v šotore.

V soboto, ja, tokrat je bilo pa konec. Kljub dežju, poplavi v šotoru, nogometnim poškodbam in naporni hoji smo preživeli čudovit teden. Sklenili smo nova prijateljstva, se zmenili za nekaj skupnih poletnih izletov. Smer za to, da se drugo leto spet vidimo v Trenti, saj dolgujemo še izlet Srebrnjaku.

Maja Klun

PRVE JEZERSKE ZLATOVŠČICE V KRNSKEM JEZERU

Eden izmed najzaslužnejših ribiških pionirjev na Tolminskem v zadnjih 90 letih je prav gotovo bil Jožef Frandolič iz Kobarida. Rodil se je 1871 v Rubljah blizu stare Gorice, umrl leta 1951. Že pred 75 leti je bil nekaj ribiški zaupnik, po zasledbi Primorske po Italiji po I. svetovni vojni pa ribiškega združenja za Julijsko krajino. Po osvoboditvi je bil član UO velike ribogojnice v Kobaridu.

Frandolič je tudi poribljaj struge nad visokimi slapovi, ki še niso imele ribiškega življa: del potoka Volarnika, Črnega potoka nad visokim slapom Simona Gregorčiča pod planino Kuhinja pod Krnom itd. Vlagal je šarenke tudi v reko Nadižo in še druge vode.

Frandolič je bil tudi strasten lovec. Zelo rad je zahajal s prijatelji na lov na visokogorsko divjad okoli Krnskega jezera, na visoki Lemež in Šmohor. Ko je večkrat kot lovec počival na bregovih Krnskega jezera in opazoval jate ribic »pisancev«, ki so se lovili za krušnimi drobtinicami kruha, je Frandoliču prišlo na misel, kako vložiti

Ne prezrite opombe pod črto na strani 636!

Ribiška družba iz Idrskega in Kobarida

Foto Ivan Kurinčič

v jezero jezerske zlatovščice, za katere bi bili pisanci in plankton obilna hrana.

Že pred več kot 50 leti je Frandolič stopil v stik z veliko italijansko ribogojnico blizu Lago di Garda pri Bresci, ki je vzgajala med drugim tudi jezerske zlatovščice prinesene iz Švice. Specialno zapakirane njihove ikre v zabojih med kosi ledu je Frandolič prinesel v svojo ribogojnico v Kobaridu in tam vzgojil svoje zlatovščice. 1. aprila l. 1928, pred 50 leti, je Frandolič Jože povabil na pot svojega občasnega pomočnika Maligoja Andreja-Mežnarja iz Smasti in svojo brhko 25-letno nečakinjo Ančko Mašera-Žganovo iz Kobarida. V brento, ki jo je v I. svetovni vojni uporabljala italijanska vojska na soški fronti za prenašanje vode, je Frandolič brez vsakega kisika ali drugih pripomočkov naložil mladice jezerske zlatovščice, usedli so se v avto, ki ga je dal na razpolago italijanski priseljenc v Kobaridu Bassini in se hitro odpeljali po najkrajši cesti skozi Bovec, do vasice Lepene, kjer danes stoji planinski dom Klementa Juga. V Lepeni so menjali v brenti vodo, nato pa jo je vzel na hrbet Maligoj in prinesel na 2 uri oddaljeno ovčjo planino Duplje, ki je bila še skoraj vsa pod snežno odejo. Tedaj so opazili, da je v brenti že precej poginulih mladic. Brž so v brento vrgli nekaj snega in s tem osvežili vodo. Od Dupelj do jezera je še slabih 30 minut. Tu sta brento nosila Ančka in Frandolič.

Na Krnskem jezeru se je led že otajal.

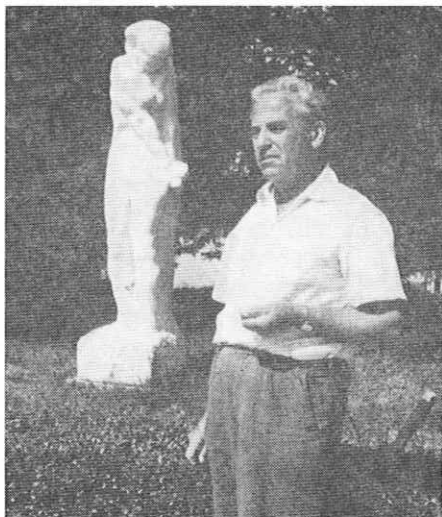
Tedaj je Frandolič Jože ponosno odprl brento z mladnicami in Ančki Mašera zapal čast, da je temu gorskemu biseru izročila še živi ribji okras. Bil je lep pomladanski dan, pripoveduje Ančka. »Počasi sem nagnila brento in spustila v Krnsko jezero prve jezerske zlatovščice. Kmalu so vesele splavale po sveži vodi, kakor da so tu doma. In so do danes tu obstale.«

Ivan Kurinčič

RUDIJU ČAMERNIKU V SPOMIN

Letos spomladi se je po težki bolezni končalo življenje Rudija Čamernika, planinca, zvestega železničarja in dobrega človeka. Vrhniška pokrajina je bila tisto nedeljo toplo obsijana in čista po dopoldanski nevihti. V množici pogrebcev je bilo nekaj železničarjev in planincev. Vsak je s seboj prinesel lep doživljaj, srečanje v górah ali udarniški zamah, kar vse skupaj sestavlja življenjski mozaik Rudija Čamernika.

Živel je v času, ko si je moral kot pošten človek trdo služiti svoj kruh. Zato mu ne bi bilo všeč, če bi ga odevali v nekakšen plašč slave po smrti. Če pa smo že zamujali priložnost, da bi ga v zadnjem letu večkrat obiskali, želimo s tem zapisom

Rudi Čamernik

ohraniti nekaj najboljših potez njegove osebnosti.

Rudi je kot železniški gradbeni tehnik z mnogimi brigadirskimi izkušnjami po vojni služboval v raznih krajih Slovenije, polno službeno dobo pa je nameril v Ljubljani na tedanji Direkciji slovenskih železnic.

V Ljubljani se je začelo čez 15 let trajajoče delo za Planinsko društvo Železničar Ljubljana. Svoje sile je tudi neprenehoma razdeljeval taborniški mladini.

Pri nas je zagrizel v najtrši oreh, kar jih more imeti neko planinsko društvo, to je gospodarsko delo in gradnja planinske kočice. Poleg ogromnega števila dni in ur prostovoljnega dela na planini Vogar nad Bohinjskim jezerom je Rudi nosil odgovornost nadzornega vodje vsa leta gradnje »Kosijevega doma«. Nadaljnjih šest let je bil gospodar društva.

Da je to nalogo prevzel in opravljal, mu je pomagal vedri značaj in trdna volja. Vse je povedal preprosto z zamahom roke, češ: »Če ga kdaj kdo polomi, se spomni, da tudi ti nisi brez napake, zato ne nergajmo, rajši delajmo in popravimo!«

S takimi ljudmi, kot je bil Rudi, je v društvih lahko delati, ker izžarevajo strpnost in preganjajo temačnost skrbi in mrkih obrazov.

Ko je zadnje leto zaradi bolezni izročal svoje delo in bremena, nam je to obenem olajšal s svojim naročilom: »Če boste prijatelji, boste lahko delali, tudi če bo vsega drugega primanjkovalo!«

Za ta dvojni delež — za prostovoljno opravljeno delo in za zgled pravega človeškega odnosa, ga je Planinska zveza Slovenije odlikovala. V letih 1973 in 1976 je prejel srebrni in zlati častni znak PZS. Planinci-železničarji smo ga lahko enako

»poplačali« le z besedami zahvale, z besedami o njegovem delu in osebnosti, z obljubo, da ne bomo odstopali od dela za društvo, za planine, za Vogar in dobro ime »Železničarja«.

Med besedami, ki so preHITEvale druga drugo z namero, da bi bile napisane, sem zaradi Rudija odrazil tiste najbolj žalostne. Zaradi vseh naših obiskov pri njem doma na Vrhniki in njegovega še vedno optimističnega izraza ob zadnjem srečanju, ko sem o njegovih poslednjih mislih lahko le ugibal. Mogoče je bil med njimi tudi spomin na dogodek, ko je enega svojih mlajših otrok peljal na Planino in pokazal »v dalji razdrte grebene...«

Na tisto umito spomladansko nedeljo, ko so na planini Vogar spet delali in popravljali dom, smo Rudiju Čamerniku zaželeli miren počitek v lepi vrhniški zemlji, s seboj pa vzeli njegov zgled in žlahten spomin.

Matija Potočnik

VISOKO PRIZNANJE UPRAVNIKU PLANINSKEGA DOMA

V ponedeljek, dne 17. julija, je predsednik občine Sevnica izročil na Lisci v Tončkovem domu Marjanki Stergar, ženi pokojnega Pavleta, državno odlikovanje — red dela s srebrnim vencem. Pri podelitvi odlikovanja so bili navzoči predstavniki Konfekcije »Lisca« in Planinskega društva »Lisca«, ki so predlagali to odlikovanje.

Predlog za odlikovanje so utemeljili z dvajsetletnim delom in vodstvom planinske postojanke na Lisci, ki je bil vzor vsem planinskim domovom širom po Sloveniji. Seveda je bil Pavle tudi aktiven planinec in svetovalec vsem planincem, ki so prihajali na Lisco. Kot delavec v kolektivu Konfekcije »Lisca«, ki je zadnjih deset let Tončkov dom upravljal, pa se je Pavle odlikoval tudi kot vesten sodelavec in samoupravljalec. Vsa leta je bil član samoupravnih organov, zadnja leta pa tudi vodja samostojnega TOZD v okviru OZD Konfekcije »Lisca« Sevnica.

Žal je odlikovanje prišlo prepozno. Osemnajstega aprila 1978 ga je predsednik republike tov. Tito odlikoval, njegova življenjska pot pa se je končala 24. aprila na Lisci, za katero je vsa ta leta živel.

Planinci smo ponosni na tako visoko priznanje planinskemu delavcu in želimo, da bi imeli v naših vrstah še več takih odlikovancev.

Lojze Motore

PLANINSKI TABOR V LOGU POD MANGRTOM

Pri mladinskem odseku PD Nova Gorica je vzniknila pobuda glede organizacije planinskih taborov že pred petimi leti. Takrat so bili nekateri člani društva povabljeni v

Tabor PD Nova Gorica v Logu pod Mangrtom

planinski tabor, ki ga je organiziralo PD Bohor iz Senovega prav tako v Logu pod Mangrtom. Navdušeni so se vrnili domov z obljubo, da take taborje organizirajo v bodoče tudi sami. Takoj naslednje leto so že imeli svoj prvi tabor, letos pa je bil postavljen že četrti, ki se ga je udeležilo kar 70 mladih planincev v starosti od 6 do 17 let.

Tabor smo organizirali od 1. do 12. julija. Vseh 12 dni, ki so jih mladi planinci preživeli v taboru, je potekalo zelo prijetno in dinamično kljub slabemu vremenu. Planirali so več tur na bližnje vrhove in sicer na Mangrt, Jerebico, Svinjak, Rombon. Od vsega tega je bil možen le pohod na Mangrsko sedlo, Kotovo sedlo, do Možnice. Na snežišču pod Jalovcem v dolini Koritnice so uspeli imeti enodnevno planinsko šolo. V preostalem prostem času pa so bila predavanja in športne igre.

Kljub slabemu vremenu je tabor uspel, dosegel je svoj namen. Navajali so se na večjo samostojnost, iznajdljivost, vzdržljivost, na disciplino. Pri planinstvu ni največji problem v fizični vzdržljivosti, ampak v psihični pripravljenosti. Prav ta pa se utrjuje v takih taborih.

Metka Zalar

X. ZBOROVANJE SLOVENSКИH JAMARJEV, IDRİJA

V sredini letošnjega junija je bilo v Idriji zborovanje slovenskih jamarjev, že deseto po vrsti. To pot je bilo zborovanje zdru-

ženo s proslavo 20-letnice delovanja jamarskega kluba v Idriji in z občnim zborom Jamarske zveze Slovenije. Na predvečer zborovanja je bila proslava obletnice JK Idrija.

Osrednji del zborovanja je bil to pot posvečen tehničnim problemom jamarstva. Poleg razgovora o organizaciji in vodstvu jamarske enote (v Jamarski zvezi so združena tako društva kot jamarski klubi) so se zvrstili prikazi nekaterih novosti iz jamarske tehnike, ki se je precej približala alpinistični vrhni tehniki, seveda pa pri tem ne zanemarja večkratnega zavarovanja. Ta prikaz je popoldne popestrila tudi praktična demonstracija teh novosti in tehnike. Jamarji so se pri avtobusni postaji vzpenjali in spuščali po vrveh in po škarpri, kar je v deževnem vremenu vzbudilo precejšnje zanimanje javnosti.

Razgovarjali smo se tudi o dolžnostih jamarjev v zvezi z varstvom okolja in pravicah v zvezi z borbo proti onesnaževanju jam in krasa.

Posebno poglavje so zavzeli razgovori in debate v zvezi z pomenom jamarstva, jamarske tehnike, jamarjev in jam v konceptu SLO in v primeru izjemnih razmer. K besedi so se oglasili tudi zastopniki teritorialne obrambe, ki so vse doslej z zanimanjem spremljali to jubilejno manifestacijo.

Popoldne 17. junija so se zbrali delegati jamarskih društev in klubov, ki so ustanovitelji Jamarske zveze, na občni zbor —

skupščino. Dokaj burna je bila debata okoli nekaterih problemov organizacije. Razpravljali smo o članarini, ki pa jo je večina delegatov odklonila. Ali ta društva morda mislijo, da je organizacija, kot je Jamska zveza, sploh nepotrebna? Nadalje smo razpravljali o kontroliranem minerskem delu v jamah, da bi se v bodoče izognili nesrečam, ki smo jo nedavno doživeli. Seveda pa bi morali v ta namen izobraziti kadre, kar bo treba storiti v soglasju z ustreznim upravnim organom.

Dosedanjim 20 društvom in klubom, ki so ustanovila Jamsko zvezo Slovenije, se je pridružilo še 7 enot. Jamska zveza tako s svojimi člani pokriva domala ves slovenski kras na Primorskem, Notranjskem, Dolenjskem in Štajerskem, kjer je

prav tako najti zanimiva in pomembna kraška območja.

Jamska zveza že 19 let izdaja revijo »Naše jame«, ki se je povzpela med vodilne v svetovnem merilu in nas dostojno predstavlja v svetu. V zameno zanjo dobiva knjižnica JZS skoraj vso svetovno speleološko literaturo.

Na občnem zboru smo zaslužnim in prizadevnim članom in društvom podelili častne značke in priznanja. Nestorju idrijskega jamarstva Srečku Logarju pa je Jamarski klub v Idriji podelil častno plaketo. Po občnem zboru se je konstituiral upravni odbor JZS. Izvršni odbor bo z malenkostnimi spremembami enak kot je bil doslej. Še eno mandatno dobo ga bo vodil prof. dr. Boris Sket.

D. N.

ALPINISTIČNE NOVICE

VODNIŠKI POKLIC V ALPAH SE PRILAGAJA MNOŽIČNEMU TURIZMU

V Nemčiji, na primer — je 207 poklicnih vodnikov. Pred kratkim je poklic »priznala« država. Dnevno tarifo so povišali na 150 DM, doslej je od leta 1974 veljala tarifa 120 DM. V tarifi je zajeta tudi oskrba. Vodniki si prizadevajo, da bi bili zaposleni v vseh letnih časih, postali naj bi nekakšni »vodniki za prosti čas«, vodniki za dopust, kajti, tako pravijo, za plezalne ture pete in šeste stopnje ni nobenega povpraševanja. Tako je tudi izjavil Max Keck, drugi predsednik zveze nemških gorskih smučarskih vodnikov.

T. O.

S SMUČMI PO SENTINELLE ROUGE

Prvenstveni spust po Sentinelle Rouge se dostojno uvršča v »ekstremno smučanje«, ki ima vedno več pristašev. Sentinelle Rouge je prevozil J. Bassat 17. jun. 1977. Z Mt. Blanca de Courmayeur sta po grebenu Peuterey in po Brenvi s col de Peuterey smučala Anselme Baud in Patrick Vallencant 31. maja 1977.

T. O.

NOVA SMER V MT. BLANCU

Severovzhodni bok Grand Pilier d'Angle so v prvenstveni smeri zmogli trije Belgijci: D. Caise, C. Grdmont, E. Mounting 20.—21. julija 1977. Smer poteka med slovaško smerjo in smerjo Cecchinell-Nor-

niné. 23. julija 1977 sta jo ponovila R. Fowler in P. Thomas, 23. julija pa P. Hapala in D. Husicka.

Po Brenvi sta se s smučmi prva spustila Jean Marc Boivin in Patrick Gabarou 29. maja 1977. Po severni strani Aiguille Blanche sta se isti dan s smučmi spustila A. Baud in P. Vallengant.

T. O.

JAPONCI IN POLJAKI V HECKMAIROVI SMERI V EIGERJU

Josef Nyka, dolgoletni glavni urednik ugledne poljske alpinistične revije »Taternik«, nam je poslal popravek k informaciji v »Alpinismusu« 1978/6. Japonci so morali vstopiti v Eigerjevo severno steno 28. febr. 1978 (ne 1. marca), ker so v noči na 1. marec bivakirali pod Rote Fluh. Poljaki Andrzej Czok, Walenty Fiut, Janusz Skorek in Jean Wolf so zadnjič bivakirali direktno pod grebenom Mittellegi in prišli na vrh 5. marca ob 8.30 zjutraj, ne zvečer. Pri današnji ledni tehniki se sledovi komaj poznajo oz. jih sploh ni, navzočnost drugih navez v steni pa je vsekakor pomembna.

T. O.

SEDMA STOPNJA V KAISERJU?

Reinhard Pickl in Werner Scharl sta 10. junija 1977 prišla iz dolomitske plezarije v steber Fleischbanka. Imela sta namen, da preplezata markantno poč v centralni steni stebra. Že l. 1971 se je tu preskušal Helmut Kiene. Leta 1971 je poskušal tudi Scharl, vendar na drugem mestu. Pickl in

Scharl sta hotela priti v idealni liniji do počli. Zato sta začela plezati zajedo z Brandlerjevega 2. stojišča. Prišla sta pod velik previs, ki sta ga zmogla s petimi klini in s tem prišla k pravemu problemu, k počém.

Zvečer sta zvedela od oskrbnika, kočar na Stripsenu, da nista začela z originalnim vstopom. Ostala sta dolžna — tri raztežaje.

Tudi o Kienejevem poskusu iz leta 1971 nista bila obveščena. — Pri vstopu sta imela 30 klinov in zagozd do velikosti 7 (»čarovne zvijače«). Zabijala sta malo, nikoli po nepotrebnem pa še to zato, ker za varovanje nista imela primernih zagozd velikosti 10 in 11. Sicer pa sta zabila kline nekaj metrov pod težkimi mesti tako, da sta vsa taka mesta izplezala brez opore na klinih. Ker sta oba soustanovitelja plezalske šole v Frankovski Juri, sta njena načela o klinih tu uveljavljala prav zaradi te slovite plezalske družbe.

Z njuno smerjo, izjavlja Scharl, je nastala v Kaiserju »sedmica«, smer VII. stopnje. Prav tako čestita Kieneju in R. Karlu za prve tri raztežaje, ki dajejo smeri direktni

značaj. Kiene je eden od tistih, ki je dolgotrajno debato o VII. stopnji prenesel v javnost.

Iz Scharlovega opisa te smeri posnemamo, da so vsi raztežaji od VI—VI +, A₃, s VII + pa je označena previsna ozka poč, ki sta jo morala izplezati prosto.

T. O.

ALPINISTI ČSSR V MT. BLANCU

Alpinisti ČSSR so se v l. 1977 mudili v montblanški skupini od 28. febr. do 13. marca. Bili so: Andrej Belica, Ludovik Chrenka, Slavo Drlik, Vladimir Lauer, Stano Marton, Peter Mizičko, Jan Obuch, Jaromir Stejskal, Metod Svec. Šli so po mejnem grebenu od sedla Voza do sedla des Hironnelles. Povzpeli so se na Mt. Blanc po normalni poti, sestopili z Mont Maudit po Kuffnerjevi smeri, prečili grebene Rochefort in Grandes Jorasses, sestopili z Hironnelles na ledenik Leschaux. Navedeno pot so zmogli štirje, drugi so si jo skrajšali.

T. O.

VARSTVO NARAVE

PREUSMERITEV VARSTVA NARAVE

V tem pravzaprav ni nič novega, kajti danes je menda že vsakomur, ki o tem razmišlja ali je zato odgovoren, jasno, da nima več smisla varovati posamezne rastline in živali npr. v gorah, če pa je ogroženo v celoti njihovo življenjsko okolje z gradnjo gorskih železnic, avtodromov, vseh mogočih naprav za vertikalni promet, smučarskih prog, počitniških naselij in vsega, kar terja in prinaša masovni turizem, turistična industrija itd. A ne samo to. Varstvo okolja zadnje čase vedno bolj spodbija zmagoviti prodor »smrečnate puštinje«, gozdne monokulture. Posebno v Švici opozarjajo gozdarski krogi na škodljive posledice take gozdarske politike, češ da slabo vpliva na vodno gospodarstvo, da kemično in biološko siromaši gozdna tla, da zaradi plitvih korenin propada trdnost gozdnih tal in ne nazadnje — v takem umetno vzgojenem biotopu gozdna vegetacija postaja vse bolj ravnina, da ne govorimo o neugodnem vplivu na življenje insektov in ptic, pa tudi ne o tem, kako tako monokulturo ogrožajo velike katastrofe, ki jih povzročajo veter.

Za gradnjo potov po velikih monokulturnih gozdnih površinah se skriva gradnja avtocest, ki so menda potrebne za intenzivno gozdno gospodarstvo. Gradnja cest v

strmih gozdovih je še posebej nevarna. Hribovska in gozdna pokrajina z monokulturnim gospodarstvom izgublja svoj klasični čar, izgublja pisano očarljivost macesnovjva, svoj naravni značaj, ki daje pokrajini pestrost in spremembo.

T. O.

AVTOCESTE ČEZ ALPE NISO GOSPODARSKO UTEMELJENE

12 000 kg strupenega svinca se letno razkadi iz avtomobilskih izpušnih cevi samo v tirolskem in salzburškem alpskem svetu. 51 milijonov avtomobilov letno predrda gorska prelaza Reschen in Tauernpass. Pri tem jih 250 000 premeri grossglocknersko cesto, milijon motornih vozil uporabi feldertauernsko cesto, sedem milijonov pa usmraja okolico avtoceste, ki drži čez Brenner. Na teh cestah je v sezoni tak promet kot ob konicah v velemestih, konicah, ki so nazoren dokaz za trditve, da je motorni promet v precejšnjem delu že ovira, v protislovju s samim seboj in svojim namenom. Na teh gorskih cestah je po meritvah dunajskih ekologov zaradi izpušnih plinov koncentracija ogljikovega monoksida trikrat večja, kot so jo izmerili v poprečnem mestnem prometu.

Nemška planinska organizacija apelira na

prometne planerje v alpskih deželah, naj se pogloblje v moderno izgradnjo prometa čez alpske predele v tem smislu, kakor je to že začela delati Švica. Po starem ne more iti dalje, kajti računati je treba, da se bo promet kmalu podvojil ali celo potrojil. 150 milijonov litrov bencina porabijo letno motorji samo v zgoraj označenem alpskem prostoru, to je 100-krat več, kot ga proizvede letno srednje velika rafinerija. Priračunajte še ekološko škodo, izrabo avtomobilov, stroške za cesto, pa boste uvideli, da je švicarsko reševanje tega problema za zdaj edina rešitev prometnih problemov v 80. letih tega stoletja.

T. O.

DOLINI STUBAI GROZI LEDENIŠKA CESTA

Tirolski cestni strokovnjaki še niso opustili misli in ne načrta, po katerem bi speljali cesto iz gornje doline Stubai v Sulztal na Amberger Hütte, v Längenfeld in Ötztal — seveda s predorom v višini 2500 m. Ta alpski predel je dozdaj še prvobiten, tehniki pa bi ga radi napolnili z množičnim avtomobilskim prometom, s hruščem in z izpušnimi plini. Cesto seveda imenujejo »panoramska, razgledna prometna šola«. Predel je dovolj odprt s stezami in žičnicami. Naval domačih in tujih planincev in turistov v ta svet je bil leta 1977 ogromen, zato sodijo organizacije, ki so odgovorne za varstvo narave, da je predel dovolj turistično odprt. Kakšno sta-

lišče bo zavzela pristojna tirolska deželna politika?

T. O.

AVSTRIJSKI NACIONALNI PARK

Saj se moramo kar začuditi: Avstrija se je odločila, da si bo uredila svoj prvi nacionalni park. Že pred mnogimi leti so razpravljali o njem, a ura zanj še zdaj ni odbila. Gre za pokrajino okoli Schladminga z Visokimi Turami, za »Klafferkessel« s 30 jezeri. Če ne bo oklicana za nacionalni park, jo bo požrl načrt, ki velja za rekreativno pokrajino. Mnoge ustanove in organizacije si prizadevajo, da bi ta lepi park ohranile v njegovi prvobitnosti.

T. O.

ZOOLOŠKO ODKRITJE V HIMALAJI

»Alpinismus« 1978/4 poroča, da je bolgarski biolog alpinist in specialist za miši dr. Borih Joghurt odkril novo zoološko živalsko zvrst. Ves svet ga pozna po bolgarskem »zdravilnem mleku« in zato, ker je odkril povzročitelja alpske bolezni »fungus bavaricus et tirolensis«. Dr. Joghurt se zdaj ukvarja z izsledki, ki jih je nabral na jubilejni ekspediciji Khang 1977. Poročevalcu revije »Alpinismus« je zaupal skrivnost himalajske »miši z nahrbtnikom« (Rucksack — Maus — apodemus napalicus joghurtii), živalce, ki je v sorodu z evropskimi zvrstmi.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

VISOKE TATRE — V VARŠAVI

Znani poljski filmski režiser Krištof Zanussi rad išče psihološke probleme v zaprti družbi alpinistov in pri tem za ozadje in prizorišče uporablja impozantno gorsko krajino. Njegov zadnji film »Spirala« se v celoti godi v Tatrah, v slovitem predelu z imenom »Morsko oko« (Morskie Oko). Da bi filmanje olajšali, so v eni od starih varšavskih kinodvoran postavili v naravni velikosti znano kočo »Morskie Oko« in si pri tem iz »originala« izposodili nekatere kose opreme in oprave. Da bi bila iluzija popolnejša, so dekoraterji fotografirali veličastni razgled okoli kočice in panoramo — 30 m dolgo in 7 m visoko — v polkrogu razpeli pred okni makete. Režiser je za igralce drugega reda najel nekatere varšavske alpiniste. Da bi bili plezalski prizori v filmu čim pristnejši, je kot stro-

kovnjak poskrbel Andrzej Zawada, ekstremist in vodja poljskih ekspedicij v Hindukuš in Himalajo.

Josef Nyka

TRENTO 78

Planinski Vestnik že vseskozi redno spremlja dogajanja na mednarodnem festivalu planinskega in raziskovalnega filma v Trentu. Letos je bil že 26. po vrsti. Galerija gibanj, pogledov, problemov, spoznanj in pojmovanj v planinstvu je prav gotovo toliko pomembna, da je vredna, če najde svoj prostor tudi v tako renomirani reviji, kot je Planinski Vestnik.

Tudi letos je festivalska vsebina ponudila marsikaj novega, torej tudi takega, ki sodi prav gotovo v še nedorečeno poglavje o problematiki sodobnih pojavov v alpiniz-

mu, planinstvu in na raziskovalnem področju.

Med novimi udeleženkami navedimo le Romunijo in Južno Korejo. Letošnji festival omogoča različne zaključke, ki jih doslej nismo mogli zaslediti v takih poročilih s festivala, ker se jih preprosto ni bilo mogoče izmisliti. Naj izberemo na primer temo, ki je bila vse doslej najbolj »krepko« zastopana — odprave v še neosvojen gorstva. Te so tudi letos imele mnogo zastopnikov: Poljake, Bolgare, Zahodne Nemce in Japonce. Japonce omenjam na koncu: vse, kar je bilo o odpravarstvu prikazanega na dosedanji način, je s filmom Shiroki hyoga no hateni (Na belem ledeniku, Japonska ekspedicija na K₂) do kraja povedano. Kar smo lahko gledali v tem filmu, smo doslej mogli samo brati. Ekranizacija vseh podrobnosti, ki so na ekspedicijah na videz povsem obrobne pomena, je najbrž zaključila dosedanje kar predolgo obdobje različnih ponavljanj po vsebinski obdelavi in po izbiri. Med številne predstavnike takih filmov, ki so nastajali ob dogajanju na ekspedicijah, sodi tudi Jugoslavija, vendar pa moramo resnici na ljubo povedati to, da se je Jugoslavija, čeprav prav na tem področju ni prejela nobene nagrade, najbolj približala načinu in predvsem potrebi, da bi pri prikazovanju ekspedicijskih filmov vendarle poiskali kaj svežega. To so zdaj storili Japonci in to vsebinsko z najbolj sodobnimi tehničnimi sredstvi. Film Na Belem ledeniku so snemali res dobro pripravljene, saj je sodelovalo kar devet izvrstnih snemalcev, gradivo pa so snemali na normalni trak in za široki ekran.

Posebno poglavje zasluži tudi sodelovanje držav iz tako imenovanega tretjega sveta. Vsako leto lahko zasledujemo, da so te države navzročje le občasno, filmski prispevki pa so izdelek posameznih filmskih delavcev, poklicnih filmarjev, včasih tudi manjših družb, ki v tem iščejo svoj dobiček. Vsiljuje se informacija o razmerah in življenju ljudi v državah tretjega sveta: lakota, nevdržne zdravstvene in socialne razmere, pristransko slikanje ljudi in pokrajine, to so stvari, ki so jih ti filmi prikazovali. Kdaj se bo to obrnilo!

Jugoslavija je na festivalu v Trentu že večkrat nastopila, čeprav je to sodelovanje premalo organizirano in premalo popolno glede na našo razvito dejavnost v

alpinizmu, varstvu okolja, raziskovanju in seveda predvsem tudi v prikazovanju pokrajine in ljudi. Tako so se vsa ta dejstva strnila v prepričanje, da je prav ta festivalski pregled stvar naključja in torej omogoča uvrstitve, ki so v alpinizmu morda značilne za profesionalizem. Še najbolj so organizirani Poljaki. Prav oni vsako leto načrtno sodelujejo na tem festivalu z zbirko filmov, ki najdejo tudi ustrezen odmev. Morda so bili letos zasenečeni z neugodnim naključjem, ko so sekundiral z Japonci z vzponom na K₂, ki se je Poljakom leta 1976 ponesrečil, Japoncem pa, tudi zaradi izredne opreme, posrečil. Filmsko ne moremo primerjati obeh filmov, saj je prvi nastal na klasičen način, je takorekoč zgolj dokumentarni zapis.

In kaj je Jugoslavija dala letos? Premalo. Prvega je prispevala ljubljanska TV in sicer iz svojega izobraževalnega programa »V kraljestvu Zlatoroga« (O Triglavskem narodnem parku), drugi pa je kratki film Vode Imotske krajine. Film V kraljestvu Zlatoroga je doživel pri tukajšnji publikli kar lep odmev, saj ga je prireditelj uvrstil tudi med matinejske festivalske predstave, ki so namenjene šolski mladini. Škoda le, da ne znamo svojih možnosti ustrezno predstaviti. Film je zato mnogo izgubil zaradi preveč preprostega prikazovanja gorskih rož oziroma v preveč preprostih filmskih rešitvah. V tem pogledu so sploh daleč pred vsemi prav Kitajci, ki so se že začeli redno pojavljati na tem festivalu, vendar za zdaj še zunaj konkurence. Res je, da filmov ne delamo za festivale, delamo pa jih zato, da bi bili vsebinsko in tehnično čim bolj popolni. Kadar pa vseh teh dosežkov v filmski stvaritvi ni, moramo biti pripravljeni na kritiko.

Kitajci so lani in letos prikazali raziskovalni film. Videli smo deželo Junan in njeno bogastvo v prvobitni favni. Mnogo enkratnih posnetkov in tudi načinov v raziskovanju neznane pokrajine je dalo filmu vrednost in dragocenost. Po drugi strani pa so sodelovali tudi v alpinističnem smislu in to povsem po kitajsko. Prikazali so vzpon na Tomur, ki se v ničemer ne razlikuje od tistega, ki smo pred leti mogli videti v filmu o vzponu na Čomolungmo. Veliko zanimivega ti filmi ne morejo pokazati, kljub temu pa smo priča nenavadnemu vzdušju, ki ga ustvarjajo kolektivni dogodki od začetka do kraja dogajanja.

Prav gotovo s tem nisem še vsega povedal, saj terja svojo besedo tudi alpinistični film in sodobno razumevanje ekstremnega alpinizma, ki se je na letošnjem Festu združil s plezalskim dogodkom v ekstremni steni El Capitana in je s tem nadaljeval polemiko, ki jo je že lani sprožil švicarski film La voie.

Marijan Krišelj

J. Vild ml.

RAZGLED PO SVETU

SMRT SLOVAŠKEGA PLANINSKEGA PIONIRJA

V starosti 83 let je umrl Mikuláš Mlynářčik, ki je leta 1921 ustanovil prvo slovaško planinsko organizacijo. Njegov dnevnik je zabeležil skoraj 2000 vzponov. Vodil je prve slovaške alpinistične tečaje. Pod njegovim vodstvom so leta 1923 prvič prečili Visoke Tatere. Leta 1924 je začel prirejati vsako leto »horolezecké tyždne«, katerih se danes udeležuje do 600 alpinistov in so dosegli mednarodni pomen.

T. O.

POLJSKE SMERI V VISOKEM ATLASU

Septembra 1977 so v vzhodnem delu centralnega Visokega Atlasa plezali Poljaki. Iskali so tudi jame, toda ekspedicija je bila s speleološkega stališča neuspešna, vsaj v masivu Aroudane (3382 m). A. Ciszewski in Wiesław Wilk sta preplezala severovzhodno steno vzhodnega vrha masiva Aroudane (Ayvi). Stena je visoka 700 m in je podobna dolomitskim. Poljaka sta smer ocenila s VI, A₁. Zavrgla sta tudi ime Ayoui (Ajvi), češ da goro domačini poimenujejo le z Aroudane (Arudane).

T. O.

PIZ BADILE S SEVEROVZHODNE SMERI

Lani je izšel nov italijanski plezalski vodnik »Masino Bregaglia—Disgrazia« (zvezek I, 1977). Avtorja Rossi in Bonacossa nista natančno prikazala, kjer potekajo novejši smeri v vzhodni in severovzhodni steni te slovite gore sredi čudovite pokrajine. »Alpinismus« 1978/4 je s pomočjo Jirija Nováka, češkega sotrudnika revije, objavil več podrobnosti o tej steni, za katero se zanimajo ekstremni alpinisti.

Stena je visoka od 600 do 900 m. Od leve proti desni je v tej steni šest velikih smeri. Smer 1 je češka, A. Belica — I. Koller, 31. 7. do 2. 8. 1975 (V+, A₁); smer 2 je Cortijevo smer, C. Corti in F. Battaglia, 17. do 18. 8. 1953 (V, VI, A₂, A₃, 600 metrov); smeri 1 in 2 se sredi stene križata; smer 3 je angleška, R. J. Isherwood in J. M. Kosterlitz, 8. do 9. 7. 1968 (VI, 150 m A₁, A₂, 500 m).

V prvi polovici je angleška smer identična s Cortijevo; smer 4, steber VZV, T. Nardella, D. Chiappa, G. Martinelli, 9. do 13. 9. 1973 (V, A₁—A₃, 800 m); smer 5 je »Via del Fratello«, Antonio in Giovanni Rusconi, 14. do 19. 3. 1970 (V in V+, A₁ in A₂, 800 m); smer 6, SV stena, R. Cassin, G.

Esposito, V. Ratti, M. Molteni in G. Valsecchi, 14. do 16. 7. 1937 (V+, 900 m), tudi izstopna varianta (6 a).

T. O.

HELISERVIS JE V ZADNJI ZIMI VZDIGNIL NA VRHOVE 10 000 SMUČARJEV

Nemška planinska organizacija se je zdržnila ob tej številki in protestira zoper »heliskiing«, zoper vzpone s helikopterjem na vrhove. Heliservisi se seveda iz zime v zimo množe.

Za ceno 50 do 100 DM jeklena postovka odloži smučarja na vrh tri- štiritisočaka, na kar se začne užitek — spust v celec, dolgi smuki v dolino. Neko innsbruško heli-podjetje je pozimi 1977/78 samo na Arlberg odložilo 4000 smučarjev. V Zermattu odpade 20% helipoletov na smučarjijo.

Grindelwald, Pontresina, Courmayeur, francoski smučarski center — vsa »velika« Evropa ponuja to uslugo, da bi bila »zim-ska opojnost« še učinkovitejša. Protesti ne dosežejo ničesar. Po svoje ta razvoj še pospešujejo. Da ne govorimo o »kupčiji«, o ponudbi in povpraševanju!

T. O.

AVSTRIJA, DEŽELA VERTIKALNEGA PROMETA

Po številu žičnic, vzpenjač in liftov vseh vrst je Avstrija na čelu evropske statistike. Konec leta 1977 so v Avstriji našli 3374 najrazličnejših takih naprav — »potečavščin« v višave. Velikih vzpenjač in žičnic je 122, dvosedežnih liftov 156, enosedežnih liftov 221, vlečnic 2875. V enem samem letu tj. leta 1977 so v Avstriji povišali število vseh teh naprav za 76. Leta 1976 so prepeljale 237 milijonov »potnikov«.

Seveda se razvoj še ni ustavil. Trenutno grade 20 novih velikih vzpenjač s kapitalom 700 milijonov šilingov. Pripravljajo še celo vrsto projektov za vedno večje naprave.

Seveda se tudi v Avstriji slišijo glasovi, da je vsega tega preveč, da to žre osnovni »naravni kapital« turistične dežele. A planerji, gradbeniki pa turisti na to ne slišijo. Ministrstvo za promet pospešuje ta »boom«, saj vsako leto znova pripravi elaborat, ki utemeljuje izgradnjo vertikalnega prometa kot bistveno in nujno sestavino avstrijskega gospodarskega načrta. Vselej seveda s pripombo: Pri vsem tem imamo pred očmi potrebo, na katere opozarja varstvo okolja.

T. O.

SGP KOGRAD DRAVOGRAD

- izvajamo visoke in nizke gradnje
- izdelujemo investicijsko tehnično dokumentacijo za visoke in nizke gradnje, za instalacije vodovoda, elektrike in prezračevanje
- izvršujemo obdelavo oblog iz naravnega in umetnega kamna
- pridobivamo vse vrste agregatov
- izdelujemo in montiramo stavbno pohištvo
- izvajamo vsa instalacijska dela ter ključavničarska, slikopleskarska in tiskarska dela
- opravljamo komunalne storitve
- proizvajamo betonske elemente in strešno opeko Trajanko

Brivnik, ki je prepričal može,
da je tudi električno britje
lahko gladko

Kdor se brije, hoče biti obrit gladko —
to nudi brivnik Iskra Braun Synchron

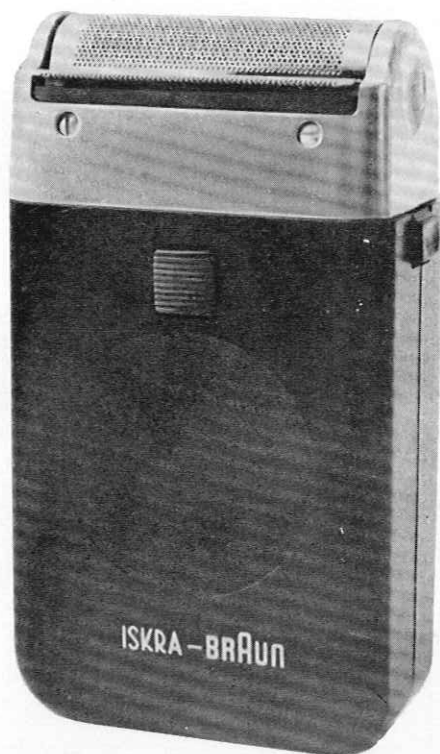
Kdor se brije, hoče biti obrit hitro —
to nudi brivnik Iskra Braun Synchron

Kdor se brije, hoče biti obrit nežno —
to nudi brivnik Iskra Braun Synchron

3-letna mednarodna garancija

Iskra

»špedtrans maribor«

MEDNARODNI IN TUZEMSKI TRANSPORTI n. sol. o., MARIBOR, MELJSKA 16

Opravljamo Transporte blaga v tuzemstvu in inozemstvu s sodobnimi tovornimi avtomobili nosilnosti od 5 do 25 ton.

Koristite naše storitve in prepričali se boste o naši poslovnosti.

CIMOS

CITROËN